

Urjalan lastensuojelun avohuollon ja yhteistyötahojen yhteistyön suunnittelu ja kehittäminen

Anitta Leinonen

Opinnäytetyö
Marraskuu 2011
Sosiaali- ja terveysalan ylempi AMK
Terveystieteiden koulutusohjelma
Ikääntyvien ja pitkäaikaisten hoito
Tampereen ammattikorkeakoulu

TIIVISTEMÄ

Tampereen ammattikorkeakoulu

Sosiaali- ja terveystieteiden ylempi ammattikorkeakoulututkinto

Terveystieteiden edistämisen koulutusohjelma

Ikääntyvien ja pitkäaikaisten potilaiden hoito

ANITTA LEINONEN

Urjalan lastensuojelun avohuollon ja yhteistyötahojen yhteistyön suunnittelu ja kehittäminen

Opinnäytetyö 105 s. liitteet 3 s.

Marraskuu 2011

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kartoittaa yhteistyöhalukkuutta ja palvelujen tarjontaa sekä löytää uusia yhteistyökumppaneita ja suunnitella yhteistyön aloittamista Urjalan kunnan lastensuojelun avohuollon tukitoimien kehittämiseksi tulevaisuudessa yhdessä Urjalan terveydenhuollon, Urjalan seurakunnan, Urjalan eri hallintokuntien ja Urjalassa toimivien kolmannen sektorin edustajien kanssa.

Opinnäytetyö toteutettiin toimintatutkimuksena kahdessa vaiheessa. Aineistonkeruumenetelmänä ensimmäisessä vaiheessa käytettiin kyselylomaketta, joka lähetettiin Urjalan terveydenhuollon, seurakunnan, eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin edustajille. Toisessa vaiheessa järjestettiin edellä mainituille tahoille neljä ryhmähaastattelutilaisuutta sekä kaikille yhteinen seminaarilaisuus. Analyysissä käytettiin aineistolähtöistä sisällönanalyysia.

Tuloksista ilmeni, että eri tahoilla oli runsaasti palveluntarjontaa ja että he halusivat tehdä yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa nyt ja tulevaisuudessa. Yhteistyön mahdollistivat muun muassa asiakaslähtöisyys, palvelutai asiakassuunnitelman teko, päätösvaltaiset työntekijät, joustavat työtavat, tiedottaminen ja yhteiset arvot. Yhteistyötä rajoittivat ajanpuute, taloudelliset seikat, vapaaehtoistyöntekijöiden ikääntyminen, työvoiman resurssipuute ja informaation puute. Terveystieteiden huolto, Urjalan kunnan eri hallintokunnat ja seurakunta kokivat, että moniammatillista työtä ja verkostotyötä tehtiin nyt jo tapauskohtaisesti lastensuojelun avohuollon kanssa Urjalassa. Yhteistyötä tulee vain hioa ajanmukaiseksi. Kolmannen sektorinvastauksista ilmeni, että yhteistyökumppanuus vaatisi yhteyshenkilön sekä sosiaalitoimen vetovastuun, jotta yhteistyö olisi mahdollista toteuttaa. Opinnäytetyössä nousi esille niin sanottu matalan kynnyksen malli. Ehdotettiin päivystysringin perustamista, mistä saataisiin nopeasti apua perheisiin erilaisiin akuutteihin tilanteisiin. Esille nousi myös uuden informaatiokanavan perustaminen viranomaisten ja kuntalaisten käyttöön.

Urjalan kunnassa on runsaasti erilaista palveluntarjontaa ja yhteistyötahoilla halu auttaa ja tehdä yhteistyötä urjalalaisten lasten ja perheiden parhaaksi. Lastensuojelun avohuollon tukipalvelut, jotka voidaan tuottaa omassa kunnassa, ovat kustannustehokkaampia sekä Urjalan kunnalle että kuntalaisille.

Avainsanat: Lastensuojelun avohuolto, moniammatillisuus, kumppanuus, verkostotyö, asiakaslähtöisyys.

ABSTRACT

Tampere University of applied sciences
Polytechnic Maister's Degree in the Field of Social and Health Care
Degree Programme in Health Promotion
Health care of chronic and geriatric patients

ANITTA LEINONEN

Planning and developing cooperation between open child welfare of Urjala and cooperation partners

Thesis, 105 pages, 3 appendix pages

November 2011

The object of this thesis was to find out cooperation eagerness and service providing as well as to discover new cooperation partners and start planning the development of open child welfare support function of Urjala in cooperation with public health care of Urjala, parish of Urjala, different administration municipals of Urjala and third sector partners working in Urjala.

This thesis was executed as an action research in two stages. In first stage the data was collected with enquiry form that was sent to public health care of Urjala, parish of Urjala, different administration municipals of Urjala and third sector partners working in Urjala. The second stage was executed with three group interviews and one shared seminar that was organized to participants mentioned above. Analyze of the results was realized with material oriented content analysis.

From the results it occurred that different participants have several services to offer and that they want to work with open child welfare of Urjala now and in the future. The cooperation was enabled by customer orientation, service or customer plan, employees with authority, flexible working methods, information customs and common values. The facts that constrain the cooperation were economical facts, the aging of voluntary employees and the lack of time, staff recourses and information. Public health care of Urjala, parish of Urjala, different administration municipals of Urjala and third sector partners working in Urjala felt that multi-professional work and network were already made in specific cases with public health care of Urjala. The cooperation should only be updated. From the third sector answers it become evident that cooperation would enquire contact person and ultimate responsibilities for the social services to make cooperation possible to execute. So called low threshold model came up from the thesis. There was a suggestion to make a duty group that would be instant help for the acute situations in families. New information channel to authority and municipal use was also suggested.

There is a lot of different service providing in municipal of Urjala and cooperation partners want to help and cooperate for the best of the children and families. Open child welfare support functions which can be produced in own municipal are more cost efficient for the municipal of Urjala and people living in there.

Key words: open child welfare, multiprofessionality, partnership, networking, customer-orientation.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	7
3 LASTENSUOJELU URJALASSA.....	9
3.1 Urjalan kunnan strategia.....	9
3.2 Urjalan kunnan lastensuojelun tavoitteet.....	10
4 LASTENSUOJELUN LÄHTÖKOHDAT.....	15
4.1. Lapsen oikeuksia suojaavia sopimuksia ja lakeja.....	15
4.2 Lastensuojelulaki.....	17
4.3 Asiakaslähtöisyys.....	18
4.4 Lastensuojelun lähtökohdat ja toimintatavat.....	20
4.5 Lastensuojelun avohuolto.....	23
4.6 Lastensuojelun avohuollon tilastot.....	25
5 MONIAMMATILLISUUS, VERKOSTOTYÖ JA KUMPPANUUS.....	27
5.1 Moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön taustaa.....	27
5.2 Moniammatillisen verkostotyön edellytykset.....	31
5.3 Dialogi moniammatillisessa verkostotyössä.....	35
5.4 Verkostoituminen ja kumppanuus	36
6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS.....	39
6.1 Toimintatutkimus.....	39
6.2 Aineiston keruu.....	43
6.3 Laadullisen aineiston analysointi.....	46
6.4 Tutkimuksen analysointi.....	48
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET	56
7.1 Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen kyselyn tulokset.....	56

7.1.1 Urjalan terveydenhuolto.....	56
7.1.2 Urjalan seurakunta.....	59
7.1.3 Urjalan kunnan eri hallintokunnat.....	60
7.1.4 Seurat, järjestöt ja yhdistykset.....	63
7.1.5 Yhteenveto palveluntarjonnasta.....	65
7.1.6 Yhteistyö nyt ja tulevaisuudessa	66
7.2 Tutkimuksen toisen vaiheen ryhmähaastattelun ja seminaarin tulokset ..	67
7.2.1 Terveydenhuollon, seurakunnan ja lastensuojelun yhteistyö	68
7.2.2 Urjalan kunnan eri hallintokuntien ja lastensuojelun välinen yhteistyö.....	70
7.2.3 Kolmannen sektorin ja lastensuojelun yhteistyö.....	73
7.2.4 Yhteistyöseminaari	75
7.3 Tutkimustulosten yhteenveto.....	77
7.3.1 Terveydenhuolto.....	78
7.3.2 Seurakunta.....	80
7.3.3 Urjalan eri hallintokunnat.....	82
7.3.4 Kolmas sektori	84
7.4 Yhteenveto yhteistyötä mahdollistavista ja estävistä tekijöistä.....	87
7.5 Ehdotuksia yhteistyön käynnistämiseksi.....	88
8 POHDINTA.....	90
8.1 Tutkimuksen luotettavuus.....	92
8.2 Kehittämishankkeen eettiset näkökulmat	94

LÄHTEET

LIITTEET

1 JOHDANTO

Lastensuojelun asiakasmäärät ovat kaksinkertaistuneet viimeisen kymmenen vuoden aikana Suomessa, vaikka samaan aikaan lasten suhteellinen väestönosuus on pienentynyt. Osa lapsista voi psykososiaalisesti pahoin tai lasten vanhemmat voivat pahoin. Kuntien sosiaalitoimia lastensuojelutyö työllistää entistä enemmän. (Suominen, Lahtien & Raiski 2006, 14).

Kansallisen sosiaalialan kehittämishankkeen sekä useiden viimeaikaisten tutkimus- ja kehittämisraporttien tulosten mukaan lastensuojelun mahdollisuudet auttaa asiakkaitaan ovat heikentyneet resurssien puutteiden karsimisen vuoksi. Samaan aikaan lastensuojelun asiakkuudet ovat pitkittyneet ja niiden määrä on lisääntynyt. Lastensuojelun lisääntynyt tarve aiheuttaa kunnille uusia kustannuksia. Kuntien resurssit ovat niukat, mikä on aiheuttanut palveluaukkoja ja palveluiden priorisointia. (Suominen, Lahtien & Raiski 2006, 14).

Urjalan kunnan perusturvakeskuksessa sosiaalityön yksikössä tehdään lastensuojelulakiin pohjautuvaa, kunnan velvollisuutena olevaa lastensuojelutyötä. Urjalan kunnan väkiluku oli vuoden 2011 alussa 5500 henkilöä. Lastensuojelun asiakkaina vuonna 2010 oli 113 lasta. Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa yhteistyömahdollisuuksia Urjalan kunnassa toimivan terveydenhuollon, seurakunnan, eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin ja Urjalan kunnan sosiaalityön lastensuojelun avohuollon kanssa. Ajatuksena on löytää lastensuojelun asiakkaina oleville lapsille ja perheille lisää mahdollisuuksia avohuollon tukipalveluihin Urjalan palvelutarjonnasta. Nämä tukipalvelut voisivat edistää hyvinvointia perheessä heidän omassa elinympäristössään ja olla Urjalan kunnalle kustannustehokkaita. (Urjalan kunta 2011).

2 OPINNÄYTETYÖ TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Opinnäytetyön tarkoituksena on kartoittaa yhteistyöhalukkuutta ja palvelujen tarjontaa sekä löytää uusia yhteistyökumppaneita ja suunnitella yhteistyön aloittamista ja kehittämistä Urjalan kunnan lastensuojelun avohuollon tukitoimien saatavuuden parantamiseksi tulevaisuudessa yhdessä Urjalan terveydenhuollon, Urjalan seurakunnan, Urjalan eri hallintokuntien ja Urjalassa toimivien kolmannen sektorin edustajien kanssa. Heidän palvelutarjontaa kartoitetaan siksi, että tarjonnasta voitaisiin löytää sopivia tukimuotoja lastensuojelun avohuollon perheille. Yhteistyön aloittamista suunnitellaan niin, että se perustuu moniammatillisuuteen, verkostoitumiseen ja kumppanuuteen asiakkaan tarpeet huomioiden. Yhteistyöhalukkuutta kartoitetaan kyselylomakkeiden avulla sekä heille järjestetään ryhmähaastatteluita sekä seminaarituloisuus yhteistyön aloittamiseksi sekä kehittämiseksi. Vastaukset analysoidaan sisällönanalyysia käyttäen.

Urjalan sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon asiakkaina on Urjalalaisia lapsia ja heidän perheitään. Olen rajannut opinnäytetyöni lastensuojelun avohuollon tukitoimien kehittämiseen yhdessä palveluntuottajien kanssa, koska lastensuojelun asiakasmäärät Urjalassa ovat kahden vuoden sisällä lähes kaksinkertaistuneet ja tukea tarvitaan entistä enemmän. Lisäksi lastensuojelun avohuollon tukitoimet ovat lakisääteisiä ja kunnan on niitä tarjottava ensisijaisesti lastensuojelun asiakkaiden tueksi. Tällä hetkellä lastensuojelun tukitoimien tarjonta on suppeaa ja viranomaispainotteista. Erilaisia tukitoimia tulisi olla laaja kirjo erilaisiin perhetilanteisiin tarjottavaksi. Lisäksi avohuollon tukitoimet ovat Urjalan kunnalle kustannustehokkaampi vaihtoehto kuin raskaampi lastensuojelun toimenpide eli huostaanotto, joka tehdään lähes aina kunnan varoilla.

Lastensuojelun lapsiperheiden tuen tarpeet ovat hyvin moninaisia. Uusia tukimuotoja omassa asuinkunnassa tulee kehittää asiakaslähtöisesti. Lastensuojelun avohuollon tukitoimia Urjalan kunnassa kehittämällä turvataan ja parannetaan lastensuojelun asiakkaiden, lasten ja perheiden hyvinvointia omassa elinympäristössä. Tavoitteena on saada moniammatillinen työryhmä suunnittelemaan ja tulevaisuudessa toteuttamaan tukea urjalalaisille lapsiperheille, jotka

ovat lastensuojelun avohuollon asiakkaina. Tutkimusmetodina käytän toimintatutkimusta, koska siinä on mahdollista osallistaa kaikki edellä mainitut tahot yhteisen päämäärän eli Urjalan kunnan lapsiperheiden hyvinvoinnin saavuttamiseksi.

Tutkimustehtävät:

1. Kartoittaa, onko Urjalan kunnassa toimivilla palveluntuottajilla, terveydenhuollolla, seurakunnalla, eri hallintokunnilla ja kolmannen sektorin toimijoilla yhteistyötä nyt ja yhteistyöhalukkuutta tulevaisuudessa Urjalan kunnan sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon kanssa.
2. Kartoittaa edellä mainittujen palveluntuottajien palvelutarjontaa nyt ja lähitulevaisuudessa. Mitä palveluita heillä on tarjota urjalalaisille lapsiperheille.
3. Lähteä suunnittelemaan ja kehittämään yhteistyötä moniammatillisesti ja verkostoituen palveluntuottajien ja Urjalan sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon kanssa.

3 LASTENSUOJELU URJALASSA

Tässä luvussa käyn läpi Urjalassa tehtävää lastensuojelutyötä. Selvitän Urjalan kunnan strategian ja Urjalan kunnan lastensuojelun hyvinvointisuunnitelman. Kerron myös Urjalan kunnan lastensuojelun henkilöstörakenteesta ja tällä hetkellä käytössä olevista lastensuojelun avohuollon tukipalveluista.

3.1 Urjalan kunnan strategia

Urjalan kunnan strategiassa (2009) strateginen suunnittelu ymmärretään jatkuvana prosessina, jossa strategia-asiakirja on vain yksi strategisen suunnittelun dokumentointitapa. Olennaista ovat linjauskeskustelut tulevaisuuden suuntaviivoista sekä näkemysten yhdenmukaistaminen Urjalan kuntaa koskevista haasteista. Kunnan strategia luo perustan kunnassa tapahtuvalle päätöksenteolle ja toiminnalle. Pitkän aikavälin linjaukset on määritelty vuoteen 2012 asti, mutta strategisen suunnittelun prosessimaisuus korostaa tarvetta tarkistaa linjavalintoja säännöllisesti ja käsitellä vuosittain seuraavaa vuotta ja pitkän aikavälin päämäärien saavuttamista tukevia tavoitteita. (Urjalan kunta 2011)

Urjalan kunnan Visio 2012

Urjala on viihtyisän elinympäristön,
uudistuskykyisen yrittämisen
sekä kiehtovan kulttuurin
elinvoimainen kunta.

(Urjalan kunta 2011)

Urjalan kunnan strategisia päämääriä ovat seuraavanlaiset asiat: Urjalassa on vakaa talous, joka luo perustan laadukkaille palveluille ja kunnan kehittämiselle. Urjalassa on asukkaiden tarpeista lähtevät laadukkaat, kustannustehokkaat tarkoituksenmukaisella tavalla järjestetyt palvelut. Urjalassa on vetovoimainen kuntakeskus sekä runsaasti viihtyisiä asumisvaihtoehtoja eri puolilla

kuntaa. Urjala on Suomen yritysvaltaisimpia kuntia alle 6000 asukkaan kuntien kokoluokassa. Urjalassa on tarjolla mielekkäitä työpaikkoja osaaville ihmisille niin jalostus- kuin palvelusektorilla. Urjala on tunnettu kiehtovana ja vetovoimaisena kulttuuri- ja matkailupitäjänä. Kulttuurimatkailun keihäänkärkinä kehitetään pitkäjänteisesti Väinö Linna Urjalan vetovoimatekijänä -kokonaisuutta ja Nuutajärven lasikylää. Urjalan kunta on vetovoimainen työnantaja. Henkilöstö on osaavaa ja uudistumiskykyistä. Urjala hyödyntää Pirkanmaan kasvua ja tekee aktiivista yhteistyötä oman seutukunnan ja naapurikuntien kanssa. (Urjalan kunta 2011)

3.2 Urjalan kunnan lastensuojelun tavoitteet

Urjalan kunnassa lapsella on oikeus turvalliseen ja virikkeitä antavaan kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä etusija erityiseen suojeluun. Lastensuojelun tarkoituksena on turvata nämä oikeudet vaikuttamalla yleisiin kasvuoloihin, tukemalla huoltajia lasten kasvatuksessa sekä toteuttamalla perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua. Lapsena pidetään alle 18-vuotiasta ja nuorena alle 21-vuotiasta henkilöä. (Urjalan kunta 2011). Taskisen (2007) mukaan lastensuojelun ydintehtävänä on turvata lapsen oikeus arvokkaaseen elämään ja mahdollisuus turvallisiin ihmissuhteisiin. Hänen on saatava olla riittävän kauan lapsi ilman aikuisilta siirtyneitä taakkoja. Tähän pyritään lapsi- ja perhekohtaisessa lastensuojelussa Urjalassa.

Lastensuojelu tulee laajasti käsittää lasten suojeluksi, joka ei ole pelkästään sosiaaliviranomaisten asia, vaan koskee muitakin viranomaisia ja kaikkia kansalaisia. Lasten hyvästä kehityksestä riippuu koko yhteiskunnan tulevaisuus, joten siihen panostaminen on olennaisen tärkeää. (Taskinen 2007, 10-12.) Lapsen vanhemmilla ja muilla huoltajilla on ensisijainen vastuu lapsen hyvinvoinnista. Lapsen vanhemman ja muun huoltajan tulee turvata lapselle tasapainoinen kehitys ja hyvinvointi. Lasten ja perheiden kanssa toimivien viranomaisten on tuettava vanhempia ja huoltajia heidän kasvatustehtävässään ja pyrittävä tarjoamaan perheelle tarpeellista apua riittävän varhain sekä ohjattava lapsi ja perhe tarvittaessa lastensuojelun piiriin. (Urjalan kunta 2011)

Bardyn (2009) mukaan lastensuojelun ydin on yksinkertainen: se on lapsen kehityksen ja terveyden turvaamista ja sitä vaarantavien tekijöiden poistamista. Perhe on ensisijainen, ja lapsen oikeuksia tulee kunnioittaa, ja näin lastensuojelu perustuu lapsikeskeiseen perhelähtöisyyteen. Sinänsä yksinkertaisesta ytimestä versoo uusia muunnelmia, koska yksittäiset tilanteet vaihtelevat suuresti. Joskus riittää lyhyt tilapäinen apu, joskus taas tarvitaan toimia hyvinvoinnin kaikilla ulottuvuuksilla, läpi lapsuuden. Lastensuojelun taustalla on sekä tavallisia elämän kriisejä että poikkeuksellisen koettelevia oloja ja erityisen vaativia tilanteita. Pieni ydinperhe on helposti haavoittuva, ja sitä voivat koetella myös parisuhteissa, lapsuudessa ja vanhemmuudessa tapahtuneet muutokset, kuten aiempaa vaativampi tasapainoilu yksilöllisten ja perhekohtaisten tarpeiden kesken. Tilapäinen uupumus tai yllättävät kriisit voivat suistaa perheen raiteiltaan lyhytkestoisesti. (Bardy 2009, 41)

Kun perhe ohjautuu lastensuojelun piiriin, on perhe- ja yksilökohtaisessa lastensuojelussa otettava ensisijaisesti huomioon lapsen etu. Vanhempia, huoltajia ja muita lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä tulee tukea lapsen kasvatuksessa ja huolenpidossa järjestämällä tarvittavia palveluja ja tukitoimia lapselle suotuisten kasvuolojen vakiinnuttamiseksi. (Urjalan kunta 2011) Urjalan kunnan strategiassa sanotaan, että kuntalaisille on taattava asiakaslähtöiset, tarpeenmukaiset, laadukkaat ja kustannustehokkaat palvelut. (Urjalan kunta 2011.)

Lapsen etua selvitettyä on otettava huomioon lapsen omat toivomukset ja mielipide, perehdyttävä lapsen kasvuoloihin sekä arvioitava, miten eri lastensuojelutoimet todennäköisesti vaikuttavat lapsen kehitykseen. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua toteutetaan tekemällä lastensuojelutarpeen selvitys ja asiakassuunnitelma sekä järjestämällä tarvittaessa avohuollon tukitoimia. Lapsi- ja perhekohtaista lastensuojelua ovat myös lapsen kiireellinen sijoitus ja huostaanotto sekä niihin liittyvä sijaishuolto ja jälkihuolto. (Urjalan kunta 2011)

Urjalan kunnassa on laadittu lastensuojelun hyvinvointisuunnitelma (2009). Hyvinvointisuunnitelman mukaan lastensuojelulain keskeisenä tavoitteena on tur-

vata, että lapsen ja hänen perheensä ongelmat havaitaan ja niihin puututaan entistä varhaisemmin ja että tarvittava tuki ja palvelut annetaan oikea-aikaisesti. Tätä voidaan osaltaan toteuttaa parantamalla viranomaisten yhteistyötä ja korostamalla lastensuojelutyön suunnitelmallisuutta sekä tehokkaiden avopalveluiden ensisijaisuutta. Yksilökohtaista päätöksentekomenettelyä koskevilla muutoksilla pyritään ensisijaisesti parantamaan lapsen ja hänen vanhempiensa oikeusturvaa. Laissa korostetaan myös lapsen osallisuutta hänen toivomustensa ja mielipiteidensä kuulemisvelvoitteella. (Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009, 3-4)

Lastensuojelun hyvinvointisuunnitelman (2009) mukaan Urjalan kunnan keskeiset tehtävät voidaan jakaa kolmeen ryhmään: kunnassa asuvien lasten kasvuolojen kehittäminen ja ongelmien vähentäminen ja ehkäiseminen, lasten vanhempien ja lasten kasvatuksesta huolehtivien muiden kasvattajien tukeminen sekä ehkäisevä lastensuojelu, lapsi- ja perhekohtaisen varsinaisen lastensuojelun järjestäminen. Lastensuojelun suunnitelma on strateginen, toimintaa linjaava sekä konkreettiset toimet sisältävä toimintaohjelma. Kuntien päättäjien ja johtajien tehtävä on ohjata, johtaa sekä yhteistyössä kehittää lastensuojelua pitkäjänteisesti ja tavoitteellisesti. Suunnitelma antaa kuntapäätäjille ja palveluiden käytännön toteuttajille kokonaiskäsityksen lasten ja nuorten kasvuoloista sekä käytössä olevista sekä tarvittavista voimavaroista. Suunnitelman tulisi olla vähemmän organisaatio-, hallinnonala- tai ammattilähtöiseen näkökulmaan perustuva ja enemmän lasten ja perheiden näkökulmasta tapahtuvaa tarkastelua ja toiminnan kehittämistä. (Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009, 3-4)

Urjalan kunnan perusturvakeskuksessa työskentelee perusturvajohtaja, kaksi sosiaalityöntekijää, perhetyöntekijä ja etuuskäsittelijä sosiaalityön tiimissä. Tämä tiimi hoitaa muun muassa Urjalan kunnan lastensuojelun työtehtäviä. Urjalan kunnassa pyritään ennaltaehkäisevään lastensuojelutyöhön, niin kuin uusi lastensuojelulaki edellyttää, sekä tehdään korjaavaa lastensuojelutyötä. Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö on kaikkia kunnan toimijoita koskevaa, lasten ja perheiden hyvinvointia parantavaa toimintaa. Korjaavaa lastensuojelutyötä tehdään sosiaalitoimen lastensuojelussa erilaisin keinoin. Sosiaalitoimen työryhmä

tekee lastensuojelun avohuollon työtä sekä työtä sijoitettujen ja huostaan otettujen lasten ja heidän perheidensä kanssa. Suurin osa lastensuojelun tehtävistä on lastensuojelun avohuoltoon ja sen palveluntarjontaan liittyviä tehtäviä, kuten palvelutarjonnan selvittämistä ja palveluiden oikea-aikaista tarjoamista lastensuojelun avohuollon asiakkaille. Tarkoituksena on, että lasten ja perheen tilanteeseen saataisiin nopeasti apua asiakaslähtöisesti ja toiminta olisi kustannustehokasta Urjalan kunnan kannalta. (Urjalan kunta 2011)

Urjalan hyvinvointisuunnitelman (2009) mukaan Urjalan sosiaalitoimella on lastensuojelun avohuollon tukitoimena mahdollisuus tarjota perhetyöntekijä perheeseen. Perhetyöntekijä voi yhtä aikaa ottaa asiakkuuteen 5-6 perhettä. Päivähoitopaikkoja lastensuojelullisin perustein myönnetään sosiaalityöntekijän päätöksellä. Päivähoito ei ole välttämättä säännöllistä, vaan se räätälöidään asiakkaiden tarpeiden mukaisesti. Taloudellinen tuki on yksi lastensuojelun avohuollon tukimuoto, jota Urjalan sosiaalitoimi myöntää perheen taloudellisen tilanteen helpottamiseksi. Sosiaalityöntekijän tuki säännöllisesti tai ajoittain on perheen käytettävissä.

Suurin osa lastensuojelun avohuollon tukipalveluista hankitaan Urjalan sosiaalitoimen ulkopuolelta ostopalveluina. Vuoden 2011 alusta Akaan kaupunkiin perustettu uusi perhekeskus tulee palvelemaan urjalalaisia perheitä. Aiemmin perheneuvolapalvelut ostettiin Forssan kaupungilta. Perusterveydenhuoltopalvelut ovat Akaan kaupungin alaiset. Urjalassa on oma terveysasema, missä toimii neuvola, koulupsykologi alakoulu ikäisille lapsille ja psykiatrian sairaanhoitaja yläkoululaisille sekä lääkäripalvelut. Erikoissairaanhoitoa antaa Valkeakosken aluesairaala ja Tampereen yliopistollinen sairaala. Yhteistyökumppaneina ovat Toijalan mielenterveystoimisto ja Valkeakosken tai Forssan a-klinikka. Päihdekuntoutusta ostetaan päihdetyöhön erikoistuneilta yksiköiltä lähiseudulta. Ostopalveluna hankittavat tukitoimet yksityisiltä ammatinharjoittajilta ovat lähinnä kotipalvelua, tukiperhetoimintaa ja tukihenkilötoimintaa ja psykiatrista kuntoutusta. Avohuollon tukitoimena sijoitettujen lasten sijaishuoltopaikat ovat ostopalveluna hankittavia palveluita, samoin erilaiset kuntoutusyksiköt lapsille ja aikuisille kuten esimerkiksi perhekuntoutus. Huostaanotettujen lasten sijoituspaikat on keskitetty seutukunnallisesti ja niitä hoitaa asiakasohjaus Luotsi Tampereelta.

Lastensuojelun avohuollon tukitoimia on kaikki, mitä lapsen ja perheen voinnin tueksi suunnitelmallisesti yhdessä asiakkaan ja sosiaalitoimen kanssa järjestetään. Jokaisella lapsella ja perheellä on yksilölliset tarpeet, joten tukipalveluita järjestetään yksilöllisesti perheiden tarpeeseen sopiviksi. (Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009, 3-4)

4 LASTENSUOJELUN LÄHTÖKOHDAT

Lapsen oikeuksista määritellään maailmanlaajuisesti lapsen oikeuksien sopimuksessa. (Lasten oikeuksien sopimus 2011.) Suomessa muun muassa perustuslaki, laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista sekä lastensuojelulaki määrittelevät lapsen oikeuksista. Lastensuojelulaki määrittelee lastensuojelun laajasti ensisijaisesti vanhempien, mutta myös koko kunnan tehtäväksi. Lastensuojelu kunnan tehtävänä on ennaltaehkäisevää työtä kunnan tuottamien peruspalveluiden osalta. (Heino 2008, 14.) Lastensuojelun prosessi käynnistyy lastensuojeluilmoituksesta tai tiedonsaannista lastensuojelun tarpeesta. Kun lapsen ja perheen auttamiseksi tarvitaan lastensuojelun avohuollon tukitoimia tai raskeampia lastensuojelun toimenpiteitä, kuten lapsen sijoittamista erilleen vanhemmista tai huostaanottoa, kunnan sosiaalitoimen lastensuojelutyö arvio tilannetta. (Taskinen 2007,13). Tarkastelen opinnäytetyössäni lastensuojelun avohuollon tukitoimia, koska ne ovat ensisijaisia toimenpiteitä lastensuojelussa ja niitä kunnan on tarjottava lastensuojelulain mukaan, kun lapsi ja perhe tarvitsevat apua. Lastensuojelun avohuollon tukitoimet ovat kuntatalouden näkökulmasta myös kustannustehokkaampaa kuin, jos jouduttaisiin tekemään raskeampia lastensuojelun toimenpiteitä. (Urijalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009).

4.1. Lapsen oikeuksia suojaavia sopimuksia ja lakeja

Lapsen oikeuksien sopimus (CRC, engl. *Convention on the Rights of the Child*) on ensimmäinen laillisesti sitova kansainvälinen juridinen instrumentti täysimääräisten ihmisoikeuksien takaamiseksi kaikissa tilanteissa ja olosuhteissa. Lapsen oikeuksien sopimus määrittelee lapsen kansalais-, kulttuuri-, talous-, poliittiset ja sosiaaliset oikeudet. Lapsen oikeuksien sopimus laadittiin vuonna 1989 siitä lähtökohdasta, että lapsen ihmisoikeuksissa tulee kyetä painottamaan erityistä hoivaa ja huolenpitoa, jota aikuiset eivät tarvitse. Tästä lähtökohdasta laadittiin Lapsen oikeuksien sopimus (Convention on the Rights of the

Child), jonka myös Suomi on ratifioinut. Sopimuksen ulkopuolella on ainoastaan Yhdysvallat. (Lasten oikeuksien sopimus 2011.)

Lapsen oikeuksien sopimus koostuu 60 artiklasta ja kolmesta lisäpöytäkirjasta. Se määrittelee lapsen perusihmisoikeudet kaikkialla ja kaikissa tilanteissa. Sopimus on yleisesti hyväksytty käsitys siitä, mitä oikeuksia kaikilla lapsilla pitäisi olla ihonväriin, sukupuoleen, kieleen, uskontoon, poliittisiin mielipiteisiin, kansallisuuteen, etniseen tai sosiaaliseen alkuperään, varallisuuteen, vammaisuuteen tai syntyperään katsomatta. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Artikla 38 suojelee vain alle 15-vuotiaita lapsia osallistumiselta sotatoimiin. Vuonna 2000 laadittu Lapsen oikeuksien sopimuksen lisäpöytäkirja Lasten osallistumisesta aseellisiin konflikteihin nostaa alaikärajan 18-vuoteen. Se astui voimaan 12.2.2002. Sopimuksen ovat ratifioineet kaikki Yhdistyneiden kansakuntien jäsenvaltiot, Yhdysvaltoja lukuun ottamatta. Toinen lisäpöytäkirja käsittelee lapsikauppaa, lapsiprostituutiota ja lapsipornografiaa. Se astui voimaan 18.1.2002. Marraskuun 20. päivänä 1989 tehtyä sitovaa sopimusta edelsi yleisluontoinen Lapsen oikeuksien julistus 20. marraskuuta 1959. (Lasten oikeuksien sopimus 2011.)

Perustuslain 6§ mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti. Sukupuolten tasa-arvoa edistetään yhteiskunnallisessa toiminnassa sekä työelämässä, erityisesti palkkauksesta ja muista palvelussuhteen ehdoista määrättäessä, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään. (Suomen perustuslaki 11.6.1999/731, 2011.)

Asiakkaalla on lain sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista mukaan oikeus saada laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua. Jokaisen asiakkaan vakaumusta ja yksityisyyttä tulee kunnioittaa. Ketään ei saa syrjiä, eikä

kenenkään ihmisarvoa saa loukata. Lain mukaan asiakkaalle on kerrottava mahdollisimman selkeästi ja ymmärrettävästi hänen oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Asiakkaalle on selvitettävä erilaiset palvelu- ja toimenpidevaihtoehdot ja niiden vaikutukset, sekä kaikki seikat, joilla on merkitystä hänen asiassaan. Asiakkaalla on aina oikeus saada kirjallinen päätös asiassaan etenkin, jos hän on tehnyt hakemuksensa kirjallisena tai, jos hän pyytää kirjallista päätöstä. Kirjallinen päätös on oikeusturvan kannalta tärkeä, koska päätökseen tulee aina kirjata ratkaisun perustelut. Käytännössä päätöksen perustelut voi jättää kirjoittamatta vain silloin, kun asiakas on saanut päätöksen tiedoksi. (Laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000,2011.)

Asiakaslain, mitä lyhennystä ko. laista käytetään, mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on laadittava palvelu-, hoito-, tai kuntoutussuunnitelma tai muu vastaava suunnitelma. Lakiin on otettu asiakirjojen salassapitoa ja työntekijöiden vaitiolovelvollisuutta koskevat säännökset. Pääperiaatteena on, että asiakkaasta tietoja sisältäviä asiakirjoja ei saa näyttää, eikä luovuttaa sivullisille. (Laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000,2011.)

4.2 Lastensuojelulaki

Lastensuojelulain 1 §:n mukaan lain tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (Taskinen 2007, 101). Lastensuojelulain 11 §:ssä säädetään lastensuojelun järjestämisestä ja kehittämisestä: Kunnassa on huolehdittava siitä, että ehkäisevä lastensuojelu sekä lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu järjestetään sisällöltään ja laajuudeltaan sellaiseksi kuin kunnassa kuin kunnassa esiintyvä tarve edellyttää. Lapsi ja perhekohtaista lastensuojelua on järjestettävä tarvittavassa laajuudessa niinä vuorokauden aikoina, joina sitä tarvitaan. Lastensuojelu on oltava laajuudeltaan sellaista, että se takaa lastensuojelun tarpeessa olevalle lapselle ja nuorelle sekä heidän perheelle heidän tarvitsemansa avun ja tuen. (Heino 2008, 14.)

Uusi lastensuojelulaki määrittää vastuun lapsen hyvinvoinnista ensisijaisesti lapsen vanhemmille ja huoltajille. Toiseksi kaikki viranomaiset määrätään tukemaan vanhempia kasvatustehtävässä ja tarjoamaan tarpeellista apua riittävän varhain. Viranomaiset veloitetaan tarvittaessa ohjaamaan lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin. Lastensuojelu määrätään tukemaan lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavia henkilöitä sekä järjestämään tarvittavat palvelut lastensuojelulain 2 §:n mukaan. (Heino 2008, 14.)

Heino (2008) mukaan ehkäisevällä lastensuojelulla edistetään ja turvataan lapsen kasvua, kehitystä ja hyvinvointia sekä tuetaan vanhemmuutta. Ehkäisevällä lastensuojelulla tarkoitetaan kunnan muiden palveluiden piirissä, kuten äitiys- ja lastenneuvolassa sekä muussa terveydenhuollossa, päivähoidossa, opetuksessa, ja nuorisotyössä annettavaa erityistä tukea silloin, kun lapsi tai perhe ei ole vielä lastensuojelun asiakkaana. (Heino 2008, 15).

Kunnissa lastensuojelun toimeenpanoon liittyvistä tehtävistä vastaa sosiaalihuoltolain (710/1982) 6 §:n 1 momentissa tarkoitettu toimielin. Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on lastensuojelua järjestäessään oltava tarvittaessa yhteistyössä seuraavien tahojen kanssa; Kunnan eri hallintokuntien, muiden viranomaisten, muiden kuntien, kuntayhtymien sekä muiden palveluja järjestävien yhteisöjen ja laitosten kanssa. Yhteistyötä on tehtävä riittävien ja tarvetta vastaavien palveluiden järjestämiseksi ja asiantuntemuksen turvaamiseksi kunnassa. (Sosiaalihuoltolaki (710/1982).

4.3 Asiakaslähtöisyys

Ilmari Rostilan (2001) mukaan asiakaslähtöisyyteen kuuluvat asiakkaiden omien käsitysten ja toiminnan kunnioittaminen, asiakkaan mahdollisuus vaikuttaa omalla toiminnallaan omassa asiassa etenemisen järjestykseen ja aikatauluun sekä asiakkaan asiallinen kohtelemine. Asiakaslähtöinen toiminta perustuu tekemiseen yhdessä asiakkaan kanssa. Tällöin suhteet perustuvat avoimuudelle ja luottamukselle sekä syntyy mahdollisuuksia asiakkaan toimintavoiman kasvuun (empowerment). (Rostila 2001, 39-40).

Irma Kiikkalan (2000) mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon periaatteena asiakaslähtöisyys ilmenee neljällä tavalla: toiminnan arvoperustana, näkemyksenä asiakkaasta, näkemyksenä hoito- ja palvelutoiminnan luonteesta ja näkemyksenä työntekijästä. Asiakaslähtöisyyden arvoperustaan kuuluvat ihmisarvo, kokonaisvaltainen ihminen, ihmisen kunnioitus, aktiivisuus, itsemäärääminen, yhdenvertaisuus, yksilöllisyys, neuvotteleva yhteistyö, vaikuttaminen, aitous, toiveisuus ja suuntautuminen tulevaan. Näkemykseen asiakkaasta kuuluu asiakkaan ymmärtäminen yhtä aikaa yksilönä, perheen tai muun lähiyhteisön jäsenenä, alueellisen väestön edustajana ja yhteiskunnan kansalaisena. Asiakaslähtöinen hoito- ja palvelutoiminta alkaa aina asiakkaan esittämistä asioista, kysymyksistä ja tarpeista. Työntekijä sekä kuulee että ilmaisee kuulleensa ja ymmärtävänsä asiakasta. Toiminta perustuu vastavuoroisuuteen ja yhteisiin sopimuksiin sekä suuntautuu tulevaan. Asiakaslähtöisyyden edellytyksenä työntekijällä on oltava ja hänen on kehitettävä tiettyjä ominaisuuksia, kuten aitous, avoimuus, rohkeus, tulevaan suuntautuminen, yhdenvertaisuus, aktiivisuus ja ammattitaitoisuus. (Kiikala 2000, 116-119.)

Kirsi Juhilan (2006) mukaan työntekijöiden ja asiakkaiden kohdatessa toisena he samalla työstävät itselleen ja toisilleen identiteettejä. Identiteettien työstämisessä olennaista on, että sosiaalityössä on yleensä kysymys puuttumisesta johonkin ongelmatilanteeseen ja lievityksen tai ratkaisun etsimistä siihen. Sosiaalityöntekijälle rakentuu tällöin ongelman työstäjän identiteetti ja asiakkaan identiteettiä puolestaan luonnehtii jokin ongelma. (Juhila 2006, 254.)

Sorsan (2002) mukaan asiakaslähtöisyys alkaa kolmesta keskeisestä lähtökohdasta: palvelun, laadun ja yksittäisen asiakkaan elämäntilanteen lähtökohdista. Palvelun näkökulmasta asiakaslähtöisyys liittyy palvelun sisältöön, sen kehittämiseen ja asiakastyytyvyyteen. Palveluita määriteltäessä asiakkaiden itsemääräämisoikeuteen tulisi kiinnittää enemmän huomiota. Laadunhallinnassa asiakaslähtöisyys liitetään laadun kehittämisen ja arvioinnin, henkilöstön osallistumisen, osallistumisen ja hyvinvoinnin käsitteisiin, jotka eivät ole olleet itsestään selvyyksiä sosiaali- ja terveyspalveluissa. Laadun parantumisen kautta myös kustannustehokkuus lisääntyy. Asiakkaan elämäntilanne on lähtökohta sosiaali-

ja terveydenhuollon palveluille. Sitä kautta myös asiakaslähtöisyyden tulee lähteä asiakkaan yksilöllisestä elämäntilanteesta. Palvelujärjestelmä osoittaa kuitenkin rajat asiakkaan tarpeiden, odotusten ja toiveiden huomioimiselle muun muassa resurssien muodossa. Palvelujärjestelmän läpinäkymättömyyden, yhteistyön sujumattomuuden työntekijän kanssa ja asiakkaan passiivisuuden todetaan tuovan asiakaslähtöisyyden toteutumiseen ristiriitaisuuksia. (Sorsa 2002, 27, 30–34.)

4.4 Lastensuojelun lähtökohdat ja toimintatavat

Tapio Rädyn (2010) mukaan lastensuojelulla tarkoitetaan lapsen hoivan, huolenpidon ja kasvun turvaamista, silloin, kun vanhemmat tai huoltajat eivät sitä pysty turvaamaan. Kunnan velvollisuus on puuttua asiaan ja antaa tarvittavat tukitoimet lapselle ja perheelle, jotta lapsen elämä on riittävän hyvää lapsen kasvulle ja kehitykselle. (Räty 2010, 1)

Taskisen (2007) mukaan lastensuojelun kokonaisuus on kasvuolosuhteiden kehittäminen: riittävät ja jatkuvat aikuiskontaktit, lapsen huomioon ottavat toimintatavat, turvallinen, terveellinen ja virikkeitä antava kasvuympäristö (Taskinen 2007,13). Laajasti lastensuojelu käsitettynä lastensuojelua tekee koko kunnan väestö.

Taskisen (2007) laatimasta taulukosta näkyy, miten lastensuojelutyö kunnissa tulkitaan (kaavio 1).

KAAVIO 1. Lastensuojeluprosessi kunnassa

Peruspalvelut kunnassa	Ehkäisevä lastensuojelu	Lapsi- ja perhekohtainen lastensuojelu kunnan sosiaalitoimessa
Neuvola Päivähoito Koulu Nuorisoyö Kotipalvelu mielenterveys- ja päihdepalvelut terveydenhuolto liikuntapalvelut ym.	Lasten tukeminen peruspalveluissa ja järjestötoiminnassa	Lastensuojelutarpeen selvitys Avohuolto Kiireellinen sijoitus Huostaanotto Sijaishuolto

(Taskinen 2007, 13.)

(Kaaviosta 1) näkyy, että lastensuojelun ennaltaehkäiseviin palveluihin kuuluu kunnassa järjestettävät peruspalvelut. Palvelut tulee räätälöidä perheen tarpeen mukaisiksi. Kaaviossa 1 vasemmalle osoittava nuoli kertoo, että kunnassa on peruspalveluita, jotka luokitellaan lastensuojelun näkökulmasta ensisijaisiksi ja ennaltaehkäiseviksi palveluiksi. (Räty 2010, 4-7.) Kaaviossa 1 oleva alaspäin suuntaava nuoli esittää lastensuojelun tehtäviin kuuluvia asioita kuten selvittää lastensuojelun tarve, antaa oikea-aikaisia lastensuojelun avohuollon tukitoimia, tarvittaessa tehtävä kiireellinen sijoitus tai huostaanotto ja huolehtia lapselle

sijaishuoltopaikka sekä huostaanoton päätyttyä järjestää jälkihuolto. (Taskinen 2007, 13.)

Lastensuojelussa sosiaalityön prosessi lähtee liikkeelle yleensä tietynlaisen pakon kautta: joku tekee lastensuojeluilmoituksen (Ojaniemi ym. 2010, 220).

Jokainen, joka huomaa lapsen tai nuoren olevan avun tarpeessa, voi ottaa yhteyttä lastensuojeluun. Ilmoituksen voi tehdä nimettömänä suullisesti tai kirjallisesti. Ilmoitusvelvollisia ovat eräät viranomaistahot ja viranomaisessa työskentelevät henkilöt esim. sosiaali- ja terveydenhuollon, opetustoimen, nuorisotoimen, poliisin ja seurakunnan palveluksessa olevat. Ilmoitusvelvollisuus koskee tietoa, jonka henkilö on saanut työssään tai luottamustoimessaan. Ilmoitusvelvolliset tahot eivät voi tehdä lastensuojeluilmoitusta nimettömästi. Kun lastensuojelu saa ilmoituksen lapsen tilanteesta, on lastensuojelun velvollisuus tutkia, tarvitseeko lapsi tai perhe lastensuojelun palveluja. (Oiva peruspalvelukeskus 2011).

Taskisen (2007) mukaan lastensuojelun asiakkuus voi alkaa myös lapsen tai perheen ottaessa itse yhteyttä lastensuojeluun. Lastensuojeluilmoituksen tai hakemuksen kiireellisyys arvioidaan välittömästi sosiaalityöntekijän toimesta. Seitsemän arkipäivän aikana ratkaistaan, ryhdytäänkö tekemään lastensuojelutarpeen selvittämistä. Lastensuojelun asiakkuus alkaa, jos ryhdytään lastensuojelutarpeen selvittämiseen tai lastensuojeluilmoituksen johdosta on ryhdytty välittömiin toimiin. (Taskinen 2007, 1099)

Taskisen (2007) mukaan lapselle nimetään hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä, joka tekee selvityksen lapsen tilanteesta. Selvitys tehdään parityönä toisen työntekijän kanssa. Lastensuojelutarpeen selvityksessä kartoitetaan lapsen kasvuoloja lapsen, vanhempien ja muiden lapsen elämänpiiriin kuuluvien kanssa. Selvityksen aikana kuullaan lasta ja perhettä. Selvityksen tulee valmistua kolmen kuukauden kuluessa. Selvityksestä tehdään kirjallinen yhteenveto, joka käsitellään perheen kanssa. Lastensuojelutarpeen selvityksen valmistumisen jälkeen sosiaalityöntekijä päättää, jatkuuko lastensuojelun asiakkuus. Asiakkuuden päättymisestä ilmoitetaan lapselle ja perheelle. Mikäli asiakkuus jat-

kuu, perheen kanssa tehdään asiakassuunnitelma, jonka mukaisesti lasta ja perhettä tuetaan avohuollon tukitoimin. (Taskinen 2007, 109)

4.5 Lastensuojelun avohuolto

Lastensuojelulain 34 § velvoittaa kuntaa lastensuojelun avohuollon järjestämiseen seuraavasti. ”Sosiaalihuollosta vastaavan toimielimen on ryhdyttävä tämän luvun mukaisiin tukitoimiin viipymättä, jos kasvuolosuhteet vaarantavat tai eivät turvaa lapsen terveyttä tai kehitystä taikka jos lapsi käyttäytymisellään vaarantaa terveyttään tai kehitystään.” (Taskinen 2007, 13)

Taskisen (2007) mukaan avohuollon tukitoimien tarkoituksena on edistää ja tukea lapsen myönteistä kehitystä., sekä tukea ja vahvistaa vanhempien, huoltajien ja lapsen hoidosta ja kasvatuksesta vastaavien henkilöiden kasvatuskäytäntöjä ja -mahdollisuuksia. Avohuollon tukitoimia toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä lapsen ja vanhempien, huoltajien ja muiden lapsen hoidosta vastaavien henkilöiden kanssa. (Taskinen 2007, 109.) Heinon (2008) mukaan yksittäisillä lapsilla ja perheillä ei ole subjektiivisuontoista oikeutta avohuollon palveluun, vaan tarveharkintaa, tarvittaessa ja lapsen ja perheen tuen tarpeisiin perustuvaa tarvetta arvioi kunnan sosiaalityöntekijä ja tekee siitä avohuollon tukitoimia myönnettäessä päätöksen. Avohuolto lastensuojelussa perustuu yhdessä asiakkaan ja sosiaalityöntekijän kanssa laadittavaan asiakassuunnitelmaan. Lastensuojelutyö on kokonaisvaltaista. Siihen kuuluu lasten materiaalisesta perustarpeista huolehtiminen; taloudellinen perusta, huolenpidon materiaallinen perusta sekä lapsen immateriaalisiin rakkauten ja identiteetin; kasvuun, kehitykseen ja hyvinvointiin liittyviin tarpeisiin vastaaminen. Lastensuojelussa työtä tehdään ihmisten kanssa. Työ perustuu inhimillisiin kohtaamisiin ja yhteyksien rakentamiseen. (Heino 2008, 17.)

Lastensuojelun ensisijaisena tavoitteena on tukea lapsia ja perheitä niin, että lapset voivat kasvaa ja kehittyä omissa kodeissaan. Työskentelyn painopisteenä on perheen kokonaistilanteen ja erityisesti lapsen tarpeiden huomioiminen. Avohuollon tukitoimia ovat mm. ohjaus ja neuvonta, asumiseen liittyvien ongelmien ratkaisu, taloudellinen tuki, lapsen tai nuoren koulunkäynnin tukeminen,

kotiin annettava perhetyö vanhempien kasvatustyön tukemiseksi, tukiperheen tai tukihenkilön järjestäminen, lapsen tai koko perheen sijoittaminen perhe- tai laitoshoitoon ja vertaisryhmätoiminta. (Oiva palvelukeskus 2011). Heinon (2009) mukaan lapsen tarve lastensuojelun avohuollon asiakkuuteen kertoo siitä, että lapsen terveys tai kehitys on vaarantunut niin paljon, ettei perheitä ja lapsia voida auttaa riittävästi kunnan peruspalveluiden kautta ja että lapsi ja perhe ovat tämän takia lastensuojelun sosiaalityön ja avohuollon tukitoimien tarpeessa (Heino 2009, 53).

Sosiaaliportin koosteen mukaan keskeinen periaate lastensuojelussa on vanhempien tai lapsen muiden huoltajien tukeminen lapsen kasvatuksessa. Myös avohuollon tukitoimia toteutetaan yhteistyössä lapsen tai nuoren ja hänen vanhempiensa tai muiden häntä hoitavien henkilöiden kanssa. Kuitenkin jos yhteistyö ei esim. onnistu molempien vanhempien kanssa, voi tukitoimia toteuttaa sen vanhemman kanssa, jonka luona lapsi asuu. Tukitoimet ovat aina huoltajien ja 12 vuotta täyttäneen lapsen suostumukseen perustuvia. Avohuollon tukitoimet kirjataan asiakassuunnitelmaan ja myönnettyistä tukitoimista tehdään lisäksi päätös. Asiakassuunnitelmaan kirjataan myös se, mihin ja millä aikataululla tukitoimilla pyritään saamaan muutosta aikaiseksi. Tukitoimien on oltava suunnitelmallisia ja vastattava lapsen ja perheen yksilöllisiin, tilannekohtaisiin tarpeisiin. (Sosiaaliportti 2011).

Suomessa sosiaali- ja terveyshuolto elää voimakasta rakennemuutosten aikaa. Arnkill, Erikson ja Arnkill (2000) toteaa, että laitoksissa toteutuva palvelu muodostuu entistä lyhytaikaisemmaksi taikka korvautuu kokonaan kotona annettavilla palveluilla. Perustasolla tarvitaan entistä enemmän myös erikoistunutta osaamista ja erilaisen asiantuntijuuden yhdistämistä yksilölliseksi palvelukokonaisuudeksi ja -ketjuksi. Asiakkaiden rooli on muuttumassa kohteesta kumppaniksi. Kehityskulut muuttavat monin tavoin sosiaali- ja terveyshuollon ammattilaisten työtä. Palvelurakenteen muutokset eivät ole mahdollisia, ellei alan henkilöstö luo uusia työn sisältöjä ja uusia työkäytäntöjä. Palveluja tuottavilta organisaatioilta tämä edellyttää panostamista henkilöstön tietojen ja taitojen kehittämiseen sekä henkilöstön jaksamiseen. Uudet työkäytännöt tarvitsevat niin tukevaa työn organisointia, joustavia hallintoratkaisuja sekä rohkaisevaa johta-

mista. Kun asiakkaiden kanssa työskennellään heidän omassa elinympäristössään, näkyy yksittäisen vaikeuden sijasta ihmisen tai perheen koko elämäntilanne ja siihen vaikuttavien tekijöiden yhteen kietoutuminen. Arkisissa tilanteissa näkyvät ihmisten tarpeet kokonaisuudessaan, mutta myös heidän mahdollisuutensa ja vahvuutensa. Kokonaisuuden ymmärtäminen merkitsee myös sen oivaltamista, että muutokseen ei riitä yksittäisen ammattilaisen yksittäiseen asiakkaaseen kohdentuva työ. Moniulotteinen tehtävä vaati moniulotteisen lähestymistavan. Laitoksen seinät ja vakiintuneet rutiinit korvautuvat avohuollossa verkostoilla ja toimivilla yhteistyöakseleilla. (Arnkil, Eriksson & Arnkil 2000, 3)

4.6 Lastensuojelun avohuollon tilastot

Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden kokonaismäärä Suomessa jatkoi edelleen kasvuaan vuonna 2009. Asiakasmäärässä oli nousua noin viisi prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Lastensuojelun sosiaalityön asiakkaana ja avohuollollisten tukitoimien piirissä oli yhteensä yli 70 700 lasta ja nuorta. (Tilastotiedotteet 2010.)

Urjalan kunnan avohuollon lastensuojelun tilastoja. Lastensuojelun avohuollon asiakkaat (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Lastensuojelun avohuollon asiakaslukuja

	Huhtikuu 2008	Huhtikuu 2007	Huhtikuu 2006
Perheitä	22	17	26
joissa 2 vanhempaa	10	4	9
joissa 1 vanhempi	12	13	17
Lapsia	44	19	32

(Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009, 3-4)

Huhtikuussa 2006 Urjalan lastensuojelun piirissä oli 32 lasta. Kahden vuoden päästä huhtikuussa 2008 lapsia oli jo 44 lastensuojelun piirissä (taulukko 1). Prosentuaalisesti nousu on kahdessa vuodessa ollut 37,5 %.

Urjalan perusturvajohtajan Elina Anttilan (2011) tilastoinnin mukaan vuonna 2009 Urjalan kunnassa tehtiin 90 lastensuojeluilmoitusta. Ilmoitusten määrä kasvoi edellisestä vuodesta 34 %. Lasten suojelun avohuollon asiakkaina oli 111 lasta. Vuonna 2010 lastensuojeluilmoitusten määrä oli edelleen nousussa. Lastensuojeluilmoituksia tehtiin 122 kappaletta. Ilmoitusten määrä on kahdessa vuodessa lähes kaksinkertaistunut ja lastensuojelun ja perheiden tuen tarve kasvaa edelleen. Lastensuojelun avohuollon asiakkaan vuonna 2010 oli 113 lasta. Jos mukaan luetaan sijoitetut lapset, on Urjalan kunnan lapsista 13 % lastensuojelun piirissä. (Anttila 2011, haastattelu)

5 MONIAMMATILLISUUS, VERKOSTOTYÖ JA KUMPPANUUS

Tässä luvussa käyn läpi moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön historiaa ja taustaa, moniammatillisen verkostotyön edellytyksiä yhteistyössä, dialogin merkitystä moniammatillisessa verkostotyössä sekä verkostotyötä ja kumppanuutta.

5.1 Moniammatillisen yhteistyön ja verkostotyön taustaa

Michael Argyle mukaan (1991) yhteistyö on koordinoitua toimimista yhdessä työssä, vapaa-aikana tai sosiaalisessa suhteessa yhteisten tavoitteiden eteen. Siinä toteutuu yhdessä toimimisen ilo ja sosiaaliset suhteet vahvistuvat. (Isoheranen, Rekola & Nurminen 2008, 27.) Pohjola (1999) toteaa, että työn yhteistoiminnallisuus on nopeasti kasvanut ja lastensuojelussa sillä on myös pitkät perinteet. Yhteistoiminnallisia perinteitä on vaalittu parityöskentelyn muodossa. Lisääntynyt yhteistyö ja verkostoituminen asettavat samalla uusia haasteita työntekijöiden asiantuntijaroolille. Moniammatillinen toiminta helpottaa työtä, eri asiantuntemusalueiden tietoa ja työvälineistöä yhdistetään, mutta samalla tekee yksittäisen työntekijän työn julkiseksi ja näkyväksi. (Pohjola 1999, 110-111).

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa verkostojen tutkimukset verkostokäsitteen varhaisimmat vaiheet ajoittuvat 1930-luvulle yhdysvaltoihin ja Englantiin. Yhdysvalloissa Jacob Moreno ja Kurt Lewin paneutuivat ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden tutkimiseen. Metodisia pohdintoja uudemmassa verkostotutkimuksesta on vähän. 1990-luvulla Engström ja Launis kehittivät menetelmää moniammatillisten tiimien kognitiivisten prosessien analysointiin. Reijo Miettinen (1993) on pohtinut verkostotutkimuksen metodisia ratkaisuja tuotannollisten innovaatioverkostojen tutkimuksessa. Erik Arnkil ja Esa Eriksson (1993) ovat tutkimus- ja kehittämisprojektissään ”Lasten, lapsiperheiden ja nuoretn psykososiaalisen tuen verkostot” keittäneet sekä verkostotutkimuksen että verkostotyön menetelmiä yhdessä paikallisten työntekijöiden kanssa. (Karjalainen 1996, 25-31.)

Isoherrasen ym. (2008) mukaan moniammatillisen yhteistyön käsite on yleistynyt 1980-luvun jälkeen. Se on eräänlainen yläkäsite, jota voidaan lähestyä useammasta näkökulmasta. Sen taustalla on systeeminen ajattelutapa. Yksinkertaisesti kuvattuna systeemi on havaittu kokonaisuus, jonka osat ovat yhteydessä keskenään, samalla toisiinsa vaikuttaen. Osien keskinäisellä toiminnalla on yhteinen päämäärä. Kokonaisuus vaikuttaa osiinsa halliten niiden toimintaa, joten osat eivät voi toimia itsenäisesti tai erillään kokonaisuudesta. Systeemi tuottaa yhdessä toimien aina jotain uutta ja se toimii aina jossakin ympäristössä, joka vaikuttaa omalta osaltaan systeemin toimintaan. Muutos yhdessä osassa vaikuttaa koko systeemitoimintaan. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 29 – 30.)

Pohjolan (1999) mukaan moniammatillinen työskentely, yhteistoiminta, tiimit ja verkostot ovat nousseet hyvinvointipalveluiden avainkäsitteiksi tai jopa työn organisoinnin mantroiksi. Niiden kautta haetaan byrograattisesti ja sektoroituneesti rakentuneeseen palvelujärjestelmään uudenlaista joustavuutta ja moniulotteisuutta. Tavoitteena on ammatillisen työn vahvistaminen erilaista asiantuntemusta yhdistämällä. Samalla pyrkimyksenä on asiakaspalvelun laadun parantaminen tuomalla palvelutilanteisiin eri ammattien ja organisaatioiden osaamista. (Pohjola 1999, 110). Moniammatillinen työ voi olla toiminnan muoto tai väline (Ora 2005, 29). Asiakastyötä, asiantuntijoiden välistä suunnittelua sekä hallinnollisten ratkaisujen etsimistä ja johtamista (Isoherranen 2005, 14). Moniammatillisessa työskentelyssä haasteena on yhdistää ammattilaisten erilaiset vahvuudet ja osaaminen asiakkaan hyväksi (Ora 2005, 29).

Nykänen, Karjalainen, Vuorinen ja Pöyliö (2007) ovat sitä mieltä, että julkinen päätöksenteko linjaa ohjauksen palvelujärjestelyjen moniammatillisen poikkihallinnollisen yhteistyön. Yhteistyö on organisaation sisäistä tai organisaatioiden välistä kehittämistä. Moniammatillinen työskentelytilanne koostuu eri osatekijöistä joita ovat osallistujien erilaisuus, moniammatillinen foorumi, rajapinta, kolmas tila eli oppimisen tila, moniammatillinen tieto ja tarjoumat sekä dialogisuus ja kommunikaation rakentuminen. ((Nykänen, Karjalainen, Vuorinen & Pöyliö 2007, 208.)

Anttilan ja Rousun (2004) mukaan verkostotyö ja moniammatillinen työ nähdään usein toistensa synonyymeinä ja käsitteiden määrittelyssä on paljon kirjavuutta. Käytännössä verkostotyö ei ole välttämättä moniammatillista eikä moniammatillinen työ verkostoitunutta. Moniammatillisuus-termillä voidaan tarkoittaa eri ammattiryhmiin kuuluvien asiantuntijoiden yhteistyötä tai yhdessä työskentelyä. Englanninkielisessä kirjallisuudessa erotetaan termit *multiprofessional cooperation* ja *interprofessional collaboration*. Edellinen tarkoittaa yhteistyötä, jossa perinteiset hierarkiat, valta-asemat ja työnjaot ovat voimassa ja jälkimmäinen yhteistä työtä eli yhdessä työskentelyä, jossa tieto, valta ja asiantuntijuus on jaettu. Ehkä suurimpana moniammatillisen työn esteenä nähdään salassapitoasiat. Vaitiolovelvollisuus on myös yleisin tekosyy, kun halutaan välttää yhdessä työskentelyä. Asiakkaalta saatu lupa ja/tai asiakkaan mukanaolo moniammatillisessa kokoontumisessa poistaa esteen. Moniammatillisen työn tekeminen ja kehittäminen tarvitsee kasvualustakseen johdon ymmärryksen, sitoutumisen ja siunauksen. Organisaatorajat ylittävän moniammatillisen työn toteuttamiseksi tarvitaan näin useiden johtajien yksituumaista ja samanaikaista sitoutumista. (Anttila & Rousu 2004, 24-27).

Engström (2004) toteaa, että moniammatillisessa yhteistyössä yhteistyökumppanit ovat sekä henkilötaustaltaan että organisaationsa edustajina erilaisia. Heillä voi olla erilainen arvomaailma, aseanteet ja motivaatio, kieli, terminologia, tiedeperusta, oletukset sekä ajattelutapa (Stenmark 2002.) He saattavat edustaa eri sukupolvea (Korhonen 2006, 51-69). Heidän edustamallaan organisaatiolla voi olla erilainen toimintakulttuuri ja -tavat, säädöstausta sekä johtamis- ja organisaatorakenne (Isoherranen 2005, 101.) Toimintakulttuurien ja ammattirajojen ylittäminen saattaa olla vaikeaa yhteistyökumppaneille näiden eroavaisuuksien vuoksi. Moniammatillinen rajatyöskentely edellyttää aikaa sekä tilaa. (Engström 2004; Linnamaa & Sotarauta 2000, 43.)

Savileppä (2005) mukaan moniammatillisuus on organisaation henkilöstön monimuotoisuutta ja tämän moninaisuuden johtamista. Monimuotoisuus on kokonaisuus, joka sisältää kaikkien työntekijöiden samankaltaisuuden ja erilaisuuden organisaatiossa. (Savileppä 2005, 12.) Nykänen ym. (2007) toteaa, että moniammatillisten työntekijöiden moninaisuus on voimavara, jota pitäisi hyödyntää

työntekijän, työyhteisön, organisaation, asiakkaan ja yhteiskunnan hyväksi. (Nykänen, Karjalainen, Vuorinen & Pöyliö 2007, 208.)

Isoherranen ym. (2008) sanoo, että moniammatillista yhteistyötä voidaan kuvata sosiaali- ja terveysalalla asiakaslähtöisenä työskentelynä, jossa pyritään huomioimaan asiakkaan elämän kokonaisuus ja hänen hoito- ja hoivapolkunsaa. Yhteisessä tiedon käsittelyssä eri asiantuntijoiden tiedot ja taidot kootaan asiakaslähtöisesti yhteen. Vuorovaikutusprosessissa rakennetaan tapauskohtainen yhteinen tavoite ja pyritään luomaan yhteinen käsitys (jaettu sosiaalinen kognitio) asiakkaan/potilaan tilanteesta, tarvittavista toimenpiteistä, tai ongelman ratkaisuihin. Tiedon kokoaminen tapahtuu sovitulla välineillä ja/tai foorumeilla sovituin toimintaperiaattein. Asiakas ja tai hänen läheisensä ovat tarvittaessa mukana keskusteluissa. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 34.)

Isoherrasen (2005, 2008) sekä Pyhäjoen (2005) mukaan yhteistyötä tekevien ihmisten kokonaisuus voidaan nähdä systeeminä, jossa eri osat vaikuttavat toisiinsa. Kokonaisuuden kannalta voi jäädä jotain merkityksellistä huomaamatta, jos tätä monimutkaista systeemiä määritellään vain eri asiantuntijoiden omista näkökulmista. Eri asiantuntijoiden ja tieteenalojen välisessä yhteistyössä tarvitaan yhteiset käytännöt ja keskustelusäännöt. Kohtaaminen moniammatillisessa yhteistyössä ja verkostoissa tapahtuu eri systeemien välimaastossa, joissa määritellään eri tahojenvälisiä keskinäisiä suhteita. Tässä moniammatillisessa kohtaamisessa perheen arkinen maailma kohtaa monisektorisen systeemi-maailman, joka kytkeytyy perheen tilanteeseen erilaisten perustehtäviensä kautta. Loppujen lopuksi asiantuntijoiden yhteistyössä on tärkeintä ymmärtää yhteistyön merkitys eli miksi sitä tehdään ja mitä se tuottaa. (Isoherranen 2005, 13 – 15; Isoherranen ym. 2008, 30 – 31; Pyhäjoki 2005, 81.)

Arnkil (2004) ja Uusikylä (1999) toteavat, että verkostoajattelun taustalla ei ole yhtä teoreettista lähestymistapaa vaan teoreettista keskustelua käydään tieteenalakohtaisesti tai tutkimusasetelmaan liittyvän kysymyksenasettelun kautta. Verkostotyössä ei myöskään ole yhtä tiettyä menetelmää. Yhteisenä piirteenä siinä on yhdistely, sillä verkostotyössä etsitään ja yhdistetään verkostoon osallistuvien voimavaroja. Sosiaalitieteellisessä tutkimuksessa verkostoja käytetään

yleisimmin kuvaamaan sosiaalisia järjestelmiä, joilla on tietyt normit, vahva keskinäinen luottamus ja sitoutuminen yhteisen päämäärän edistämiseen. Verkostoajattelun taustalla vaikuttaa ajatus, jossa verkostoja pidetään yhtenä keskeisenä tekijänä sosiaalisessa pääomassa, joka on eräänlainen toimijan käytössä oleva resurssi. Sosiaalinen pääoma muodostaa toiminnan resurssit, joiden avulla ihminen saavuttaa päämääränsä. (Arnkil 2004,214; Uusikylä 1999, 49 – 51.)

Arnkil ym. (2005) mukaan verkostotyötä on tehty maassamme jo 1980 -luvulta lähtien. Sosiaalialalla sitä on menetelmänä kehitetty pääasiassa sosiaalityössä, lastensuojelussa, päihdetyössä, mielenterveystyössä ja kriisityössä. Verkostotyössä on tarkoitus keskittyä yhden yksilön, perheen tai ryhmän tilanteeseen ja palvelutarpeeseen ja moniammatillisin keinoin löytää asiakkaalle mahdollinen ratkaisu tai tukitoimi. Verkostotyön menettelytavat soveltuvat parhaiten asiakastyön niin sanotun siirtymä- ja kriisitilanteiden ympärille. Tästä syystä ne sopivat hyvin lastensuojelutyöhön, johon liittyy usein kriisitilanteita tai niiden uhkaa esimerkiksi huostaanoton yhteydessä. (Arnkil & Seikkula 2005, 5 – 9.)

Verkosto muodostuu jo kahdenkeskisessä kohtaamisessa dialogin välityksellä. Kun keskustelemme asiakkaan kanssa, tuo hän läheisverkostonsa mukaan kertoessaan läheisistään. Työntekijä tekee verkostotyötä myös silloin, kun hän kysyy vanhemmalta hänen lapsestaan tai kommentoi hänen kertomaansa perheenjäsenistä. Viranomaisverkosto voi kokoontua eri aiheiden ympärille asiakkaan asioita käsittelemään, mutta asiakkaalla on myös oma sosiaalinen verkostonsa, johon kuuluvat ihmissuhteet perheessä, työpaikalla ja lähiyhteisössä. Joskus on hyvä kutsua edustajia kaikista näistä pohtimaan asiakkaantilannetta ja kehittämään verkoston mahdollisuuksia tukea asiakasta. (Arnkil & Seikkula 2005, 5 – 9)

5.2 Moniammatillisen verkostotyön edellytykset

Arnkil ym. (2005) mukaan moniammatillinen yhteistyö ja verkostotyö liittyvät läheisesti toisiinsa, koska verkostotyö on moniammatillista, kun siihen osallistuu eri alojen asiantuntijoita. Asiakkaalle he muodostavat viranomaisverkon. Vi-

ranomaisverkostoon voi osallistua edustajia esimerkiksi, sosiaalitoimesta, koulusta sekä terveydenhuollosta ja mukana voi olla kolmannen ja yksityisenkin sektorin edustajia. Moniammatillisella verkostotyöllä tarkoitetaan kuitenkin aina sellaista toimintaperiaatetta, jossa otetaan asiakkaan sosiaalinen verkosto huomioon kaikissa tilanteissa. Sosiaali- ja terveysalan asiakastyössä sitä kuvaatankin eri asiantuntijoiden asiakaslähtöisenä työskentelynä, jossa tarkoituksena on huomioida asiakkaan kokonaisuus. Kysymys on yhteistyöstä, jota voidaan käyttää strategisessa suunnittelussa, hallinnollisten päätösten tekemisessä ja asiakkaan päivittäisten ongelmien ratkaisemisessa. Yhteistyössä ihmisillä on yhteinen työ tai tehtävä suoritettavanaan, ongelma ratkaistavanaan tai päätös tehtävänä ja he etsivät yhdessä keskustellen uusia näkökulmia. (Arnkil & Seikkula 2005, 7 – 9; Isoherranen ym. 2008, 30 – 31; Seikkula 1994, 32 – 69; Uusikylä 1999, 49 – 51.)

Moniammatillista yhteistyötä tekevät asiantuntijat edustavat omaa erityisalaansa ja se tuo mukanaan yhteistyöhön useita eri tiedon ja osaamisen ulottuvuuksia. Tällöin ammattilaiset voivat täydentää asiantuntemustaan muiden asiantuntemuksen avulla yhdistäen ja sopeuttaen asiakaslähtöisesti tietojaan, taitojaan, roolejaan ja vastuualueitaan. Näin tuotetaan asiakkaalle monipuolista ja asiantuntevaa palvelua, jota pidetään avaintekijänä onnistuneessa lasten hyvinvointityössä. Moniäänisyyden ja eri tahojen kautta tulevan kokemustiedon tulee olla läsnä lapsen ja perheen tilannetta selvitetessä ja asiakaskohtaista lastensuojelutyötä suunniteltaessa. (Arnkil & Seikkula 2005, 7 – 9; Isoherranen ym. 2008, 30 – 31; Payne 2000, 9.; Rousu 2007, 49.)

Lastensuojelutyössä on keskeistä, että lapsen läheisten ja hänen asiaansa kytkeytyvientiöntekijöiden välille saadaan hyviä voimavaroja tuottavat keskinäiset yhteydet. Moniammatillisena verkostona toimien voidaan löytää ideoita, ratkaisuja ja resursseja, jotka eivät erillisinä tuottaisi yhtä hyvää tulosta. Tässä tilanteessa syntyy sosiaalisesti jaettu kognitio, jota voidaan pitää moniammatillisen verkostotyön nykyaikaisena ydinkäsitteenä. Sosiaalisesti jaettu kognitio on vähintään kahden ihmisen vuorovaikutuksessa rakentama yhteinen jaettu merkitys, jossa kuljetaan kohti yhteisen ymmärryksen luomista. Se on moniammatilli-

sen verkostotyön tuottama merkittävä hyöty. (Arnkil 2004,214 -21; Isoherranen 2005, 13 – 15; Payne 2000,9.)

Moniammatillisessa verkostotyössä keskeisimmät huomioitavat asiat ovat asiakaslähtöisyys, tiedon ja eri näkökulmien kokoaminen yhteen, informaation jakaminen, vuorovaikutustietoinen yhteistyö, hoidon ja huolenpidon jatkuvuus, vastuun jakaminen ja varmistaminen, suunnitteluresurssien koordinointi sekä verkostojen huomioiminen. Moniammatillinen työ edellyttää, että rakenteista ja toimintatavoista, kuten työnjaosta, kokouskäytännöistä sekä tavoitteista sovi-taan yhdessä. Siksi on tärkeää seurata juuri yhteistyötahojen välistä vuorovai-kutuskulttuuria, sitä kuinka kommunikoidaan vastavuoroisesti ja sitä miten syn-tyy luottamuksellinen suhde yhteisten haasteiden edessä. Silloin tarvitaan vuo-ropuhelua eri ihmisten välillä, vuorovaikutustaitoja sekä dialogista työtapaa, jon-ka tavoitteena on yhteisen ymmärryksen rakentaminen eli edellä mainittu sosi-aalisesti jaettu kognitio. Tällöin asiakasta käsittelevän tiedon monipuolinen ko-koaminen onnistuu. (Arnkil ym. 2006,13; Isoherranen ym. 2008,34, 44 -45; Mönkkönen 2007,86; 126, Mönkkönen 2002, 82; Payne 2000, 41.)

Isoherrasen (2008) ja Veijolan (2004) mukaan parhaimmillaan moniammatilli-nen verkostotyö ilmenee roolien selkeytenä, suunnitelmallisena yhteistoiminta-na, reflektiivisyytenä, yhteisvastuullisuutena ja avoimena keskusteluna. Roolien selkeys on sitä, että eri alojen ammattilaiset ovat itse tietoisia omasta ja toisten erityisosaamisesta. Se ilmenee myös omasta erityisosaamisesta ja työkoke-muksesta tiedottamisena sekä asiakkaille että toisille ammattihenkilöille. Mo-niammatillisessa verkostotyössä roolien täytyy olla yhteisessä ymmärryksessä määriteltäviä. Suunnitelmallinen yhteistoiminta on määrätietoista ja tavoitteellista. Yhteisiin asiakkaisiin liittyvät asiat ja toimintatavat suunnitellaan yhteisissä ta-paamisissa. Näin toiminnalle saadaan yhteiset tavoitteet ja päämäärät. (Isoher-ranen ym. 2008, 34; Veijola 2004, 85 -88.)

Veijolan (2004) mukaan reflektiivisyys on toiminnan ja ohjeiden kriittistä arvioin-tia, jossa ammattihenkilöt arvioivat tavoitteiden saavuttamista. Yhteisvastuulli-suudessa vastuu jaetaan eri ammattihenkilöiden ja asiakasperheiden kanssa. Kun yhteistyössä päästään ylittämään ammattien välisiä rajoja, voidaan mennä

toisen osaamisen alueelle ja kyseenalaistaa eri alanasantuntijan näkökulmia. Tällöin vastuuta ei kanneta enää yksin vaan se jaetaan eri alanammattihenkilöiden kanssa. Yhteisvastuullisuus ilmenee myös toimintaa ohjaavissa sopimuksissa. Avoin keskustelu voidaan kuvata vuorovaikutuksena ja arvostuksena jossa vuorovaikutus on ammattihenkilöiden välistä keskustelua ja kuuntelua ja arvostus toisten huomioimista ja tasa-arvoa. (Veijola 2004, 85 - 88.)

Pyhäjoen (2005) ja Virtasen (1999) mukaan moniammatillisen verkostotyön toimivuus edellyttää, että osallistujat ovat motivoituneita siihen. Tällöin on tärkeää kokea saavuttavansa yhteistyön avulla hyötyä myös itselle ja omaan työhön. Moniammatillisessa verkostoitumisprosessissa on keskeistä halu ja kyky löytää yhteisten hyötyjen alue, johon pyritään ja jonka eteen kaikki haluavat tehdä tietoisesti töitä. Jos yhteistyötä tekevät osapuolet eivät usko saavuttavansa mitään, heidän kohtaamisensa on tyhjää ja merkityksetöntä sekä byrokraattista ja väsyttävää. Työntekijät saattavat välttää verkostotapaamisia asiakkaan ja muiden yhteistyötahojen kanssa, jos he pitävät niitä hyödyttöminä. Tämä heikentää työn laadukkuutta, koska ymmärrys toisten toiminnasta ei lisäännä ja suunnitelmat, joihin työntekijät ja perhe voisivat sitoutua, jäävät tekemättä. (Pyhäjoki 2005, 79 – 80; Virtanen 1999, 37 – 38.)

Moniammatillisen verkostotyön yksi hyöty on työn kuormittavuuden väheneminen. Eri toimijoiden yhteistyössä, jokaisella on oma tehtävänsä ja vastuuta voidaan jakaa. Tällöin yhden toimijan ei tarvitse tehdä kaikkea itse. Moniammatillisen verkostotyön yhtenä tavoitteena onkin sellaisten ratkaisujen etsiminen, jotka osaltaan jakavat osallisten kuormitusta. Vastuullisen työntekijän on osattava säädellä työtehtäviensä kuormitusta. Moniammatillinen verkosto on vaativa toimintaympäristö, mutta sitä ruokitaan informaation vaihdolla, tuloksia tuottavalla toiminnalla ja uusilla haasteilla. Verkostomallinkeskeisiä vahvuuksia ovat joustavuus, tasapuolisuus, avoimuus ja spontaani toiminta. Ongelmina yleisellä tasolla pidetään ennakoimattomuutta, jatkuvuuden epävarmuutta ja tehottomuutta. (Arnkil & Seikkula 2005, 34 – 37; Uusikylä 1999, 52; Virtanen 1999, 37– 38.)

Uusikylän ja Virtasen (1999) mukaan moniammatillisen verkoston menestymisessä ja toiminnassa sen vetäjä tai johtaja on keskeisessä asemassa. Vetäjän

henkilökohtaiset kyvyt, sitoutuminen, organisointi kyky ja tehtävien jakamisen taito vaikuttavat siihen, löytyykö jokaiselle verkoston jäsenelle oma paikka. Päätöksenteon, tehtävien ja vastuun tulee olla jaettu jokaiselle työryhmänjäsenelle ja sitoutumiseen vaikuttaa se, että oma tehtävä on selkeä sekä perusteltu. Koska moniammatillinen verkostotyö on vaativa työtapa, sen toiminnan tulee aina olla avointa ja läpinäkyvää. Siksi se kaipaa tuekseen vahvistavaa työtä, kuten tiedottamista ja positiivisen julkisuuden hankkimista. Avoimuus ja läpinäkyvyys ovat tärkeitä myös palautteen antamisessa silloin, kun moniammatillista verkostotyötä arvioidaan. (Uusikylä 1999, 68; Virtanen 1999, 42.)

Uusikylä (1999) ja Kihlman (2005) toteaa, että moniammatillisella verkostotyöllä tulee olla myös systemaattinen seuranta- ja arviointijärjestelmä, jonka avulla verkoston toiminnasta, heikkouksista ja vahvuuksista saadaan ajan tasalla olevaa tietoa. Tätä tietoa tarvitaan, jotta voidaan tarvittaessa muokata yhteistyörakennetta tehokkuuden tai informaation vapaan kulun näkökulmasta. Arviointi ja kehittämistyössä tulee kiinnittää huomioita eri organisaatioiden rajoja ylittävään toimintaan, jossa kiinnitetään huomiota eri organisaatioiden sisäisiin asiakasprosesseihin. Tavoitteena tulee olla sellaisten keinojen löytäminen, joiden avulla sirpaleisista palveluista saadaan prosessimaisesti etenevä kokonaisuus. Arviointia tulee tehdä moniammatillisen verkostotyön yhteistyön, tiedonkulun, suunnitelmallisuuden, asiakkuuden ja organisaatioiden näkökulmista. (Kihlman 2005, 105 – 114; Uusikylä 1999, 67.)

5.3 Dialogi moniammatillisessa verkostotyössä

Isaacs (2001) ja Pyhäjoki (2005) sanovat, että dialoginen työtapa on moniammatillisen verkostotyön edellytys. Dialogi eroaa keskustelusta, joka on vuoropuhelua, jossa tuodaan esiin oma näkemys asiasta. Keskustelun tarkoituksena on päätöksen teko ja siinä pyritään sopimuksen aikaansaamiseen. Dialogi on vuoropuhelua, jossa ajatellaan yhdessä ja oma näkökulma on vain askel kohti laajempaa ymmärrystä. Dialogissa herätellään eri näkökulmia ja etsitään uusia vaihtoehtoja, joiden avulla ajatuksia ja tietoa rakennetaan johdonmukaisesti uudelleen kokonaisuudeksi. Dialogissa tarvitaan rajojen ylittämisen taitoa mutta siinä ei valita puolta. Tavoitteena ei tarvitse olla täydellisen yhteisymmärryksen saavuttaminen vaan ymmärrys siitä, mitä muut asiasta ajattelevat. Yhteistä

ymmärrystä ei kukaan voi saavuttaa yksin ja jotta uusia merkityksiä ja yhteistä ymmärrystä syntyy, täytyy osallistujien luoda vuorovaikutustilanne, jossa kaikkien osallistujien ja heidän edustamiensa systeemien äänet voivat osallistua keskusteluun. (Isaacs 2001, 25, 38 – 41, 47 – 50, 63 – 64. Pyhäjoki 2005, 71 – 74.)

Isaacs ym. (2001) mukaan dialogissa tarvitaan keskeisesti neljää perustaitoa, joita ovat kuuntelu, kunnioitus, kärsivällisyys ja avoimuus. Erilaisia käsityksiä pohditaan rinnakkain ja vaikka toisen näkökulma ei aina ole mieluinen, sitä ollaan valmiita kuuntelemaan kunnioittaen ilman arvostelua ja vastaväitteitä. Dialogissa korostuu nimenomaan sellainen kuuntelu, jossa osallistujien on mahdollista ymmärtää muiden näkemyksiä, kuunnella itseään ja sitä, mitä ajatuksia muiden osallistujien sanat herättävät. Dialogi vaatii kärsivällisyyttä, sillä ratkaisu ja yhteisen ymmärryksen saavuttaminen eivät yleensä löydy hetkessä. Keskeistä dialogin onnistumisessa on, että oma näkökulma esitetään aina avoimesti. Ilman sitä ei synny luottamusta, jota yhteistyön onnistuminen edellyttää. (Isaacs 2001, 25. Pyhäjoki 2005, 71 - 74.)

Isoherrasen ym. (2008) mukaan dialogi on yksi niistä keskustelun välineistä, joiden avulla rakennetaan yhteistä, jaettua ymmärrystä. Dialogista on tullut käsite, jota käytetään, kehitetään sitten yhteistyötä asiantuntijoiden ja tieteiden kesken tai elämän eri alueilla terapiasta johtamiseen. Dialogi on oleellinen osa myös moniammatillista yhteistyötä. (Isoherranen, Rekola & Nurminen 2008, 65.)

5.4 Verkostot ja kumppanuus

Arnkil (2004) toteaa, että lastensuojelussa ei oikeastaan voi olla tekemättä verkostotyötä. Ainakaan ei voi olla tyystin vailla kosketusta verkostoihin. Asiakkailta on yksityiset verkostonsa ja he asioivat luultavasti viranomaisten ja muiden ammattilaisten kanssa. Verkostotyö-nimike on melko epämääräinen käsite. Ei ole olemassa yhtä verkostotyön menetelmää eikä edes yhtä yhteistä ajattelutapaa. Yhteisenä piirteenä voidaan pitää yhdistelyä. Verkostotyössä suuntaudutaan etsimään ja yhdistelemään sosiaalisen verkoston voimavaroja. Lastensuojelun kannalta onkin keskeistä, saadaanko lapsen ja hänen läheistensä sekä lapsen asiaan kytkeytyneiden työntekijöiden välille sellaiset keskinäiset yhteydet, että löytyy hyviä voimavarojen yhdistelmiä. Verkostona toimien voi löytyä

ideoita, ratkaisuja ja resursseja, jotka erillisinä eivät tuottaisi yhtä hyvää tulosta lapsen tilanteen huojenemiseksi. (Arnkil 2004, 214.)

Heimon ja Oksasen (2004) mukaan lasten ja nuorten palveluja tuottavat organisaatiot kohtaavat entistä useammin tilanteita, joita he eivät kykene hoitamaan omin voimin. Asiakastyön vaikuttavuus riippuu paitsi omista toimista, myös siitä mitä ympärillä tapahtuu. On luonnollista etsiä sellaisia kumppaneita, joiden kanssa tehtävällä yhteistyöllä voidaan vastata paremmin asiakkaiden tarpeisiin ja turvata samalla oman organisaation toimintamahdollisuudet tulevaisuudessa. (Heimo & Oksanen 2004, 48). Verkostoitumisen ja kumppanuuden välillä on hienoinen ero. Verkostoituminen on tavallaan kumppanuuden esiaste, vaihe jossa ollaan kaikkien kanssa, kaikkialla, kaiken aikaa. Kumppanuus sen sijaan nähdään valikoituneeksi, rajatuksi, selkeään ja konkreettiseen tähtääväksi yhteistoiminnaksi. (Heimo & Oksanen 2004, 49.)

Stählen (2000) mukaan kumppanuus tarkoittaa yhteyttä, joka mahdollistaa tiedon, osaamisen ja koko tietopääoman jakamisen osapuolien välillä. Mitä enemmän on tietopääomaa, sitä kiinnostavampi kumppani. Mitä enemmän ja avoimemmin tietoa itsestä toiselle jaetaan, sitä suuremmaksi integroinnin ja lisäarvon mahdollisuudet kasvaa. Tämä edellyttää sitä, että jaettujen tietojen pohjalta ymmärretään mahdollisimman syvällisesti, millä tavalla kumppanit voivat täydentää toistensa toimintaa ja osaamista. Kumppanuus mahdollistaa lisäarvon luomisen kaikille kumppanuuksille. Siten kumppanuuden onnistuminen edellyttää ymmärrystä siitä, miten arvoketjut ja -verkot yhteistoiminnassa muodostuvat. Arvoa luodaan aina mahdollisuuksien ja riskien kentässä. Kaikki se mitä kumppanuudella voidaan saavuttaa, riippuu siitä, miten luottamukselliseksi suhde muodostuu. Luottamus vaikuttaa tietojen vaihtoon, osaamisen integrointiin ja sitä kautta myös arvon lisäämisen mahdollisuuksiin. (Stähle 2000, 26-27, 58.)

Stähle (2000) sanoo, että kumppanuuden kriittisin rajapinta on ihmisten kohtaaminen ja se, mitä siinä tapahtuu. Kumppanuus on erittäin konkreettinen asia ja tarvitsee siten rakentuakseen tilaa ja aikaa. Se, mitä ihmisten välillä tapahtuu tietyissä tiloissa ajan kuluessa, alkaa ensi hetkestä muodostaa luottamusta lisäävää tai heikentävää tapahtumasykliä. Koska kumppanuudessa on yleensä

monia toimijoita, yhteistyötä kantava luottamus pohja rakentuu eri puolilla organisaatiota eri ihmisten välillä. Luottamus rakentuu siis suurelta osin sen varaan, miten ihmiset kykenevät hoitamaan kohtaamisensa. Siten heidän henkilökohtaiset taitonsa luottamuksen rakentajina muodostavat tärkeän osan kumppanuuden onnistumisesta. Kumppanuuksia rakentava vuorovaikutus tapahtuu aina sekä organisaatio että yksilötasolla. (Stähle 2000, 26-27, 58.)

Lapsen maailmassa (2005) olleen artikkelin mukaan yhteiskunnan päätöksentekoympäristö on monimutkaistunut ja eriytynyt. Yhteiskunnan sektoroituminen asiantuntijavallan kasvu, päätöksenteon hajauttaminen, kansainvälistyminen sekä yksityisten ja julkisten sektorien välisen rajan hämärtyminen ovat vaikuttaneet yhteiskunnan ohjaukseen ja hallintaan. Tämä on johtanut kuntien ja kansalaisten epätasa-arvoisuuteen. Valtio ei enää yksin kykene lainsäädännöllä ja resurssien jaolla ohjaamaan kehitystä, vaan asioiden eteenpäin vieminen ja kontrolli ovat siirtyneet paikalliselle tasolle. Muutoksessa tulisi hallita useita samanaikaisia ja monitasoisia vuorovaikutusrakenteita eri toimijoiden välillä. Tämä edellyttää organisoituja yhteistoiminnan rakenteita ja foorumeita sekä paikallisella että kansallisella tasolla. Hyvän yhteistyön tulee perustua lapsen etuun. Toiminnan tulee edistää lapsen ja nuoren hyvinvointia sekä perustua kumppanuuteen ja yhteistyöhön yli perinteisten sektori- ja kuntarajojen. Toiminnan tulee perustua yhdenvertaisuuteen niin, että jokaisen tekemä työ on yhtä arvokasta, ennakkoluulottomuuteen, uusia asioita kokeillaan rohkeasti, toimivaan työnjakoon, yhteistyö edellyttää selkeitä sopimuksia tavoista ja työnjaoista ja avoimuuteen ja läpinäkyvyyteen suhteessa kaikkiin toimijoihin. (Lapsen hyvä elämä 2015, 2005 19-20.)

6 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Opinnäytetyöni on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus, jossa on kvantitatiivisen aineistonkeruun piirteitä. Se on toimintatutkimus, joka on tehty yhdessä, vuorovaikutuksessa terveydenhuollon, seurakunnan, kunnan eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin kanssa. Tutkimus toteutettiin kolmessa eri vaiheessa sykleittäin, niin kuin Susman ja Edvart (1978) kuvaavat toimintatutkimuksen prosessia (kaavio 2). Ensimmäisen vaiheen tarkoitus oli saada selville yhteistyökumppaneiden, uusien ja jo yhteistyötä tehneiden, yhteistyön halukkuus tai yhteistyön esteet lastensuojelun avohuollon kanssa sekä kartoittaa heidän palveluntarjontaansa Urjalan kunnassa. Kartoitus tehtiin kyselylomakkeiden avulla. Kyselylomakkeeseen yhteistyöhalukkuutensa ilmaisseet tahot, kutsuttiin tutkimuksen toiseen vaiheeseen eli ryhmähaastattelutilaisuuksiin. Ryhmähaastatteluiden avulla kartoitettiin, miten palveluntuottajien palvelut ja lastensuojelun avohuollon tarpeet voisivat kohdata Urjalassa. Kolmannessa vaiheessa, joka pidettiin ns. seminaarina, kysyttiin osallistujilta konkreettista toimintatapaa yhteistyöhön.

6.1 Toimintatutkimus

Eskolan ja Suorannan (2003) mukaan toimintatutkimus on yleisnimitys sellaisille lähestymistavoille, joissa tutkimuskohteeseen pyritään tavalla tai toisella vaikuttamaan, tekemään tutkimuksellisin keinoin käytäntöön kohdistuva interventio. Toimintatutkimus voidaan määritellä esimerkiksi lähestymistavaksi, jossa tukija osallistumalla tutkittavan yhteisön toimintaan pyrkii ratkaisemaan jonkin tietyn ongelman yhdessä yhteisön jäsenten kanssa. Toimintatutkimuksen perusidea on ottaa ne ihmiset, joita tutkimus koskettaa, mukaan tutkimushankkeeseen täysvaltaisena jäsenenä sekä yhdessä pyrkiä toteuttamaan asetettuja päämääriä. Toimintatutkimuksen ideaalina voidaan nähdä muutos parempaan. (Eskola & Suoranta 2003, 126-127).

Heikkinen, Rovio ja Syrjälä (2007) toteavat, että toimintatutkimuksessa tutkitaan ihmisen toimintaa ja sitä kautta saadaan tietoa käytännön kehittämiseksi. Toimintatutkimus pohjautuu vuorovaikutukseen eli ihmisen sosiaaliseen toimintaan. Yleensä toimintatutkimus on ajallisesti rajattu tutkimus- ja kehittämisprojekti, jonka avulla suunnitellaan ja kokeillaan uusia toimintatapoja. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2007, 16-19.)

Toimintatutkimus on tukimustapa, jonka päämääränä on saada aikaan muutoksia sosiaalisissa toiminnoissa, mutta samalla myös tutkia näitä muutoksia (Jary & Jary 1991, 5). Toimintatutkimuksen tarkoituksena on auttaa ihmisiä tutkimaan todellisuutta, jotta sitä voitaisiin muuttaa. samalla voidaan sanoa, että toimintatutkimus myös auttaa ihmistä muuttamaan todellisuutta, jotta sitä voitaisiin tutkia (Kemmis & Wilkinson 1998, 21). Toimintatutkimus on yhteisöllinen ja itsereflektiivinen tukimustapa. Sen avulla sosiaalisen yhteisön jäsenet pyrkivät kehittämään yhteisönsä käytäntöjä järkipäisemmäksi ja oikeudenmukaisemmaksi samalla pyrkien ymmärtämään entistä paremmin näitä toimintatapoja, sekä niitä tilanteita, joissa toimitaan (Kemmis & McTaggart 1988, 5).

Stringerin (1996) mukaan Toimintatutkimus on lähestymistapa, joka perustuu ihmisten yhteistoimintaan ongelmien ratkaisemiseksi. Se tarjoaa mukanaolijoille välineitä ratkaista toiminnassa ilmeneviä ongelmia systemaattisesti. Se suosii osallistavia menettelytapoja, jotka antavat osallistujille mahdollisuuden tutkia järjestelmällisesti ongelmia ja tutkimusaiheita, jotka ovat osallistujien itsensä kannalta merkittäviä, kertoa tutkimustilanteestaan muille vaikuttavalla ja samalla hienostuneella tavalla ja kehittää suunnitelmia käsillä olevien ongelmien käsittelemiseksi. (Heikkinen, Rovio & Syrjälä 1999, 34).

Cunninghamin (1993) mukaan Toimintatutkimus on käsite, joka kuvaa kokonaista kirjoa eri toimintatapoja, joiden avulla tutkitaan, suunnitellaan ja kehitetään toimintaa, opitaan siitä ja muodostetaan siitä teorioita. Se on jatkuva ja keskeytymätön oppimisen ja tutkimisen prosessi, jossa tutkija tekee pitkään työtä saman ongelma-alueen ja toimintatilanteen kanssa. Toisaalta se on tieteellistä tutkimustoimintaa, toisaalta sille on samalla tyypillistä, että sen kautta ihmiset sitoutuvat tarkastelemaan ongelmaa yhdessä. (Cunningham 1993, 4.) Heikki-

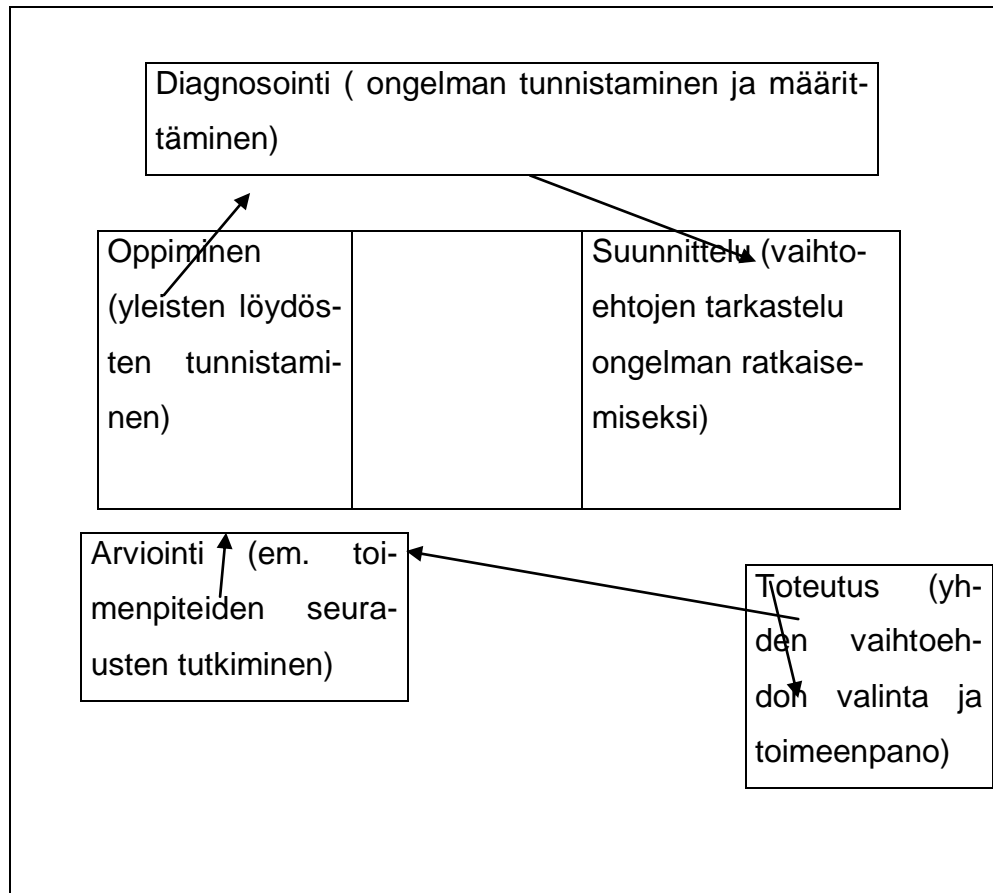

nen ym. (2006) toteavat, että toimintatutkimuksessa ymmärrys ja tulkinta kehittyvät vähitellen. Tutkimus hahmottuu sykleinä, joissa vuorottelevat suunnittelu, toiminta, havainnointi ja reflektointi. Toimintatutkijan työtä ohjaa halu kehittää tutkittavan ja yhteisön toimintaa. Toimintatutkimusraportin luonteva muoto on kertomus.(Heikkinen, Rovio & Syrjälä 2006, 77.)

Anttilan (2005) mukaan toimintatutkimuksen prosessia voidaan kuvata seuraavalla tavalla. Tutkittavat ovat aktiivisia osallistujia muutos-, ja tutkimusprosessissa. Tutkijan ja tutkittavien suhteen perustana on yhteistyö ja yhteinen osallistuminen. Toimintatutkimus suuntautuu käytäntöön ja se on ongelmakeskeistä. Toimintatutkimus on ryhmien ja yksilöiden omaa systemaattista tutkimusta niistä toimenpiteistä, joilla he muuttavat ja kehittävät kohteena olevaa käytäntöä sekä keinoista, joilla he itse reagoivat toimenpiteiden vaikutuksiin. Tutkimusprosessi on syklinen: Ensin valitaan päämäärät, sitten tutkitaan ja kokeillaan käytännön mahdollisuuksia edetä päämääriin. Tämän jälkeen taas arvioidaan ensiaskelia, muotoillaan ja tarkennetaan päämääriä, tehdään käytännön kokeiluja, arvioidaan näitä ja jne. Tutkimusprosessissa vuorottelevat suunnittelu toiminta ja toiminnan arviointi. (Anttila 2005, 442.)

Susman ja Evered (1978) kuvasivat toimintatutkimuksen syklisenä prosessina (Järvinen 2004, 129) (kaavio 2).

KAAVIO 2. Toimintatutkimuksen syklit

Oleellista toimintatutkimuksessa on, että tutkija toimii kiinteässä yhteistyössä niiden kanssa, joiden ongelmasta on kysymys. Argyris ym. (1987) korostavat, että toimintatutkimuksen tekijä on interventionisti, joka ei vain kuvaile maailmaa vaan muuttaa sitä. Hän auttaa asiakkaitaan refleктоimaan maailmaa, jota he ovat luomassa. Tarkoitus on, että he oppisivat muuttamaan maailmaa tavoilla, jotka ovat sopusoinnussa heidän omaksumiensa arvojen ja teorioiden kanssa. (Järvinen 2004, 129.)

6.2 Aineiston keruu

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kysely suoritettiin postikyselynä. Kyselylomakkeen kysymyksiä oli viisi joista ensimmäinen koski vastaajan yhteystietoja. Kaksi kysymystä oli avointa ja kaksi monivalintakysymystä (liitteet 2:1 ja 2:2). Kyselylomakkeet lähetettiin urjalalaisille terveydenhuollon edustajille, eri hallintokuntien edustajille, seurakunnalle ja kolmannen sektorin edustajille maaliskuussa 2011. Kyselylomakkeita postitettiin 92 kappaletta saatekirjeineen (liite 1) ja vastauskuorineen. Uusi pyyntö vastata kyselylomakkeisiin lähetettiin kahden viikon kuluttua niille, jotka kyselyyn eivät vielä olleet vastanneet. Vastauksia palautui yhteensä 56 kappaletta, joka on 60,87 %.

Hirsjärven, Remeksen ja Sajavaaran (2008) mukaan yksi laadullisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmistä on avoimia kysymyksiä sisältävä kyselylomake, jota tässä tutkimuksessa käytettiin ensimmäisessä vaiheessa. Kyselytutkimuksessa aineisto kerätään standardoidusti eli asia kysytään kaikilta vastaajilta aivan samalla tavalla. Tässä tutkimuksessa lähetin kaikille 92 vastaajille samantyyppiset kyselylomakkeet. Kyselymenetelmä on tehokas, koska se isossa otoksessa säästää tutkijan aikaa ja vaivannäköä. Tämä edellyttää kuitenkin kyselylomakkeen huolellista suunnittelua. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008,190.)

Kyselylomakkeen ensimmäinen kysymys koski vastaajan yhteystietoja, koska niitä tarvittiin toisen tutkimusvaiheen mahdollistumiseksi. Toinen ja viides kysymys olivat standardoituja, avoimia kysymyksiä. Kysymykset oli laadittu niin, että niiden avulla saatiin tietoa vastaajien palvelutarjonnasta nyt ja tulevaisuudessa urjalalaisille lapsiperheille, sekä tietoa siitä mikä heidän mielestään mahdollistaa tai estää yhteistyön tekemisen Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa. Kolmas ja neljäs kysymys olivat vaihtoehtokysymyksiä ja ne olivat luonteeltaan kvantitatiivisia. Niillä haluttiin kartoittaa tekeekö kyseinen toimielin nyt yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa ja onko heillä jatkossa halukkuutta tehdä yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa.

Edelleen Hirsjärven ym. (2008) mukaan kyselylomakkeilla voidaan kerätä tietoa tosiasioista, käyttäytymisestä ja toiminnasta, tiedoista, arvoista asenteista ja

uskomuksista sekä käsityksistä ja mielipiteistä. Usein kyselyihin sisältyy edellisten lisäksi vastaajia itseään koskevia taustakysymyksiä. Vaikka tutkimuksen aihe on tärkein vastaamiseen vaikuttava seikka, voidaan myös lomakkeen laadinnalla ja kysymysten tarkalla suunnittelulla tehostaa tutkimuksen onnistumista. (Hirsjärvi ym. 2008,193.)

Tutkimuksen toisessa vaiheessa käytettiin aineistonkeruumenetelmänä ryhmähaastattelua. Kyselylomakkeiden perusteella saatujen tietojen pohjalta kutsuttiin ryhmähaastatteluun yhteistyöhaluiset palveluntuottajat maaliskuussa 2011. Ryhmähaastattelutilaisuuksia pidettiin neljä. Kahteen ensimmäiseen ryhmähaastattelutilaisuuteen kutsuttiin kolmannen sektorin edustajia, kolmanteen tilaisuuteen kutsuttiin eri hallintokuntien edustajia ja neljänteen seurakunnan ja terveydenhuollon edustajia. Ryhmähaastattelutilaisuuksissa kutsutut esittelivät itsensä sekä kertoivat mistä toimielimestä tulevat. Opinnäytetyön tekijä esitteli ja kertoi lastensuojelun avohuollosta Urjalassa. Ajatuksena oli helpottaa vieraita löytämään yhteisiä rajapintoja lastensuojelun ja oman edustamansa toimielimen välillä. Ryhmähaastatteluissa käytettiin teemahaastattelu lomaketta (liite 3). Viides ryhmäkokoontuminen, jota kutsun seminaariksi, muodostui kaikista edellä mainituista tahoista.

Eskolan ja Suorannan (2000) mukaan ryhmähaastattelulla tarkoitetaan haastattelua, jossa paikalla on samalla kertaa useita henkilöitä. Tavoitteena on saada aikaan ryhmäkeskustelu haastattelijan suunnittelema aiheesta. Ryhmähaastattelun etu verrattuna yksilöhaastatteluun on, että yhdessä istunnossa saadaan haastateltua useampia ihmisiä, jolloin saadaan enempi keskustelua aikaiseksi ja useampia mielipiteitä esille. (Eskola & Suoranta 2000, 94-96.)

Ronkaisen (2011) mukaan haastattelutekniikat ovat hyvin erikoistuneita. Haastattelut jaetaan haastateltavien määrän mukaan yksilö-, pari-, tai ryhmähaastatteluihin. Ryhmähaastattelut taas jaotellaan sen mukaan onko kyse toisensa tuntevat ryhmästä vai tutkimusta varten kerätystä joukosta. Lisäksi ryhmähaastattelut eroavat toisistaan sen mukaan, miten ryhmädynamiikkaa ja keskustelua ohjataan; onko ryhmän keskustelu vapaata ja haastattelijaa vain tarkkailijana vai

onko keskustelu haastattelijan aktiivisesti ohjaamaa. (Ronkainen ym. 2011, 116.)

Eskola ym. (2000) toteaa, että ryhmähaastattelu voidaan toteuttaa esimerkiksi teemahaastattelurungon avulla, jolloin haastatteliija pitää huolen siitä, että kaikki teemat käydään läpi ja pyrkii innoittamaan kaikkia ryhmän jäseniä monipuoliseen keskusteluun. Tavoitteena on, että keskustelu on vapaamuotoista, joten strukturoitu lomake ei sovellu ryhmähaastatteluihin. Haastateltavien määrä riippuu suuresti siitä, millaista tietoa tutkimuksessa tavoitellaan. Kovin suurta ryhmää ei ole mielekästä valita, sillä tällöin keskustelun tallentaminen on vaikeaa ja toisekseen suuri määrä ihmisiä voi toimia keskustelun innoituksen sijaan sen tyrehdyttäjänä. Haastattelijoitakin voi olla enemmän kuin yksi. Kaksi haastattelijaa voi onnistua luomaan rennomman ilmapiirin ja virittää keskustelua monipuolisemmin kuin vain yksi haastatteliija. (Eskola & Suoranta 2000, 96-97.)

Metsämuurosen (2008) mukaan ryhmähaastattelussa käytettiin teemahaastattelulomaketta. (Liite 3). Puolistrukturoitu haastattelu, jota voitaneen yksinkertaistamisen vuoksi nimittää myös teemahaastatteluksi, sopii hyvin käytettäväksi tilanteissa, joissa kohteena ovat intiimit tai arat aiheet. Haastattelu kohdistuu ennalta valittuihin teemoihin, mutta teemahaastattelussa ei ole tarkasti määritelty kysymysten muotoa tai esittämisyjärjestystä. (Metsämuuronen 2008, 41.)

Ensimmäiseen ja toiseen ryhmähaastatteluun, joka oli suunnattu kolmannen sektorin edustajille, osallistui kuusi eri, seuran, järjestön tai yhdistyksen edustajaa. Kolmanteen ryhmähaastattelutilaisuuteen osallistui eri hallintokuntien edustajia kuusi ja neljänteen ryhmähaastatteluun seurakunnan ja terveydenhuollon henkilökuntaa seitsemän henkeä. Kaikki ryhmähaastattelutilaisuudet pidettiin Urjalan kunnantalolla ja niissä tarjottiin kahvia ja pullaa, niin kuin kutsussa mainittiin. Tilaisuuksiin oli varattu aikaa kaksi tuntia. Pikakirjoittaja osallistui kaikkiin neljään haastattelutilaisuuteen ja kirjoitti koko ajan sanasta sanaan auki sen, mitä ryhmäkeskustelussa sanottiin. Viimeinen puolituntinen käytiin läpi teksti uudelleen ja todettiin, että kirjoittaja oli pysynyt mukana ja osallistujien sanomiset oli ymmärretty oikein.

Hirsjärvi ym. (2008) mukaan teemahaastattelua ja avointa haastattelua käytettäessä haastattelut kestävät tavallisesti tunnista kahteen tuntiin, mutta myös monituntisista haastatteluista on kokemuksia. Haastateltavan on varauduttava toisaalta puheliaisiin, ja toisaalta niukkasanaisiin haastateltaviin. Tämän takia on syytä tehdä joitain koehaastatteluja ennen varsinaisiin haastatteluihin ryhtymistä. samalla voi kokeilla haastatteluteemojen toimivuutta. Haastattelun käytännölliseen toteuttamiseen liittyy monia muitakin huomioon otettavia seikkoja kuten esimerkiksi haastattelusta sopiminen, keskustelun avaukset, kysyminen ja dialogin ohjailu. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 198)

Viides ryhmäkokoontuminen oli seminaarilaisuus toukokuussa 2011, johon osallistui neljätoista eri toimielinten edustajaa. Ohjelma muodostui opinnäytetyön tämän hetkisen vaiheen esittelystä ja positiivisen palautteen annosta ryhmähaastatteluun kutsutuille sekä ryhmätehtävästä, mihin oli laadittu yksi kysymys; miten yhteistyö käynnistettäisiin edustamasi organisaation ja Urjalan lastensuojelun avohuollon välillä. Yhteistyön ideointia. Vastaukset pyydettiin kirjallisina. Kirjalliset vastukset avattiin ja koottiin yhteen. Osallistujat saivat antaa kirjallista palautetta erilliseen palautelaatikkoon. Tarjolla oli myös kahvia ja pulaa.

6.3 Laadullisen aineiston analysointi

Metsämuurosen (2008) mukaan laadullisessa eli kvalitatiivisessa tutkimuksessa, aineiston kerääminen ja analysointi tapahtuvat ainakin osittain yhtä aikaa. Välttämättä selvää eroa ei niiden välillä ole. (Metsämuuronen 2008, 48.) Grönfors (1985) sanoo, että aineiston analysoinnissa yhdistyvät analyysi ja synteesi: analyysissa kerätty aineisto hajotetaan käsitteellisiksi osiksi ja synteessin avulla näin saadut osat kootaan uudelleen tieteellisiksi johtopäätöksiksi. Tällaisesta toiminnasta käytetään myös nimitystä abstrahointi. Tutkimusaineisto järjestetään siis siihen muotoon, että sen perusteella tehdyt johtopäätökset voidaan irrottaa yksittäisistä henkilöistä, tapahtumista ja lausumista ja siirtää yleiselle käsitteelliselle ja teoreettiselle tasolle. (Grönfors, 1985, 145.)

Tuomen & Sarajärven (2003) mukaan aineistolähtöisessä analyysissä pyritään luomaan tutkimusaineistosta teoreettinen kokonaisuus. Siinä analyysiyksiköt valitaan tutkimuksen tarkoituksen ja tehtäväasettelun mukaisesti. Avainajatus on, että analyysiyksiköt eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja.

Ronkaisen ym. (2011) mukaan aineiston ensimmäinen vaihe on aina se, että tutkija tutustuu aineistoonsa mahdollisimman vähien ennakkokäsitysten varassa. Ensimmäiseksi täytyy hahmottaa se, millaisia asioita aineistossa oikein on, mihin kysymyksiin on vastattu, kuka on vastannut niihin ja mistä aineisto oikein kertoo. Laadullisessa tutkimuksessa katsotaan, millaisia yleisiä aiheita aineisto sisältää, ja merkitään, usein analysoijan oman intuition ja osaamisen mukaan, kiinnostavia huomioita siitä, mitä aineistossa on, eli huomioidaan sitä miten asioita etsitään. Analyysin voi hajottaa kolmeen erilaiseen vaiheeseen. Ensiksi aineisto pilkotaan, luokitellaan, jäsennetään ja järjestetään esimerkiksi vertailtavaksi ja rinnastettavaksi käyttämällä jotakin auki kirjoitettua analyysitekniikkaa. (Ronkainen ym. 2011, 124.)

Laadullisen tutkimuksen aineiston perusanalyysimenetelmä on sisällön analyysi. Käytän tutkimusaineiston analyysissä Tuomen & Sarajärven (2003) mallia aineistolähtöisestä sisällönanalyysistä. Tuomi & Sarajärvi (2003) ovat pohjanneet aineiston analyysin mallin Milesin & Hubermanin (1984) tapaan määritellä aineistolähtöisen laadullisen aineiston analyysi kolmivaiheiseksi prosessiksi, johon kuuluu aineiston pelkistäminen, ryhmittely ja teoreettisten käsitteiden luominen.

1. Aineiston pelkistäminen eli redusointi
2. Aineiston ryhmittely eli klusterointi
3. Teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi

(Tuomi & Sarajärvi 2003, 111-114.)

Sisällön analyysillä tarkoitetaan kerätyn aineiston tiivistämistä, jotta tutkittava ilmiö tai ilmiöt voidaan kuvata lyhyesti, ja jotta niiden väliset suhteet saadaan selkeästi esille. Aineisto voi olla joko laadullista tai määrällistä. (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003, 23.) Sisällönanalyysi on perusmenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa laadullisissa tutkimuksissa. Tässä opinnäytetyössä kyselylo-

makkeista saatu tieto on analysoitu aineistolähtöisellä sisällönanalyysilla. Aineistolähtöisessä analyysissä tutkimusaineistosta pyritään luomaan teoreettinen kokonaisuus. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 93-98).

Tuomi ym. (2002) sanoo, että aineiston pelkistämisessä on ensin analysoitava materiaali. Pelkistämisessä on laitettava sivuun kaikki epäoleellinen. Redusointi voi olla tiivistämistä tai aineiston pilkkomista osiin. Aineiston ryhmittelyssä etsitään alkuperäisilmauksista samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia ja ne yhdistetään yhdeksi luokaksi ja nimitetään ne luokan sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Tämän jälkeen erotellaan oleellinen tieto ja tämän mukaan muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Abstrahointia jatketaan yhdistelemällä luokituksia niin kauan, kun se on mahdollista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110-112.)

Vilkan (2005) mukaan aineistolähtöisessä analyysissä aineiston purku aloitetaan pelkistämällä. Sillä pyritään karsimaan aineistosta pois epäoleelliset asiat. Tutkimustehtävä ohjaa pelkistämistä. Pelkistämisen jälkeen tutkimusaineisto ryhmitellään uudeksi kokonaisuudeksi. Uusi kokonaisuus ryhmitellään sen mukaan, mitä ollaan etsimässä. Tämän jälkeen jokainen ryhmä nimetään sitä parhaiten kuvaavalla käsitteellä. (Vilka 2005, 140.) Sisällönanalyysissa tulkitaan ja tehdään päätelmiä. Päätelmiä voidaan tehdä käsitteitä yhdistettäessä, jolloin saadaan näkemys opinnäytetyön tutkimuskysymysten ilmiöistä. Sisällön analyysissa tulos on pidettävä työlähtöisenä analyysin kaikissa vaiheissa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 115.)

6.4 Tutkimuksen analysointi

Tutkimuksen kyselylomakkeiden avulla saadut vastaukset kysymyksiin kaksi ja viisi, jotka olivat avoimia kysymyksiä, purettiin ja pelkistettiin eli redusoiitiin. Pelkistetyt ilmaukset listattiin ja niistä etsittiin samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia. Pelkistetyt ilmaukset yhdistettiin ja niistä muodostettiin alaluokkia. Alaluokat yhdistettiin ja niistä muodostettiin yläluokkia. Yläluokat yhdistämällä saatiin kokovia käsitteitä. Samoin tehtiin ryhmähaastattelussa saadun materiaalin kanssa.

Tutkimusaineistoa oli ryhmähaastattelujen osalta 25 sivua pikakirjoittajan tekstiä ja seminaarin osalta neljätoista sivua. Materiaalin määrä oli runsas.

Kaikki vastaukset, sekä kyselylomakkeiden pohjalta saadut, sekä ryhmähaastatteluissa ja seminaarissa saadut, käsiteltiin hyödyntäen tutkija Timo Laineen kehittämää runkoa, jota Tuomi ja Sarajärvi muokkasivat kirjassaan Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 94.) Aineisto pelkistettiin eli redusointiin ja klusterointiin. Tuomen ym. (2003) mukaan klusteroinnissa luodaan pohja kohteena olevan tutkimuksen perusrakenteelle, sekä alustavia kuvauksia tutkittavasta ilmiöstä. Aineiston klusterointia seuraa abstrahointi, jossa erotellaan tutkimuksen kannalta oleellinen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Hämäläinen1987,Dey 1993,Cavanagh 1997). Opinnäytetyön kappaleessa 7.3 tarkastellaan tuloksia.

Kyselylomakkeen kolmannen ja neljännen kysymyksen kodalla, joissa kysyttiin tekeekö kyseinen toimielin nyt yhteistyötä lastensuojelun avohuollon kanssa ja haluavatko he tehdä yhteistyötä tulevaisuudessa lastensuojelun avohuollon kanssa, kyselylomakkeet käsiteltiin yhtenä otoksena. Tämä siksi, että toimielimien eli seurakunnan, terveydenhuollon, hallintokuntien ja kolmannen sektorin vastaajien määrässä oli huomattavia eroja jo kyselylomakkeita lähetettäessä. Epätasainen jakauma olisi aiheuttanut vaaran, että vastaukset eivät olisi olleet anonyymejä. Koska kolmas ja neljäs kysymys olivat määrällisiä eli kvantitatiivisia, tulokset on esitetty piirakkadiagrammia käyttäen.

Taulukko 2 . Opinnäytetyön tulosten abstrahoinnista.

TAULUKKO 2

Alkuperäisilmaukset	Pelkistetty ilmaus
<p>"Seurakunta tarjoaa tällä hetkellä päivä -ja perhekerhoja..."</p> <p>"Järjestämme tapahtumia, retkiä, avustuksia vähävaraisten perheille ja kerhotoimintaa."</p> <p>"Kylällä pelataan sählyä silloin tällöin."</p> <p>"Olemme jääkiekon erikoisseura, tarjoamme nuorille ja lapsille jääkiekon harrastusmahdollisuutta."</p> <p>"Retket Linnanmäelle, Särkänniemeen ja Puuhamaahan."</p> <p>"Tällä hetkellä järjestämme ympärivuotisesti yleisurheilukoulua. Seuran muut jaostot järjestävät suunnistusta, hiihtoa, koripalloa, ja sulkapalloa."</p> <p>"Jaa-a...yhtä äkkiä tulee mieleen, että kesäleiri olisi mahdollinen."</p>	<p>Elokuvat</p> <p>Retket</p> <p>Kerhotoiminta</p> <p>Tapahtumat</p> <p>Sähly</p> <p>Retket</p> <p>Leirit</p> <p>Jääkiekko</p> <p>Palloilu, sulka- ja lentopallo</p> <p>Uinti- ja avantouinti</p> <p>Musiikki ja -lauluryhmät</p> <p>Suunnistus</p> <p>Tennis</p>
<p>"Nykyiset lapset tai nuoret suuntautuvat toimintamme: opettajien koulutusohjelma huumeiden vastaiseen työhön, kansainvälinen nuorisovaihto, koululaisten stipendit, vähävaraisten joululahjakortit."</p> <p>"Olemme antaneet kylän uusille vauvoille tervetuliaislahjan."</p> <p>"Kunnan taloudellinen tilanne ja muut resurssit esim. koulutetun henkilöstön puute..."</p> <p>"Palveluista voidaan myös maksaa..."</p> <p>"Tavoitteena on kustannustehokas ja käytännöllinen lopputulos kaikilta osin."</p>	<p>Raha-avustukset</p> <p>Toimeentulotuki</p> <p>Heikko taloudellinen tilanne</p> <p>Kunnan taloudellinen tilanne</p> <p>Koululaisten stipendit</p> <p>Palveluista voidaan myös maksaa</p> <p>Vähävaraisten perheiden joululahjat</p> <p>Yhteistyö on oltava kustannustehokasta</p> <p>Kustannustehokas käytännöllinen lopputulos</p> <p>Uuden vauvan tervetuliaisraha</p>
<p>"Hoivarinki voisi antaa myös siivousapua, neuvontaa kodin hoidossa, opettaa vastuullisuutta itsestä ja muista..."</p> <p>"Varamummu ja varapappa toimintaa, näitähän ei ole kaikilla..."</p> <p>"Lapsiperheitä ja asiakkaita varten tulee kehittää mahdollisimman matalan kynnyksen malli, päivystysrinki, joka tavoittaisi heidät pyytämään apua myös pienissä asioissa."</p> <p>"Olen avoin kaikenlaiseen käytännön työhön. Lapsivahtityötä, remonttiapua ja kotiapua."</p> <p>"Kyläyhdistyksellämme on jo vähän ikääntyneitä jäseniä. Ikääntyneet voisivat ehkä toimia varamummoina."</p> <p>"Meillä on koululaisten aamu- ja iltapäivätoimintaa Aseman ja Kirkonkylän kouluilla..."</p>	<p>Kotipalvelua</p> <p>Lastenkaitsesta</p> <p>Käytännön remonttityöt</p> <p>Päivystysrinki</p> <p>Siivousapu</p> <p>Arjen ohjausta kodin hoidossa</p> <p>varamummu ja -vaari, -sisko, -veli toimintaa</p> <p>Tukea lapsen hoidossa</p> <p>Koululaisten aamu- ja iltapäivätoiminta</p>
<p>"Perus- ja lukio-opetusta, kerhotoimintaa ja oppilashuollon palvelut..."</p> <p>"Suunnitteilla on varhaisen vuorovaikutuksen ja kielenkehityksen ryhmä lastenneuvolaikäisille ja huoltajille..."</p>	<p>Tukea vuorovaikutustaitoihin</p> <p>Tukea vanhemmuuteen</p> <p>Kansainvälinen nuorisovaihto</p> <p>Rippikoulu</p> <p>Perhekoulu</p>

<p>"Nykyiset lapsiin tai nuoriin suuntautuvat toimintamme: opettajia koulutusohjelma huumeiden vastaiseen työhön, kansainvälinen nuorisovaihto..."</p> <p>"Kylällä ei ole vapaaehtoisohjaajia."</p> <p>"Vuosi sitten perhekerho seurakunnan kanssa noin kerran kuussa ja perhekoulu keväällä..."</p> <p>"Koulutettuja ohjaajia tulisi olla ja vanhemmat mukaan..."</p>	<p>Kielen kehityksen ja varhaisen vuorovaikutuksen ryhmät</p> <p>Lakisääteinen opetus</p> <p>Koulutettuja ohjaajia lisää</p> <p>Isoskoulutus</p> <p>Oppilashuollon palvelut</p> <p>Esiopetus</p> <p>Perhetyö</p>
<p>"Surun kohdatessa perhettä, olemme tukena ja otamme osaa suruun."</p> <p>"Kaikki arkinen apu tarpeen, ihan kaikki"</p>	<p>Surun sattuessa tukea</p> <p>Apua arkielämän haasteisiin</p>
<p>"Useat yhdistykset ja järjestöt voisivat yhdessä pyörittää vapaaehtoisohjailta päivystysrinkiä..."</p> <p>"Palo-, pelastus – ja turvallisuustoiminnan perustietoa, sosiaalista yhteistyötä, ryhmätoimintaa."</p>	<p>Päivystyspuhelintoimintaa</p> <p>Pelastustyö</p>
<p>"Päihitteettömiä nuorteniltoja, joissa nuoret voivat kokoontua aikuisen läsnä ollessa."</p> <p>"Nykyiset lapsiin tai nuoriin suuntautuvat toimintamme: opettajia koulutusohjelma huumeiden vastaiseen työhön..."</p>	<p>Huumeiden vastainen työ</p> <p>Päihitteettömät nuortenillat</p>
<p>"Tällä hetkellä tai lähitulevaisuudessa resurssit ovat riittämättömät toiminnan lisäämiseen."</p> <p>"Toimihenkilöiden ja ajanpuute."</p> <p>"Sopivien henkilöiden saamista tehtävään. työhön sisältyy suuri vastuu, jota seuralla on vaikeaa ottaa vastuulleen."</p> <p>"Kyläyhdistyksessä toimii hyvin pieni joukko aktiivisia jäseniä, joten toimintaa voimme järjestää vain edellä mainituissa toimintamuodoissa."</p> <p>"Resurssipula, kun kylällä on työikäisiä kourallinen ja lisäksi muutama mummo."</p> <p>"Järjestön jäsenistön korkea ikä asettaa omat rajoituksensa."</p> <p>"Jos olis saatu henkilökuntaa, olis saatu seuraavaks päiväksi..."</p> <p>"Turhauttavaa, palaveerataan ja se menee aina se että raha...."</p> <p>"Kaikilla on kiire omassa työssään."</p> <p>"Terveystieteiden resurssit eivät tulevaisuudessa kasva."</p>	<p>Ei resursseja toimintaan</p> <p>Ajanpuute</p> <p>Resurssien rajallisuus</p> <p>Koulutetun henkilöstön puute</p> <p>Uusien työmuotojen kehittämiseen varattava aikaa</p> <p>Toimijoiden rajallisuus</p> <p>Vetäjän puute</p> <p>"Ukkoontuminen" eli vapaaehtoisen työvoiman vanheneminen</p> <p>Ammattitaitoinen henkilökunta</p> <p>Voimavarat käytetään seniorityöhön</p> <p>Vanhuksiin keskittyminen</p> <p>Toimihenkilöiden ajanpuute</p> <p>Työntekijöiden ikääntyminen</p> <p>Kiire</p> <p>Työpaine</p> <p>Oma tehtävä vie kaiken ajan</p> <p>Resurssit eivät tulevaisuudessa kasva, ei lisää toimijoita</p> <p>Toiminta loppunut</p>
<p>"Kaikkilla ei ole yhteystietoja, ei osata hakea. Voin olla väärässäkin."</p> <p>"Ei tule sijaista, ei tietoa..."</p> <p>"Kaikki toimijat yhteen foorumiin."</p> <p>"Foorumi toimimiseen sähköposti ei ole, sinne se jää..joku semmonen keskustelufoorumi, joku pitäis ideoida..."</p> <p>"Kuntalaiset luulee, että alakerta tietää, että onko yläkerrassa väki paikalla."</p> <p>"Informaation puute, ei tiedetä edes toistemme yhteystietoja, viranomaisnumeroita..."</p> <p>"Kotisivuja on yritetty pitää ajan tasalla."</p> <p>"Kunnalla on omat sivut"</p> <p>"Niin Urjalan kunnalla ei ole intranettiä"</p>	<p>Informaatio selkeästi</p> <p>Hakusanat netissä</p> <p>Informaatio saatavissa kunnantalon aulassa</p> <p>Asiointitietokone kunnantalon aulaan</p> <p>Paikallissanomiin tiedotukset</p> <p>Informaatio esim. nettisivumalli</p> <p>Tiedottaminen avainasiassa</p> <p>Vanhempainillat</p> <p>Kokouksia, foorumeita keskusteluille</p> <p>Säännölliset kokoukset</p> <p>Paikalla, kun sovitaan</p> <p>Selkeä ja yksinkertainen ohjeistus</p> <p>Ei keinotekoisia rajapintoja, vaan avointa tiedonkulkua puolin ja toisin.</p>

<p>"Mielestäni sähköposti tai puhelin on hyvä, ei ole tarvetta ollut nopeampaan..."</p> <p>"Selkeä ja yksinkertainen ohjeistus ja informaatio."</p> <p>"Sosiaalitoimivetonen, miten toimitaan."</p> <p>"Ei keinotekoisia rajapintoja vaan avointa tiedonkulkua puolin ja toisin."</p> <p>"Tiedottaminen on avain asia."</p> <p>"Puhutaan asiat, kun tavataan."</p> <p>"Informaatio saatavissa myös kunnantalon aulassa. Asiointi tietokone kunnantalon aulaan."</p>	<p>Hyvä, että joku kutsuu kokoon. Pienet resurssit yhdistetään. Yhteystietojen välittäminen perheiden kesken Yhteydenpito yhdistysten ja sosiaalitoimen välillä Sosiaalitoimen läsnäolo työryhmissä Yhteiset kotikäynnit</p>
<p>"Nuorten yksipaja palveluita, tukea työttömille nuorille, jotka tarvitsevat apua esim. työkkärin, kelan ja yhteishaun merkeissä..."</p> <p>"Meillä on kuntouttavaa varhaiskasvatusta ja lastensuojelun tukipaikkoja."</p> <p>"On meillä kuntouttavaa työtoimintaakin."</p>	<p>Nuorten yksipaja-hanke Tukea työttömyyteen Kuntouttava varhaiskasvatus Kuntouttava työtoiminta</p>
<p>"Rajoittavia tekijöitä on vaihtelovollisuus. Sopivasta yhteistyöstä olemme valmiit keskustelemaan."</p> <p>"Usein tulee lastensuojeluhuoli..."</p> <p>"Lastensuojeluilmoitus on parempi tehdä aikaisemmin, kuin liian myöhään."</p>	<p>Lastensuojeluilmoitus Avoimuus/salassapito tasapainossa ei toimijoiden lait</p>
<p>"Äitiysneuvolassa annetaan valistusta, tiedotusta, yhteystietojen välittämistä perheiden kesken..."</p> <p>"Ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä, mielen-terveys hoidon piiriin ohjautuvuutta. Tällä hetkellä pääosin yläkouluikäisille..."</p>	<p>Äitiysneuvola Ehkäisyneuvola Yhteistyön vahvistaminen Uusien toimintatapojen kehittäminen</p>
<p>"Yhteistyömahdollisuudet riippuvat perheen osallisuudesta eli ottaako perhe vastaan tuki-toimia..."</p> <p>"Resurssien yhdistäminen, jotta asiakkaan etu toteutuu."</p> <p>"Lapsen etu täytyy olla yhteistyön tavoita."</p> <p>"Kaikenlainen yhteistyö on tarpeen pienessä kunnassa, kun toimijoita ei paljon ole."</p>	<p>Lapsen etu yhteinen tavoite Tarjonta vastaa kysyntää Tuotetaan palveluita käyttäjän tarpeen mukaan Vanhempien mielipiteet Toimintaan tervetulleita kaikki halukkaat</p>
<p>"Persoona kysymys, jollain on kyky saada homma pelittää, innostaan..."</p> <p>"Ryhmätoiminnan lisääminen eri toimijoiden välillä suotavaa."</p> <p>"Suora, avoin selkeä yhteistyö."</p> <p>"Työntekijän tuttuus, avoimuus ja rohkeus helpottavat yhteistyötä."</p> <p>"Onnistumisia, palkitsevaa yhteistyötä."</p> <p>"Ihmisten "työrukkasten" toisiinsa tutustuttaminen on tärkeää."</p> <p>"Tulee olla pitkäjännitteistä sitoutumista työhön. Luottamus pitää olla ehdoton, kun tehdään yhteistyötä."</p> <p>"Yhteistyö mahdollista, jos seurakunta on tasa-arvoinen toimija."</p> <p>"Yhteistyö perustuu arvoihimme ja tukee perustehtävää."</p>	<p>Ihmisten "työrukkasten" toisiinsa tutustuminen tärkeää Tuttuus, avoimuus, rohkeus Ryhmätoiminnan lisääminen eri toimijoiden välillä Luottamuksellinen sitoutuminen Kaikki yhteistyö pienessä kunnassa tarpeen Fyysinen läsnäolo Ihmisten tottumus Puhutaan asiat, kun tavataan Luottamus on ehtona yhteistyölle</p>
<p>"Meillä on kehittämisen paikka, ei maailma</p>	<p>Tasa-arvoisuus toiminnassa</p>

<p>valmis ole, puretut ja mieltä, reagoida tilanteeseen, varmaan tapauskohtaisesti.” ”Jollaintapaa kokee olevansa arvokas ja hyödyllinen, tekevänsä jotain tärkeää.” ”Yksilön vastuun tukeminen, jokaisella on vastuu itsestä ja lähimmäisistä.” ”Kun pysyttäisiin sovituihin, niin työ tulisi tehtyä.”</p>	<p>Toiminta tukee perustehtävää Joustavat työtavat Halukkuus yhteistyöhön Tilanteiden ymmärrys Ei kohtaa toisiaan Pitkäjännitteisyyttä työhön Hyvä yhteistyö, suora, avoin, selkeä Pitkäjännitteinen sitoutuminen Vastuu itsestä ja lähimmäisistä Yksilön vastuun hakeminen Työn palkitsevuus</p>
<p>”Mä lähtisin kehittämään ihan toisenlaista.” ”Selkeät yhteiset toimintamallit, sosiaalitoimi pomona ja sitoutuneet ja luottavaiset vapaaehtoiset olisivat yhdessä suunniteltujen ohjeiden mukaan tukena lapsiperheille.” ”Emme tarjoa tällä hetkellä mitään toimintaa tai palvelua.” ”Voimavaramme käytämme seniori-ikäisten palveluun.” Jos paristamme löytyy henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita asiasta, voimme kyllä kertoa heille tästä mahdollisuudesta.” ”Perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä ole säännöllistä toimintaa.” ”Näkyy se, matalan kynnyksen paikkoja pitäisi olla enemmän.” ”Meillä on paljon yhteisiä asiakkaita. Automaattisesti soittaa ja kyselee suunnitelmia, mitä työstetään, jotta oltaisiin samoilla linjoilla.” ”Matala kynnykset ottaa yhteyttä.” ”Uusien yhteistyömuotojen kehittämiseen varattava aikaresurssi ja työryhmä.” ”Yhteistyötä lähinnä hätätilanteissa.” ”Meidän tulee saada tukihenkilöitä kolmannen sektorin kautta.” ”Toiminta loppunut”</p>	<p>Sopivien yhteistyömuotojen löytäminen Selkeät yhteiset toimintamallit Matalan kynnyksen malli perustuu vapaaehtoisuuteen Ei säännöllistä toimintaa Yhteistyö lähinnä hätätilanteissa Aikuisten miesten toimintaa Ei pysty laajentamaan toimintaa, ryhmät täysi Ei aikaisempaa yhteistyötä sosiaalitoimen kanssa Yhteistyö mahdollista, jos on kiinnostuneita jäseniä Rajattomat mahdollisuudet, ideointia Emme tee varsinaista asiakastyötä Yhdessä tekemällä saadaan paljon aikaan Tukihenkilöitä kolmannen sektorin kautta</p>
<p>”Kyläyhdistys vuokraa kiinteistöä, yleisölle avoiminta.” ”Koulujen kentät lähiliikuntapaikoiksi...” ”Asuin ympäristön pohtimisesta lähdettävä...” ”Esteettömästi on päästävä virastoon. Luiska.”</p>	<p>Urheilukenttä Lasten leikkikentät Tilan vuokraaminen Seuran tilat käytettävissä Esteetön pääsy virastoon</p>
<p>”Ammattitaitoinen henkilökunta.”</p>	<p>Koulukuraattorin palvelut Sosiaalityön palvelut Päivähoito</p>

Alaluokka	Yläluokka	Pääluokka	Yhdistävä luokka
Harrastustoimintaa	Toiminnallinen tuki	Toiminnallinen tuki	Asiakkaiden arjen hallinnan tukeminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa asiakaslähtöisesti ja kustannustehokkaasti.
Raha ja rahanpuute	Taloudellisuus	Kustannustehokkuus	
Kotiapu, lastenhoitoapu ja kodin korjausapu	Toiminnallinen tuki	Kuntoutus	
Kasvatus ja vuorovaikutus	Valistus	Koulutus	
Apua jaksamiseen	Kannustus	Kuntoutus	
Apua akuuttiin tilanteeseen	Turvallisuus	Koulutus	
Päihitteet	Valistus	Koulutus	
Työntekijöiden puute ja ajan puute	Resurssit	Kustannustehokkuus	
Informaation puute ja saatavuus	Tiedonkulku	Tiedottaminen	
Kuntouttava toiminta	Toiminnallinen tuki	Kuntoutus	
Vaitiolovelvollisuus ja lakien vaikutus yhteistyöhön	Yhteistyön mahdollistajat tai esteet	Kumppanuus	
Terveysten seuranta ja hoito	Yhteistyön mahdollistajat tai esteet	Kumppanuus	
Asiakaspalvelu	Yhteistyön mahdollistajat tai esteet	Kumppanuus	
Tuttuus, sitoutuminen	Yhteistyön mahdollistajat tai esteet	Kumppanuus	
Työnteon perustoja	Yhteistyön mahdollistajat tai esteet	Kumppanuus	
Työn tekeminen	Yhteistyön mahdollistajat tai esteet	Kumppanuus	
Fyysinen paikka	Resurssit	Kustannustehokkuus	
Ammartillinen työ	Resurssit	Kustannustehokkuus	

(Taulukossa 2) on selvitetty, miten opinnäytetyön vastauksista saadut alkupe-
räistiedot, jotka eivät ole esillä taulukossa, on ryhmitelty alaluokkiin eli klusteroi-
tu. Aineiston klusterointia seuraa aineiston abstrahointi. Alaluokat on ryhmitelty
pääluokkiin, joista tämän jälkeen on muodostettu yhdistävä luokka. Abstrahoin-

nissa olen erotellut tutkimuksen kannalta oleellista tietoa. Valikoidun tiedon perusteella olen muodostanut teoreettisia käsitteitä. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 114) Abstrahoinnista nousseita teoreettisia käsitteitä käyttäen on muodostettu analysointia varten edelleen apukysymyksiä. Millaista toiminnallista tukea on saatavilla ja mitä se tarkoittaa lastensuojelun avohuollon näkökulmasta. Mitä tarkoittaa kustannustehokkuus Urjalan lastensuojelussa. Mitä resurssien riittämättömyys tai ammattiavun saatavuus oikea-aikaisesti tarkoittavat. Mitä tarkoittaa valistus tai tiedottaminen lastensuojelun arjessa. Mitkä seikat estävät tai mahdollistavat yhteistyön tutkimuksessa olleiden tahojen ja lastensuojelun kesken.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

7.1 Tutkimuksen ensimmäisen vaiheen kyselylomakkeen tulokset

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa kyselylomakkeita lähetettiin 92 kappaletta Urjalassa toimiville terveydenhuollon, seurakunnan eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin edustajille. Uusi pyyntö vastata kysymyksiin lähetettiin niille, jotka eivät määräaikaan mennessä olleet vastanneet. Vastauslomakkeita palautui (N=56), joka prosentuaalisesti on 60,87 %. Ensimmäinen kysymys koski vastaajien yhteystietoja, jotta jatkossa voidaan kutsua yhteistyöhaluiset vastaajat ryhmähaastatteluun. Toinen ja viides kysymys olivat avoimia kysymyksiä ja ne analysoitiin sisällönanalyysillä. Kyselylomakkeen avoimet kysymykset purettiin ja luokiteltiin. Luokittelua pidetään yksinkertaisimpana aineiston järjestämisen muotona ja sitä pidetään kvantitatiivisen analyysinä sisällön teemoin (Tuomi & Sarajärvi 2003, 5). Kolmannen ja neljännen kysymyksen vastauksia tarkasteltiin piirakkadiagrammin avulla.

Kyselylomakkeisiin vastasi Urjalan terveydenhuollon, seurakunnan, eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin edustajia; järjestöjä, yhdistyksiä ja seuroja. Toisessa kysymyksessä kysyttiin millaista toimintaa heillä on tarjota nyt ja lähitulevaisuudessa Urjalalaisille lapsiperheille. Viidennessä kysymyksessä vastaajat vastasivat kysymykseen mikä heidän mielestään mahdollistaa tai estää yhteistyön Urjalan kunnan lastensuojelun ja heidän edustamansa organisaation välillä. Nämä kysymykset on analysoitu sisällön analyysia käyttäen.

7.1.1 Urjalan terveydenhuolto

Urjalan kunnassa terveysasema tarjoaa muun muassa ehkäisy- ja äitiysneuvolapalveluita kuntalaisille. Lastenneuvolan säännölliset pienten lasten terveystarkastukset ja perheen tapaaminen voivat tuoda terveydenhuollon työntekijälle huolen perheen tilanteesta. Tällöin terveydenhuollon henkilökunta arvioi tilannetta, ottaa huolen puheeksi perheen kanssa ja ohjaa perheen lastensuojelun

piiriin, joko niin että asiakas on itse yhteydessä lastensuojelun viranomaisiin, Pyyntö lastensuojelun tarpeen arvioimiseksi, tai niin, että terveydenhuollon henkilökunta ottaa yhteyttä lastensuojeluun ja tekee lastensuojeluilmoituksen.

”Aika vähän on yhteistyötä. Olis kiva löytää uusia väyliä. Ei ole tietoa, miten paljon yhteistyötä ennaltaehkäisevää työtä tehdään. Aikaa on edellisestä tilanteesta. Tiedän, että perheitä on, jotka ovat jo asiakkuudessa, kertovat itse, ei ole tarvinnut olla sossuun yhteydessä.”

Terveydenhuollon henkilökunta piti inhimillisempänä tapana perhettä kohtaan, että he kertovat huolesta lastensuojelun työntekijälle. He arastelivat tehdä lastensuojeluilmoitusta.

”Koen olevani kohtuullisen paljon yhteydessä, aikaisemmin enemmänkin. Kodinhoitajapalvelun loppuessa lastensuojeluilmoitusten tekemiseen tuli kynnys.”

Usein asiakas tarvitsee apua sekä terveydenhuollon että sosiaalitoimen palveluista. Yhteiset moniammatilliset verkostopalaverit niin kutsutut pikkulapsityöryhmät, missä asiakas ja hänen huoltajansa ovat mukana, ovat käynnistyneet Urjalassa terveydenhuollon vetovastuulla.

”Lapsiperheiden auttaminen on yhteistyötä. Työmäärä itselläni tällä hetkellä yli suositusten...”

Terveydenhuollon henkilökunnan antama valistus, tiedotus terveysasioissa, opastusta lastenhoidossa, tuki lapsen ja vanhemman vuorovaikutustaitoihin ja vanhemmuuden tukeminen ovat ennaltaehkäiseviä työmuotoja lastensuojelun näkökulmasta Pienten lasten vanhemmille tuleva oikea-aikainen neuvonta ja ohjaus edesauttavat perheen hyvinvointia arjessa ja saattavat ehkäistä lastensuojelutarvetta tai raskaampien lastensuojelun tukitoimien tarvetta.

Lapsiperheillä on ollut mahdollisuus osallistua perhekouluun. Perhekoulua on järjestetty moniammatillisesti yhteistyössä terveydenhuollon, sosiaalitoimen ja seurakunnan voimavarojen yhdistämisestä urjalalaisten lapsiperheiden tueksi. Tavoitteena on ollut vanhemmuuden tukeminen ja kasvatuksellisten vinkkien antaminen vanhemmille. Lastenhoito on järjestetty seurakunnan toimesta niin, että vanhemmat ovat päässeet perhekouluun. Verkostoituminen kasvatus ja valistustyössä voisi tulevaisuudessa olla vieläkin laajempaa ja kohdistua etenkin pienten lasten vanhempiin.

”Mun mielestä on ainakin kiva, jos sossu soittaa, silloin tietää, että asia on ok. kun teillä se on tiukempi ote. Silloin mennään oikeilla vesillä.”

Urjalan terveydenhuollossa tehdään ennaltaehkäisevää mielenterveystyötä kaikenikäisten asiakkaiden kanssa. Mielenterveystyö on tärkeää, sillä lisääntyneet mielenterveysongelmat näkyvät lastensuojelun tilastoissa lisääntyneinä asiakasmäärinä. Etenin nuorten kohdalla yhteistyö terveydenhuollon ja sosiaalitoimen kanssa on välttämätöntä, jotta apua saataisiin mahdollisimman varhain. Kouluterveydenhuolto ja oppilashuolto ovat foorumeita, joissa yhteistyö ja moniammatillinen yhteistyö hakevat vielä työmuotoja ja yhteistyöväyliä Urjalassa

Terveydenhuollon mielestä joustavat työtavat ja halukkuus yhteistyöhön Urjalan sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon kanssa ovat jo olemassa. Yhteistyömallia on kuitenkin aina tarpeen hioa ajankohtaan sopivaksi. Lastensuojelulain velvoittaman lastensuojeluilmoituksen tekeminen tarvittaessa terveydenhuoltohenkilökunnan toimesta, mahdollistaa terveydenhuollon mukaan yhteistyötä lastensuojelun kanssa. Monesti yhteistyötä helpottaa ihmisten tottumus ja pienen kunnan etuna on usein henkilökunnan tunteminen. Yhteistyötä estää terveydenhuollon mukaan kiire, työpaineet ja omaan tehtäväalueeseen keskittyminen.

7.1.2 Urjalan seurakunta

Urjalan seurakunta tarjoaa Urjalalaisille lapsiperheille paljon erilaisia toiminnallisia mahdollisuuksia. Päiväkerhoja, perhekerhoja ja pyhisparkkia, jotka on tarkoitettu pienemmille lapsille ja heidän vanhemmilleen. Lasten vanhemmat voivat keskustella keskenään ja saada vertaistukea vanhemmuuteen samalla, kun lapset saavat seuraa toisistaan ja heillä on mielekästä, ohjattua puuhaa. Lasten mielekäs tekeminen ja vanhempien keskinäinen vertaistuki ovat perheen voimaannuttamista arjen jaksamiseen. Toisten vanhempien tuki vanhemmille ja vanhemmuuteen on tavoiteltavaa toimintaa. Lasten tuominen kerhoihin ja harrastuksiin edesauttaa lasta ryhmätilanteissa ja kehittää lasten sosiaalisia taitoja sekä edesauttaa kavereiden löytämistä.

”Mulla on huono omatunto, etten ole lähettänyt kerhoista päivitettyä tietoa...”

Nuorten ja lasten partiotoiminta, rippikoulu, nuortenillat, isoskoulutus ja nuorten kuoro on aktiivista toimintaa nuorille. Nuorten lastensuojelun tarve on viime vuosina lisääntynyt. Syrjäytymisuhan alla elää osa nuorista. Mielenterveysongelmat ja päihteidenkäyttö ovat arkipäivää myös urjalalaisten nuorten keskuudessa. Seurakunta toimii omalla sektorillaan nuorten parissa. Monipuolinen nuorisotyö seurakunnassa antaa nuorille eväitä tulevaisuuteen. Erilaiset harraste-kerhot, muun muassa kids-kellari 3-6 luokkalaisille, tyttökerhot, sählykerhot ja musiikkikerhot aktivoivat lapsia löytämään mukavaa tekemistä harrastuksen parissa. Yhteistyö seurakunnan ja sosiaalitoimen lastensuojelun kanssa nuorisotyössä on ollut hyvin vähäistä tai sitä ei ole ollut lainkaan.

”Seurakunnalla ei ole avohuollon kanssa ollut kuin perhekoulu. Kasvatuspuolella tehdään yhteistyötä päivähoidon ja koulun kanssa, mutta ei lastensuojelun kanssa.”

Seurakunta voi antaa taloudellisissa vaikeuksissa oleville ihmisille taloudellista tukea tapauskohtaisesti ja seurakunnan perustehtävään kuuluu päiväkotij- ja kouluhartaudet sekä jumalanpalvelukset kirkossa

”Yhteistyö mahdollista, mikäli seurakunta olisi myös tasa-arvoinen toimija ja mikäli yhteistyö perustuisi arvoihimme ja toiminta tukisi perustyötämme.”

. Seurakunnan mukaan yhteistyön Urjalan sosiaalitoimen lastensuojelun avo-
huollon kanssa mahdollistavat tasa-arvoisuus seurakunnan ja sosiaalitoimen
kanssa, jos yhteistyö perustuu seurakunnan arvoihin ja toiminta tukee seura-
kunnan perustehtävää. Kumppanuus seurakunnan kanssa arkisissa asioissa,
kuten seurakunnan ja sosiaalitoimen yhteinen perhekerho ja perhekoulu ovat
olleet hyviä yhteistyömuotoja arjen tueksi kuntalaisille.

7.1.3 Urjalan kunnan eri hallintokunnat

Eri hallintokunnan tarjoavat kyselylomakkeiden mukaan muun muassa seuraa-
via palveluita urjalalaisille lapsiperheille. Nuorten ykspaja toimintaa, joka tukee
vaille koulutusta ja työtä jääneiden nuorten työllistymistä tai opiskelupaikan
saantia. Ykspaja -hanke on etsivää nuorisotyötä.

*”Nuorten ykspajalle sosiaalitoimi on erittäin tärkeä yhteistyökump-
pani. Tarkoitus on tukea työttömiä nuoria työ ja opiskelumaail-
maan reitin löytämiseksi.”*

. Ykspaja auttaa nuorta yksilöllisesti löytämään mielekästä tekemistä. Työhar-
joittelu tai mielekkään opiskelupaikan löytäminen ovat tavoitteita. Tulevaisuuden
suunnittelua pidetään yllä. Alle 18-vuotiaiden lastensuojelun ja Ykspajan yhteis-
ten asiakkaiden kanssa moniammatillinen yhteistyö on edellytys asiakkaan aut-
tamiseksi. Usein verkostoon kuuluu paljon eri ammattilaisia monelta eri sektoril-
ta. Sosiaalitoimesta, nuorisotoimesta, sivistystoimesta, ammatillisista oppilaitok-
sista, työ- ja elinkeinotoimesta, terveydenhuollosta ja niin edelleen. Nuoren
kohdalla moniammatillinen työryhmä selvittää nuoren kanssa, mikä häntä kiin-
nostaa, mitkä ovat hänen tämänhetkiset valmiudet ja millä tavoin ja keinoin niitä
lähdetään kehittämään eteenpäin.

Urjalan kunnassa tehdään koulun ja kodin välistä yhteistyötä, joka edesauttaa yhteistä kasvatuskumppanuutta vanhempien ja koulun välillä. Avoin molemminpuolinen tieto lapsen asioissa ehkäisee monesti suurempien ongelmien syntyä koulussa ja kotona. Oppilashuoltotyöryhmä kokoontuu pohtimaan tarvittaessa oppilaiden asioita ja tekee suunnitelman, miten oppilasta autetaan.

”Saatat vaan käyttöönkin ne suunnitelmat.”

”Usein tulee lastensuojeluhuoli, oppilashuoltotyöryhmän puitteissa, opettajalta suoraan”

Opettajien ja koulun muun henkilökunnan suhtautuminen lastensuojeluun on pääsääntöisesti myönteistä. Oppilaiden vanhemmilla on mahdollisuus seurata lastensa oppimiskehitystä ja poissaoloja tietotekniikkaohjelman avulla, jotta yllätyksiä koulu menestyksen ja poissaolojen suhteen ei syntyisi, vaan asioihin voitaisiin tarttua heti myös kotoa käsin. Koulun ja kodin vastuusta on usein keskusteltu myös lastensuojelussa. Vanhemmilla on ensisijainen vastuu lapsesta hoidosta, huolenpidosta ja kasvatuksesta. Kunnan velvollisuuteen kuuluu järjestää lakisääteistä peruskouluopetusta.

Koulussa järjestetään perusopetusta ja räätälöidysti opetusta henkilökohtaisen opetussuunnitelman mukaisesti. Lapsille ja nuorille järjestetään mahdollisuuksia kerhoihin lasten oppimistavoitteiden saavuttamiseksi. Vanhempainiltoja järjestetään useamman kerran vuodessa. Ne ovat muun muassa tiedotustilaisuuksia lasten vanhemmille.

Sivistystoimen alaisena Urjalassa toimii kirjasto, joka järjestää lastentapahtumia ja tarjoaa kirjaston normaaleita palveluita kuntalaisille.

”Kirjaston satutunnit tiedossa...”

Tekninen osasto pitää huolta sekä kunnan leikkikentistä, sekä urheilukentistä ja kaikista muista kunnan rakennuksista ja ympäristöasioista, jotka ovat urjalalaisten perheiden käytettävissä. Yhteistyötä kirjaston kanssa lastensuojelun näkökulmasta ei ole ja teknisen puolen toimijoiden kanssakin se on hyvin vähäistä

juuri lastensuojelussa. Moniammatillisesta yhteistyöstä heidän kanssaan ei tässä kohdassa voida puhua.

”Kaikilla kiire omassa työssään....”

Päivähoidon järjestäminen alla kouluikäisille lapsille on kunnan tehtävä. Urjalan kunta tarjoaa päivähoitoa ja vuoropäivähoitoa 0-6-vuotiaille lapsille. Ensimmäisen ja toisen luokan koululaisilla on myös mahdollisuus päästä aamu- ja iltapäivä toimintaan, mitä päivähoito järjestää, mikäli perhe niin haluaa. Esiopetus ja kuntouttavaa varhaiskasvatus kuuluvat päivähoidon palveluihin. Lastensuojelun ja päivähoidon yhteistyö on Urjalan kunnassa sujuvaa ja moniammatillista kumppanuutta, jota on tehty pitkään lasten ja perheiden parhaaksi.

”Joskun on ollut aika, jolloin pidettiin tyhjiä paikkoja varalla lastensuojelulapsille, nyt kustannustehokkuus...”

Sosiaalitoimen, päivähoidon ja pienten lasten terveydenhuollon moniammatillinen työryhmä niin kutsuttu kasvuryhmä kokoontuu kuukausittain. Siihen kuuluu sosiaalityöntekijät, perhetyöntekijä, päiväkodin johtaja, päivähoidon ohjaaja, erityislastentarhaopettaja, psykologi ja terveydenhoitaja. Kyseinen ryhmä antaa konsulttaatioapua toisilleen joko nimettömissä asiakastapauksissa tai asiakkaalta kysytyn luvan varassa nimellisinä tapauksina. Lasten kanssa tehtävä työ on kaikille ammattikunnille ryhmässä arkipäivää. Usein myös asiakkaat ovat yhteisiä.

”Nämä ovat niitä tulevia vanhempia”

Lapsella on etusija erityiseen suojeluun. Lastensuojelun yhtenä tarkoituksena on turvata nämä oikeudet vaikuttamalla lapsen yleisiin kasvuoloihin. Yhteistyötä sosiaalitoimen lastensuojelun ja päivähoidon välillä on helpottanut fyysisesti läheinen sijainti ja samaan hallintokuntaan kuuluminen. Varsinainen sosiaalityö tarjoaa lapsiperheille neuvontaa, palvelunohjausta, kotiapua ja taloudellista tukea. Jos lastensuojelun asiakkuus on alkanut, lastensuojelun avohuollon erilaisia tukitoimia, kuten luvussa 3.2 mainitaan.

Sosiaalitoimen ja eri hallintokuntien välillä tehdään yhteistyötä tällä hetkellä ta-
pauskohtaisesti. Yhteisiä säännöllisiä palavereja on vain sosiaalitoimen ja päi-
vähoidon kanssa.

*”Lastensuojelulaki jopa velvoittaa yhteistyöhön. Pitkät perinteet,
fyysisesti lähellä, senkin vuoksi helppo toteuttaa saman hallinto-
kunnan alaisuudessa.”*

*”Olemme pystyneet yhdistämään moniammatillisen yhteistyön
asiakslähtöisesti.”*

Hallintokuntien vastaajien mielestä on rajattomat mahdollisuudet tehdä yhteis-
työtä, tarvitaan vain ideoita. Asenteellisia esteitä ei vastaajien mukaan ole. Yh-
teisiä kotikäyntejä sosiaalitoimen lastensuojelun kanssa pidettiin myös hyvinä
mahdollisuuksina tehdä yhteistyötä yhteisten asiakkaiden kanssa. Tiedottami-
sen tärkeys ja tiedon kulku tuli esiin useampaan kertaan yhteistyön mahdollista-
jana. Sosiaalitoimen edustus työryhmissä fyysisesti läsnä, koettiin tärkeänä
osana yhteistyötä. Uusien toimintatapojen kehittäminen yhteistyön parantami-
seksi tuli esiin useasti. Yhteistyön esteiksi koettiin resurssien rajallisuus, van-
hempien mielipiteet, salassapitovelvollisuus, informaation puute, kunnan talou-
dellinen tilanne ja koulutetun henkilöstön puute tai vaje.

7.1.4 Seurat, järjestöt ja yhdistykset

Urjalassa toimivilla seuroilla, järjestöillä ja yhdistyksillä toiminta oli kyselylomak-
keiden mukaan pääsääntöisesti harrastustoimintaa. Tarjolla oli elokuvia, retkiä,
laulua, kerhotoimintaa, päihteettömiä nuorteniltoja ja erilaisia tapahtumia. Lii-
kunnallisia harrastusmahdollisuuksia oli muun muassa sählyä, jääkiekkoa, sul-
ka- ja lentopalloa, liikuntasalivuoroja, suunnistusta, yleisurheilua, tennistä, rat-
sastusta, uinti sekä avantouintia. Kolmannen sektorin suhtautuminen lastensuo-
jelutyöhön oli myönteistä, tosin he eivät olleet aivan selvillä, mitä lastensuojelu-
työ kunnassa pitää sisällään ja minkälaista yhteistyötä heiltä toivottiin lastensuo-
jelun näkökulmasta. Kolmas sektori avusti urjalalaisia perheitä jonkin verran
taloudellisesti. Koululaisten stipendit ja joululahjalahjoitukset, raha-avustukset,
kansainvälinen nuorisovaihto, sekä uuden vauvan muistamiset kuuluivat tähän

katekoriaan. Konkreettista apua tarjottiin kotiavun, lastenhoitoavun, käytännön remonttitoiden sekä tilan vuokraamisen suhteen. Valistusta arjen hallintaan, kotitaloustöihin ja huumeiden vastaiseen työhön sekä palo-, pelastus- ja turvallisuusvalistusta oli myös tarjolla. Henkistä tukea tarjottiin perheelle muun muassa surun kohdatessa perheessä. Joissain vastauksissa toiminta oli suunnattu pelkästään vanhuksille, joskin siinä mietittiin mahdollisuutta toimia mummuna tai pappana tulevaisuudessa lastensuojelun asiakkaille. Vastaavanlaisia ehdotuksia mummuna, vaarina isosiskona tai -veljenä toimimiseksi oli muissakin vastauksissa. Yhdessä vastauksessa ehdotettiin päivystysringin perustamista Urjalaan yhteistyössä eri seurojen, järjestöjen yhdistysten ja sosiaalitoimen kanssa. Päivystysringin tarkoituksena olisi olla hälytysvalmiudessa aina, kun lapsiperhe tarvitsee konkreettista apua esimerkiksi lastenhoitoon.

”Kylätoiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä ole säännöllistä toimintaa.”

Yhteistyömahdollisuutena kyselylomakkeiden mukaan nähtiin sopivien yhteistyömuotojen löytäminen. Kolmas sektori oli sitä mieltä, että tarvitaan ammattitaitoista henkilökuntaa, kiinnostuneita seuran, yhdistyksen tai järjestön jäseniä ja sosiaalitoimen vetovastuu, jotta yhteistyötä on mahdollista tehdä. Yhteydenpitoa tarvitaan, jotta voidaan tehdä yhteistyötä. Tarvitaan myös selkeät toimintamallit, kuinka yhteistyötä tehdään. Kolmannen sektorin mukaan tarvitaan ns. matalan kynnyksen malli. Tilanteiden ymmärrys tulisi olla arkipäivän tasolla sekä kolmannella sektorilla että lastensuojelutyössä. Jotkut olivat sitä mieltä, että yhteistyötä tarvitaan ainoastaan hätätilanteissa. Konkreettisella tasolla tarjottiin sosiaalitoimelle kolmannen sektorin omistamia tiloja käyttöön pientä korvausta vastaan.

”Vaikeaa hahmotta, mitä mahdollinen yhteistyö voisi olla. Toimijoita olisi varmaan vaikea saada pitempiaikaisiin projekteihin”

Yhteistyötä estäviä seikkoja olivat kolmannen sektorin mukaan ajanpuute, toimijoiden rajallisuus, vetäjän puute ja kolmannen sektorin edustajien ”ukkoontuminen”. Järjestöillä, yhdistyksillä ja seuroilla ei ollut säännöllistä toimintaa tai useat

niistä, eivät toimineet enää lainkaan. Kolmannen sektorin toiminta perustuu vapaaehtoisuuteen, vaitiolo- ja velvollisuus koettiin esteeksi yhteistyölle.

”Jos paristamme löytyy henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneita asiasta, voimme kyllä kertoa heille tästä mahdollisuudesta.”

Muutama seura sanoi, että ei pysty laajentamaan toimintaa, ryhmät ovat täysi. Usealla vastaajalla oli heikko taloudellinen tilanne, tai voimavarat käytettiin seniorityöhön. Yhden seuran näkemyksen mukaan palvelun tarve ei kohtaa sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon kanssa. Kumppanuus kolmannen sektorin toimijoiden kanssa tarkoittaa lastensuojelun näkökulmasta sitä, että molemmat toimijat hyötyvät yhteisistä tehtävistä.

7.1.5 Yhteenvetoa palvelutarjonnasta

Urjalan kunnassa kyselylomakkeiden perusteella laaja kirjo eri palveluntuottajien järjestämiä palveluita. Osa palveluista on lakisääteisiä, joita valtio velvoittaa kuntalaisille tarjoamaan ja osa tarpeen sekä vapaaehtoisuuden pohjalta järjestettyjä palveluita. Osa palveluista maksaa perheille ja osa on ilmaisia palveluita. Lähes kaikkia kunnan tuottamia palveluita ohjaa jokin lainsäädäntö samoin kuin terveydenhuollon tuottamia palveluita. Ne eivät ole aina vapaasti kaikkien kuntalaisten käytettävissä, vaan palveluiden saantia ohjaavat erilaiset kriteerit. Seurakunnan ja kolmannen sektorin palvelut ovat vapaammin kaikkien kuntalaisten käytettävissä. Rajoitteet näihin vapaammin käytettäviin palveluihin saattavat tulla palvelun käyttäjiltä eli asiakkailta. Heidän arvot ja asenteet ohjaavat myös heidän palvelukäyttämistään. Seurakunnan ja kolmannen sektorin palvelut ohjautuvat enemmän vapaa-ajantoiminnan piiriin, kun taas kunnan palvelut mahdollistavat yleensä kuntalaisen arjen hallintaan liittyviä asioita. Terveydenhuoltopalvelut tukevat asiakkaitaan terveyden ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

7.1.6 Yhteistyö nyt ja tulevaisuudessa

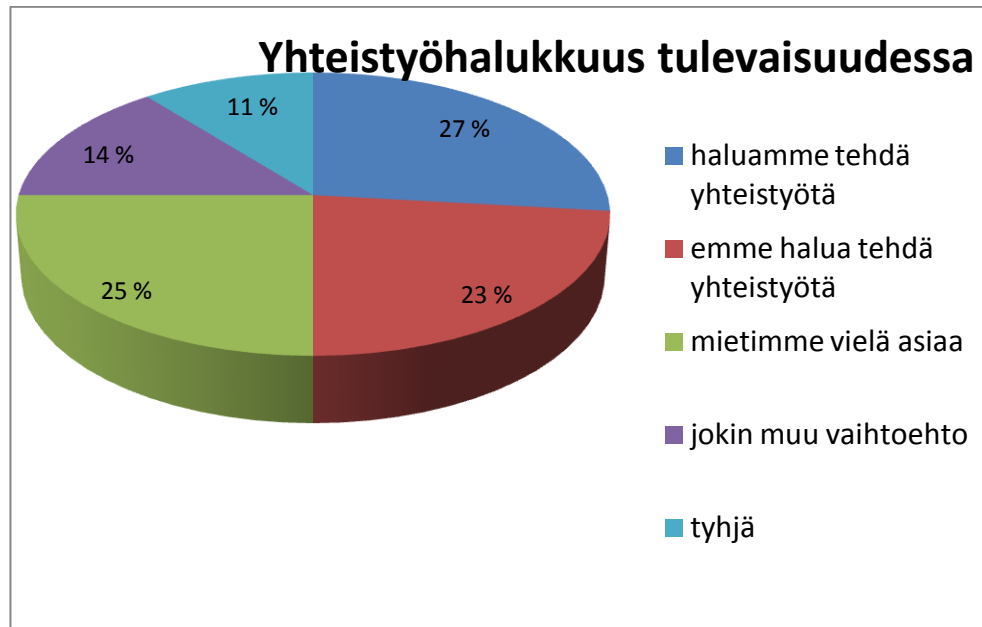
Kyselylomakkeen kolmannessa kysymyksessä kysyttiin tekevätkö eri organisaatiot yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa tällä hetkellä (kuvio 1). Vastaukset on avattu piirakkadiagrammin avulla.

KUVIO 1. Yhteistyö tällä hetkellä.

Yhteistyötä tällä hetkellä tekee Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa 20 % vastaajista. 66 % vastaajista ei tee yhteistyötä tällä hetkellä. 2 % vastaajista ei osaa sanoa, tekevätkö he yhteistyötä ja 9 % vastaajista oli jokin muu vaihtoehto. 3 % palautuneista vastauksista oli tältä osin tyhjiä vastauksia.

Kyselylomakkeen neljännessä kysymyksessä kysyttiin onko halukkuutta tehdä yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa tulevaisuudessa (kuvio 2). Kysymys on avattu piirakkadiagrammin avulla.

KUVIO 2. Yhteistyöhalukkuus tulevaisuudessa

Yhteistyöhalukkuus tulevaisuudessa Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa oli 27 %. Ainoastaan 23 % ei halunnut tehdä yhteistyötä. 25 % vastaajista jäi vielä miettimään yhteistyömahdollisuutta ja 14 % vastaajista oli jokin muu vaihtoehto. 11% vastuksista oli tyhjiä. Positiivista näiden kahden piirakanvertailussa on se, että yhteistyöhalukkuus tulevaisuudessa on lisääntymässä ja mietinnän alla.

7.2 Tutkimuksen toisen vaiheen ryhmähaastattelun ja seminaarin tulokset

Tutkimuksen toisessa vaiheessa ryhmähaastatteluja pidettiin neljä ja viides oli yhteistyöseminaari. Kaksi erillistä ryhmähaastattelutilaisuutta pidettiin järjestöille, yhdistyksille ja seuroille. Urjalan kunnan hallintokuntien edustajille oli omansa sekä terveydenhuollolle ja seurakunnalle yhteinen tilaisuus. Viidentenä koontumisena oli kaikille kyselylomakkeeseen yhteistyömyönteisesti vastanneil-

le suunnattu seminaari, joka toteutettiin Urjalan kunnan valtuustosalissa touku-
kuussa 2011.

7.2.1 Terveysthuollon, seurakunnan ja Urjalan lastensuojelun yhteistyö

Neljänten ryhmähaastattelutilaisuuteen oli kutsuttu Urjalan seurakunnan ja terveydenhuollon edustajia. Ryhmähaastattelulomake oli sama kuin aiemmissa-
kin ryhmähaastattelutilaisuuksissa. Urjalan terveydenhuolto ostetaan Akaalta,
isäntäkunta kaupungilta. Terveysthuollon ja seurakunnan ryhmähaastatteluti-
laisuus oli yhdistetty siksi, että otos molemmista tahoista yksinään olisi jäänyt
pieneksi. Näin pyrittiin säilyttämään vastaajat anonymineina.

Terveysthuollon ja seurakunnan ryhmähaastattelutilaisuudessa nousi esille
asiakkaat ja asiakaslähtöinen, luottamuksellinen toiminta. Haastateltavien mu-
kaan usein asiakkaat kertovat itse, että heillä on lastensuojelun asiakkuus ja
pyytävät yhteistyötä heidän asioissaan terveydenhuollon tai seurakunnan sekä
lastensuojelun välillä. Tätä pidettiin hyvänä merkinä asiakkaan luottamuksesta
työntekijää kohtaan sekä siitä, että asiakas hakee apua tosissaan. Tilaisuudes-
sa todettiin, että asiakkaan lupa puhua hänen asioistaan eri viranomaisten
kesken, kumoaa salassapitosäädökset palveluiden tuottajien välillä ja moniam-
matillista yhteistyötä on helpompi tehdä. Terveysthuollon edustajien mielestä
heillä on hyvää yhteistyötä Urjalan lastensuojelun kanssa. Vaikka näkemysroja
asioista saattaa olla, yhteisiin tavoitteisiin sitoudutaan ja tehdään parhaamme
asiakkaan auttamiseksi.

Jos oman kunnan palveluntuottajien apu ei ole riittävää asiakkaalle hankitaan
apua niin kauan, että asiakas tulee autetuksi. Asiakkaalla on päätävävalta siitä,
mitä palveluita hän ottaa vastaan. Lasten kohdalla päätöksen tekee huoltaja.
Asiakasasioita mietitään tarvittaessa tapauskohtaisesti, mutta moniammatilli-
sesti. Yksi yhteinen foorumi on säännöllisesti sosiaalitoimen lastensuojelun,
päivähoidon, neuvolan ja psykologin kanssa kerran kuukaudessa kokoontuva
kasvuryhmä. Lisäksi on aivan uusi kokeilu niin kutsuttu lapsiperhetyöryhmä,
joka kokoontuu tarvittaessa neuvolan tiloissa. Oppilashuoltoryhmässä on tarvit-

taessa myös terveydenhuollon ja sosiaalitoimen edustajia mukana. Seurakunnan ja lastensuojelun yhteistyö oli vähäisempää tai satunnaisempaa. Viimeisimpänä on ollut perhekoulu, joka järjestettiin keväällä 2010 urjalalaisille perheille vanhemmuuden tukemiseksi. Uusi toimintakertomuslehti kunnan ja seurakunnan menoista on suunnitteilla. Se tehdään puolivuositain. Lastensuojelun näkökulmasta terveydenhuolto on tärkeimpiä yhteistyökumppaneita. Terveydenhuollon toimintakenttä on laaja ja terveydenhuollon asiantuntemus tarpeen, silloin kun lastensuojeluasioissa tarvitaan terveystalviteita.

”Oppilashuollon kautta suurimman osan tiedän, ketkä ovat lastensuojelun avopalveluiden piirissä, kertovat itsekin, olen soittanut sossulle ja tavannut yhdessä sossun ja perhetyöntekijän kanssa. Rinnalla kulkee koko ajan yhteistyö yllättävänkin paljon, enemmän kuin mitä Akaan puolella...”

Terveydenhuollon edustajat kokevat hyvänä puolena sen, että sosiaalitoimen henkilökunta ei ole vaihtunut tiheään. Tuttuun ihmiseen on helpompi olla yhteydessä. Konkreettinen yhteyden saaminen sosiaalityöntekijään koettiin joko helpoksi tai hankalaksi. Joidenkin mielestä puhelimeen tai sähköpostiin jätettyyn viestiin vastattiin jo saman päivän aikana. Tämä koettiin yhteistyön tekemisen näkökulmasta tärkeäksi. Yhteydenpidon ongelmana koettiin se, että sähköpostiosoitteet kulkevat terveydenhuollossa Akaan kaupungin osoitteella ja sosiaalitoimessa Urjalan kunnan osoitteella sekä seurakunnalla on oma osoitteensa. Yhteistä Intranettiä viranomaisille ei ole. Intranetin suunnittelua ja hankintaa toivottiin yhdeksi tavoitteeksi ja työvälineeksi moniammatillisessa yhteistyössä tulevaisuudessa. Kaikilla kolmella taholla on kuitenkin omat kotisivunsa, mistä yhteystietoja voi löytää. Vaikka tämänhetkinen yhteistyö terveydenhuollon kanssa koettiin olevan hyvää, esille nousi niin sanottu matalan kynnyksen yhteydenpito ja nopea yhteistyö kanava.

”Kaipaisin vielä nopeaa napausta, kevyttä matalaa kynnystä, jonkin sortin apua...”

Samaa toivottiin useamman terveydenhuollon henkilökunnan taholta. Haluttiin kehittää yhteistyötä nopean avun saamiseksi akuuttiin perhetilanteeseen kaikkina viikonpäivinä.

”Joo sama juttu, se missä on tullut tarpeita, esimerkiksi synnytyksen jälkeen kotiuduttu, synnytysmasennus, mistä saadaan nopea apu...”

Seurakunta koki, että yhteistyötä voitaisiin kehittää edelleen yhteisten tapahtumien tai kerhojen muodossa sekä yhteisen tapahtumakalenterin laadinnassa. Terveystoimihenkilökunnan yhteinen näkemys on resurssipula omalla sektorillaan. Henkilökuntaa ei saada lisää ja kehittäminen ja muutos vievät aina oman aikansa perustyöstä, siksi siihen on hankalaa sitoutua.

7.2.2 Urjalan kunnan eri hallintokuntien ja sosiaalitoimen avohuollon välinen yhteistyö

Kolmanteen ryhmähaastattelutilaisuuteen oli kutsuttu Urjalan kunnan eri hallintokuntien edustajia. Kaikki hallintokunnat työskentelevät kunnantalolla tai sen läheisyydessä. Fyysinen välimatka ei ole pitkä. Ryhmähaastattelu runko oli sama kuin kaikissa muissakin haastattelutilaisuuksissa. Yhteistyötä haluttiin kehittää ja ideoida. Tämän hetkistä yhteistyötä oli sosiaalitoimen ja lähes kaikkien muiden hallintokuntien välillä ainakin jonkin verran. Koska haastatteluun osallistui myös sosiaalitoimen edustajia, ensimmäisenä nousi esiin päivähoito ja lastensuojelun välinen yhteistyö. Päivähoito on yksi tärkeimmistä lastensuojelun avohuollon tukitoimista Urjalassa. Se on nopeasti saatavaa apua omasta organisaatiosta perheen tueksi erilaisin tavoittein. Päivähoidon henkilöstön kanssa tehtävä moniammatillinen yhteistyö koettiin mutkattomaksi, tosin pieniä käytännön tarkennuksia toivottiin. Lastensuojelun tavoitteet ja päivähoito toiminnalla niihin vastaaminen omalta osaltaan koettiin normaaliksi arjen työksi.

”Päivähoito on tärkeä lastensuojelun avohuollon tukipaikka.”

Päivähoito toi esiin, kuinka voitaisiin mitata yhteisen tehdyn työn tuloksia.

”Avohuollon tukitoimien vaikuttavuuden mittaaminen olisi mielenkiintoista, vuosikymmenet tehty päivähoitossakin...”

Sivistystoimen kanssa tehtävä yhteistyö oli pääsääntöisesti koulun oppilashuollon ja koulukuraattorin kanssa tehtävää yhteistyötä. Oppilashuoltoryhmään kutsutaan tarvittaessa sosiaalitoimen edustaja. Koulukuraattori tapaa lapsia lastensuojelun avohuollon pyynnöstä joko yksin tai yhdessä sosiaalitoimen edustajan kanssa. Ryhmähaastattelussa tuli esille, että kouluikäisten lasten ja nuorten kanssa tehtävää yhteistyötä tulisi hioa koulutoimen ja sosiaalitoimen välillä, sillä 7-16-vuotiaiden lasten ja nuorten määrä on suuri Urjalassa ja yhteistyö suhteellisen pientä lapsimäärään nähden. Yhteistyötä vaivaa ajanpuute nykyisillä henkilöstöresursseilla. Kehittämishalukkuutta kuitenkin olisi. Urjalan kunnan strategia tähtää tulevaisuudessa siihen, että Urjalassa on vakaa talous, joka luo perustan laadukkaille palveluille ja kunnan kehittämiseksi.

”Vanhempainillat suunnattu esimerkiksi tuleville seiskoille, tai johonkin tiettyyn aihepiiriin, voisi olla myös opastava ote vanhempiin, tukea vanhemmuutta, yhdessä.”

Nuoris- ja liikuntatoimen ja lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö on tällä hetkellä lähinnä nuorten yksipaja- hankkeen tiimoilta tehtävää yhteistyötä. Yksipaja- hanke ohjaa nuoria, joilla ei ole koulu- tai työpaikkaa eri palveluiden piiriin. Alle 18-vuotiaat nuoret saattavat olla yhteisiä asiakkaita lastensuojelun avohuollon kanssa. Nuorisotoimen vapaa-aikapainotteinen lapsi- ja nuorisotyön ja sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon työn välillä on kehittämistä. Yhteisiä tapaamisia on lähinnä ollut nuorison päihdetyön merkeissä harvakseltaan. Työntekijöiden resurssipula vaivaa kumpaakin tahoja. Nuorisotoimen näkemys on, että matalan kynnyksen paikkoja nuorille pitäisi olla enemmän. Sama näkemys on sosiaalitoimella, nuorisoa pitää tukea ja kannustaa elämässä eteenpäin. Nuorison suuri työttömyysaste ja siihen puuttuminen sekä kesätyöpaikkojen järjestäminen koettiin tärkeäksi. Ryhmähaastattelussa tuotiin konkreettisenä ehdotuksena esiin muun muassa kesäkuukausiksi nuorten työpajatoimintaa,

työtoimintaleirejä tai kesätyötoreja. Esimiesten mukana oloa toivottiin enemmän, sillä heillä on päätäntävaltaa ja budjetti käytettävissään.

”Pitäis olla aitoa tekemistä”

”Tarvitaan tekemistä, jotta voi kasvaa aikuiseksi”

Urjalan kunnan liikuntatilojen tyhjäkäynti puhututti eri hallintokuntien edustajia. Yhteistyötä teknisen toimiston kanssa toivottiin laajemminkin kuin sosiaalitoimen näkökulmasta. Kesät tyhjiillään olevien koulujen liikuntatilat toivottiin käyttöönotettaviksi ja koulujen pihoja lähiliikuntapaikoiksi lapsille ja nuorille. Leikkikenttätoimintaa, vaikka vanhempien vastuulla esitettiin myös.

”Kun Urjalaan saatiin jäähalli, ulkokenttien hoito vähenee, mutta niihän käyttää ne, jotka eivät pelaa seuroissa...”

Nuorten harrastusmahdollisuuksien lisääminen katsottiin olevan ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä. Kunnan eri toimijoiden välinen tiedonkulku ja tiedottaminen todettiin olevan haasteellista. Yhteydenpito puhelimen ja sähköpostin välityksellä ei läheskään aina tavoita asianosaisia toimihenkilöitä, yhteistyökumppaneita tai asiakkaita. Yhteistyön parantamiseksi tarvittaisiin tietoportaalii..

”Poikkihallinnollisuus on suotavaa, foorumi toimimiseen sähköposti ei ole, sinne se jää...joku semmoinen, miten sen nyt sanois, keskustelufoorumi, ei netissä, joku pitäis ideoida, kun virastollakin tuntuu, että kompakti työyhteisö. Samassa ajassa käyt sanomassa asian kun kirjaat sähköpostiin...et saatas tieto yhteen paikkaan, jotta sais vielä kuitata ja viedä asia eteenpäin.

Jokaista hallintokuntaa ohjaa yhteiset ja erilaiset lait, säädökset ja määräykset. Niiden ei kuitenkaan koettu olevan este yhteistyölle. Kaikkien perustehtävänä on kuitenkin huolehtia kuntalaisista ja heidän isoista tai pienistä asioistaan sekä hyvinvoinnistaan.

*” Meillä on kehittämisen paikka. Ei maailma valmis ole, pureutua ja miettiä, reagoida tilanteeseen, varmaan tapauskohtaista.”*7.2.3
Kolmannen sektorin ja Urjalan lastensuojelun avohuollon yhteistyö

Tutkimuksen ensimmäisessä vaiheessa halukkuutensa yhteistyöhön Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa ilmaisseet seurakunnat, yhdistykset ja järjestöt olivat osittain mukana tutkimuksen toisessa vaiheessa. Osittain siksi, että kaikki kutsutut eivät saapuneet ryhmähaastattelutilaisuuteen tai seminaariin. Yhteistyöhalukkuutta Urjalan lastensuojelun avohuollon ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä oli. Muutamat toimijat tekivät jonkun verran yhteistyötä Urjalan kunnan kanssa, mutta lastensuojelun kanssa tehtävä yhteistyö oli heille vierasta. He eivät osanneet hahmottaa, miten heidän edustamansa taho voisi tehdä lastensuojelun kanssa yhteistyötä. Lastensuojelu koettiin irtonaisena palikkana ja sitä ei pystytty suhteuttamaan normaaliin urjalalaisen perheen arkeen tai heidän toimintaansa luonnollisesti. Ryhmähaastattelutilaisuuden alussa opinnäyte-työntekijänä kerroin lastensuojelusta ja sen tavoitteista, sekä antoi esimerkkejä perheille tarjottavista avohuollon tukimuodoista. Tarkoituksena oli helpottaa ryhmäkeskustelun aihetta eli yhteistyön suunnittelua ja ideointia.

Kolmas sektori toi esiin tapoja auttaa lastensuojelun avohuollon asiakasperheitä hyvinkin konkreettisella tasolla. Yhteistyön suunnittelu ja ideointi liikkui käytännön asioissa. He suunnittelivat yhteistä toimintamallia sosiaalipäivystyksen tapaan, niin sanottua hoivarinkiä, mikä auttaisi perheitä paikallisesti, akuutissa hädässä. Apuun voitaisiin lähteä, kun lapsi esimerkiksi äkillisesti sairastuu. Hoivarinki vaatisi yhteistyökumppanuutta useammalta taholta. Ryhmähaastattelussa tuli esiin, että kyseinen toiminta vaatisi sitoutumista useiden eri järjestöjen, seurojen ja yhdistyksien osalta ja toiminnan organisointia eli tarvittaisiin myös ryhmän vetäjä ja rahaa. Ryhmän vetäjänä roolissa tulisi ryhmähaastattelun osallistuneiden mukaan toimia koulutettu henkilö tai sosiaalitoimi.

”...Päivystysrinki vaatii porukan, jotta toimii. Täytyy olla varma ja luotettava, jos vanhemmat tai lapsi sairastuu, voidaan mennä no-

peesti auttamaan ennalta arvaamattomissa tilanteissa....tilanteita voi tulla monenlaisia, voisi olla hoivarinki..."

"Hyvistä vetäjistä on meillä ollut puutetta, ennen se lakesi kansankynttilöille, kansakoulun opettajille, tekivät toisen työpäivän ehtoolla nuorten eteen....entistä henkeä ja tunteen paloa ei enää saada."

Seurat, yhdistykset ja järjestöt toimivat pienellä budjetilla ja heidän varansa ovat yleensä niukat. Varat on suunnattava omaan toimintaan. Siksi kolmannen sektorin edustajat toivovat taloudellista tukea kunnalta enemmän. Kunnan tuki heidän toimintansa ylläpitämiseksi oli monelle tärkeää. Osa koki, että kunta hakee heidän ilmaista apuaan lastensuojelutyöhön ja ajatteli lastensuojelun kokonaan olevan Urjalan kunnan tehtävän. Osa näki liikekumppanuuden mahdollisuuden ja tarjosi esimerkiksi maksullisia palveluita kuten esimerkiksi sosiaalipedagogista kuntoutusta lastensuojelun tukitoimeksi. Osalla sydämen asiana oli kuntalaisten hyvinvointi ja he tarjosivat innokkaasti apuaan ja tukeaan kaikkeen, missä heidän tahonsa voisi lapsiperheitä auttaa. Lapsissa nähtiin kunnan tulevaisuus ja lastensuojelutyötä pidettiin ensiarvoisen tärkeänä. Joillakin kolmannen sektorin edustajilla oli myös rahaa käytettävissä ja säästöissä kriisejä varten.

"On meillä melkoinen rahavarastokin olemassa...avoin yhteistyö sosiaalitoimen kanssa sitä mukaa, kun tapauksia ilmenee, kriisihastosta ei nyt enmpää, mutta vuosien varrella on hoidettu vammautumisia ja tulipaloja, kun ihminen joutuu hädän eteen, on tultu vastaan..."

Kolmannen sektorin kanssa tehtävästä yhteistyöstä lastensuojelun näkökulmasta voisi puhua juuri kumppanuudesta. Kumppanuudessa kaikki ovat voittajia, kaikki hyötyvät toistensa työstä. Lapsiperheet hyötyisivät kolmannen sektorin palveluista ja kolmas sektori mahdollisesti tulevista uusista jäsenistä tai kunnan taloudellisesta tuesta, palkkiona tehtävästä lastensuojelutyöstä. Lastensuojelun näkökulmasta kolmannen sektorin toimijoilla on potentiaalisia mahdollisuuksia auttaa perhettä arjen hallinnassa. Heidän palveluntarjontansa on arjen apua, jota tulisi löytää ja saada asiakkaille oman kunnan alueelta, läheltä omaa elinympäristöään.

Kolmas sektori järjestää muun muassa vertaistukiryhmiä, toimintapäiviä ja retkiä, joihin kakki kuntalaiset ovat tervetulleita vauvasta vaariin. Usein esteenä yhteistyölle on tiedon kulun puute. Kuntalaiset eivät tiedä, mitä kunnassa tapahtuu. Lastensuojeluperheiden osalta tiedonkulku voi olla vielä hankalampaa, sillä perheen omat vaikeudet vievät energiaa ja ulkopuoliseen maailmaan ei jakseta pitää yhteyttä tai seurata lehdistöä. Tällöin tarve ja tarjonta eivät kohtaa ilman välikättä eli lastensuojelua. Kolmannen sektorin toiminnasta ilmoitetaan harvakseltaan. Joillain tahoilla ilmestyy oma tiedotuslehti, mutta sekin tavoittaa pääasiassa vain seurauksen, yhdistyksen tai järjestön omat jäsenet. Osa Urjalan kolmannen sektorin tahoista toimii aktiivisesti, osalla ei ole toimintaa lainkaan. Aktiivisestikin toimivat yhteisöt valittivat kuitenkin työvoimapolua. Aktiiviset jäsenet alkavat ikääntyä ja uusia jäseniä ei saada mukaan. Tämä rajoittaa myös yhteistyöhön sitoutumista. Tekijöitä ei ole.

”Mistä saadaan nuoria mukaan, jotka jatkaisivat vanhempien jälkeä.”

”Olen samaa mieltä, että pitää saada lapsia mukaan, jokin sukupolvi saattaa olla jo menetetty.”

Kolmannen sektorin edustajat miettivät, kuinka yhteisöllisyys, vapaaehtoistyö, naapuriapu ja lähimmäisenrakkaus ovat hävinneet yhteiskunnasta. Nämä ovat olleet tärkeitä arvoja ja ovat edelleen etenkin maaseudulla, missä välimatkat muihin palvelukeskuksiin ovat pitkät ja asukkaiden täytyy tulla toimeen omillaan.

”Ennen pappi piti yhteiskuntaa järjestyksessä, paluuta ei voi olla, hyysäämistäkään ei voi iankaiken olla”

7.2.4 Yhteistyöseminaari

Yhteistyöseminaari pidettiin Urjalan kunnantalolla 16.5.2011. Osallistujia oli kunnan eri hallintokunnista, seurakunnasta, terveydenhuollosta ja kolmannelta sektorilta. Kaikki osallistujat olivat kutsuttu kutsukirjeellä. He olivat samoja hen-

kilöitä, jotka jo aiemmin olivat osallistuneet ensimmäisen vaiheen kyselyyn ja toisen vaiheen tiedonkeruuseen. He olivat vastanneet kyselykirjeeseen ja olivat olleet ryhmähaastattelutilaisuudessa. Esittelin ensin opinnäytetyöni edistymistä Power Point esityksenä osallistujille. Sitten jaoin heidät kolmen ja neljän henkilön työryhmiin. Ryhmiä syntyi 3+3+4+4. Kaikille ryhmille jaettiin paperit ja kynät. Kysymys, mihin vastausta kirjallisena pyydettiin oli; miten yhteistyö käynnistetään Urjalan lastensuojelun ja heidän edustamansa tahon kanssa? Kun työryhmien vastaukset olivat valmiina, kerättiin vastaukset pois ja ryhmät sekoitettiin uudelleen. Taas he vastasivat kirjallisesti samaan kysymykseen, mutta eri työryhmäkokoontamisessa. Tämä toistui vielä kolmannen kerran. Tarkoituksena oli koota vastaukset vielä yhteen, mutta tiukan aikataulun vuoksi asia jäi kesken. Kaikilla oli vielä mahdollisuus antaa kirjallista palautetta palautelaatikkoon. Ryhmäläisille oli tarjolla kahvia ja pullaa.

Vastauksien perusteella yhteistyötä toivottiin edelleen. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että mitään erillisiä kokoontumisia ei tarvita, vaan puhutaan asiat silloin, kun tarvetta ilmenee, asiakas- ja tapauskohtaisesti.

”Lapsen etu, yhteistyön tavoite”

”Pienet resurssit yhdistetään”

”Yhteisestä yhteistyöstä yhteiseen työhön”

Yhteistyön helpottamiseksi toivottiin selkeää informaatiokanavaa, esimerkiksi yhteistä tietokonetta ja näyttöpäätettä kunnantalon aulaan, missä näkyisi päivän tapahtumat kunnantalolla ja kunnassa. Ehdotettiin myös yhteisiä pari kertaa vuodessa olevia info-tilaisuuksia. Yhteistyön kehittämiseksi ehdotettiin niin sanottua työrukkasta eli työryhmää, missä olisi edustaja joka hallintokunnasta, terveydenhuollosta, seurakunnasta ja seurasta, yhdistyksestä ja järjestöstä. Tässä ryhmässä olisi vetovastuu sosiaalitoimella. Luottamuksellista kumppanuutta ja avoimuutta sekä rohkeutta tarttua asioihin peräänkuulutettiin. Vastauksissa ehdotettiin myös, että koulutettaisiin niin sanottuja tukihenkilöitä eri sektoreilta pitämään yhteistyötä yllä. Yhteistyön palkitsevuutta ja selkeitä toimin-

taohjeita pidettiin tärkeänä asiana. Monessa vastauksessa todettiin, että yhteistyö vaatii pitkäjännitteisyyttä ja matalaa kynnystä.

7.3 Tutkimustulosten yhteenveto

Tutkimuksen tavoitteena oli kerätä tietoa Urjalassa toimivien palveluntuottajien terveydenhuollon, seurakunnan, eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin palvelutarjonnasta, kartoittaa heidän yhteistyö halukkuuttaan Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa, sekä suunnitella yhteistyön käynnistämistä tai kehittämistä heidän kanssaan moniammatillisesti. Kyselylomakkeiden avulla sain hyvin tietoa tämän hetkisestä palvelutarjonnasta sekä siitä, olivatko vastaajat halukkaita yhteistyöhön Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa. Kysymykset olivat konkreettisia ja niihin oli helppo vastata.

Vastauksissa näkyi halukkuus yhteistyöhön niiden osalta, jotka aktiivisesti osallistuivat sekä kyselyyn että ryhmähaastatteluun sekä seminaariin. Tämä joukko oli kuitenkin suhteellisen pieni, sillä vastaajista 20 % teki yhteistyötä jo nyt lastensuojelun kanssa ja kyselyn jälkeen halukkaita yhteistyöhön oli 27%. Uusia yhteistyöhalukkaita oli vain 7%. Piirakkadiagrammeista ilmenee kuitenkin, että halukkuutta yhteistyöhön saattaa jatkossa olla suuremmalla joukolla, sillä 25 % jäi vielä miettimään asiaa.

Ryhmähaastatteluissa ja yhteistyöseminaarissa saadut vastaukset toistivat jonkin verran kyselylomakkeissa kysyttyä, vaikka ryhmähaastattelun ja seminaarin kysymykset poikkesivatkin kyselylomakkeen kysymyksistä. Toimijoiden oli helppompaa kertoa omasta toiminnastaan kuin suunnitella uutta tai suhteuttaa toimintaansa lastensuojelun kanssa. Tämän vuoksi katsoin tarpeettomaksi koota enää lisää materiaalia. Tuomen ym. (2003) mukaan yksi tapa ratkaista aineiston riittävyys on puhua saturaatiosta eli kylläntymisestä. Saturaatiolla tarkoitetaan tilannetta, jossa aineisto alkaa toistaa itseään: tiedonantajat eivät tuota tutkimusongelman kannalta enää mitään uutta tietoa. Ajatuksena on, että tietty määrä aineistoa riittää tuomaan esiin sen teoreettisen peruskuvion, joka tutkimuskohteesta on mahdollista löytää. (Tuomi & Sarajarvi 2003,89.)

7.3.1 Terveydenhuolto

Urijalan terveydenhuolto tarjoaa erilaisia terveydenhuoltopalveluita Urijalalaisille lapsiperheille. Terveyden edistäminen on arvoihin perustuvaa tavoitteellista toimintaa ihmisten terveyden ja hyvinvoinnin aikaansaamiseksi ja sairauksien ehkäisemiseksi. Tulokisa ovat terveyttä suojaavien sisäisten ja ulkoisten tekijöiden vahvistuminen, elämäntapojen muutos terveellisempään suuntaan ja terveyspalveluiden kehittyminen. Toiminnan vaikutukset näkyvät yksilön, yhteisön ja yhteiskunnan terveytenä ja hyvinvointina. Terveyden edistäminen ymmärretään terveyteen sijoittamisena sekä tietoisena voimavarojen kohdentamisena ja terveyden taustatekijöihin vaikuttamisena. Kunnassa se tarkoittaa kaikkea sitä toimintaa, jonka tavoitteena on väestön terveyden ja toimintakyvyn lisääminen, kansantautien, tapaturmien ja muiden terveysongelmien vähentäminen, ennen aikaisten kuolemien vähentäminen ja väestöryhmien välisten terveyserojen vähentäminen. (Terveyden edistäminen 2011)

Terveydenhuollon vastauksista ilmeni, että terveydenhuolto on nyt ja tulevaisuudessa tärkeä yhteistyökumppani lastensuojelussa Urijalassa. Yhteistyöhalukkuutta heillä oli. Lastensuojelun yhteistyökumppanina terveydenhuolto on tärkeänä osana lastensuojelun ennaltaehkäisevässä moniammatillisessa työssä, koska he tapaavat lapsia ja perheitä säännöllisesti ja tarjoavat heille terveydenhuollon palveluita sekä valistusta muun muassa vanhemmuuden asioissa tarpeen mukaan. Urijalan lastensuojelun tavoitteena on koko kunnan toimijoiden ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö. (Urijalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009).

Kun huoli lapsesta herää, terveydenhuollon ammattilaisten virkavelvollisuus on lastensuojelulain mukaan tehdä lastensuojeluilmoitus tai olla yhdessä perheen kanssa yhteydessä lastensuojeluun eli tehdä pyyntö lastensuojelun tarpeen arvioimiseksi. Mahdollisimmanvarhaisessa vaiheessa perheen tai lapsen ongelmiin puuttuminen taholla, missä perhettä säännöllisesti tavataan, tuottaa pääsääntöisesti myös parhaan lopputuloksen. (Taskinen 2007, 23-30).

Terveysthuollon vastauksista ilmeni, että heillä on kynnys ottaa yhteyttä lastensuojeluviranomaisiin perheen asioissa, mikäli heidän täytyy tehdä lastensuojeluilmoitus. Toisaalta taas terveydenhuollossa koettiin, että lastensuojeluilmoitus on yhteistyön avaaja. Lastensuojelulain mukaan terveydenhuollon henkilökuntaan kuuluvat veloitetaan tarvittaessa ohjaamaan lapsi ja perhe lastensuojelun piiriin (Heino 2008, 14). Lastensuojelun näkökulmasta lastensuojeluilmoitus on selkeä viesti perheen lastensuojelutarpeen arvioimiseksi, johon reagoidaan mahdollisimman pian lastensuojelussa. Yhteistyön tarkoituksena on aina auttaa perhettä asiakaslähtöisesti. Moniammatillisessa yhteistyössä pyritään huomioimaan asiakkaan elämän kokonaisuus ja hänen hoitopolkunsa. (Isoherranen ym. 2008, 34.) Asiakkaalla on oikeus päättää, mitä palveluita hän ottavat vastaan. (Kiikala 2000, 116-119.) Yhteydenoton viivyttäminen saattaa hankaloittaa perheen tilannetta ja avun oikea-aikaisuutta. (Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009).

Moniammatillinen yhteistyö tuli esiin terveydenhuollon vastauksissa useammassakin kohdassa. Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa koettiin tehtävän hyvää moniammatillista yhteistyötä. Yhteistyötä koettiin tehtävän sekä tapauskohtaisesti että säännöllisten etukäteen sovittujen moniammatillisten ryhmien muodossa. Asiantuntijoiden yhteistyössä on tärkeää ymmärtää yhteistyön merkitys, miksi sitä tehdään ja mitä se tuottaa. (Isoherranen 2005, 13-15.) Yhteistyöryhmien merkitys nähtiin konsultaatioapuna ammattikuntien välillä niissä kokoontumisissa, missä asiakas ei ole mukana ja asioista puhuttiin yleisellä tasolla. Asiakkaille suunnattujen yhteistyöryhmien tarkoituksena nähtiin ammatillisen verkoston voimavarojen yhdistäminen ja monipuolisemman avun tarjoaminen asiakkaalle. Arnkilin (2004) mukaan myös verkostotyössä etsitään ja yhdistetään verkostoon osallistuvien voimavaroja. (Arnkil 2004, 214)

Kehitettävää terveydenhuollon ja sosiaalitoimen yhteistyössä todettiin olevan edelleen. Etenkin kouluikäisten lasten terveydenhuollon ja sosiaalityön lastensuojelun välillä koettiin olevan puutteita. Lastensuojelun näkökulmasta yhteistyön tärkeys terveydenhuollon ammattilaisten kanssa on ehdotonta, sillä lasten ja nuorten psyykkiset ongelmat sekä lasten eri syistä johtuvat kehitysviiveet näkyvät lastensuojelussa. Pelkästään sosiaalialan ammattitaidolla ei näitä lapsia

voida auttaa. Tiia Isokorven 2006 mukaan yhteistyö ja moniammatillinen yhteistyö perustuvat oman osaamisen jakamiseen (Isokorpi 2006, 57). Moniammatillisen työryhmän etuna on se, että asiakas sekä viranomaiset saavat laajemman näkökulman perheen tilanteeseen ja apua voidaan tarjota mahdollisimman nopeasti eri sektoreilta. Mahdolliset päällekkäisyydet palveluissa saadaan poistettua ja asiakkaan ei tarvitse juosta luukulta luukulle. Moniammatillisessa työryhmässä olisi hyvä olla myös päätösvaltaisia työntekijöitä, sillä silloin voitaisiin varmistaa jo heti palveluiden saatavuus ja palveluiden saatavuuden aikataulu. (Arnkil & Seikkula 2005, 7 – 9; Isoherranen ym. 2008, 30 – 31; Payne 2000, 9.; Rousu 2007, 49.) Kehitysehdotuksena esitettiin yhteistä nopean puuttumisen mallia ja uutta informaatiokanavaa viranomaisten yhteistyötä nopeuttamaan.

Suhteellisen useissa vastauksissa yhteistyön haasteena koettiin resurssipula, työntekijän kiire, ajanpuute ja tiedonkulun ongelmat. Koettiin, että oma työ vie kaiken työajan ja yhteistyö vie aikaa omalta perustyöltä. Siksi toivottiinkin henkilökuntaa lisää, vaikka monen mielestä realistinen ajatus se ei ollut. Karjalainen (1996) toteaa, että työnjako rakentuu aina suhteessa toisiin, se myös säilyy ja kehittyy vain suhteessa ja vuorovaikutuksessa toisiin. Samassa suhteessa ovat yhdentymisen ja yhteistyön juuret (Karjalainen 1996, 1)

Tiedonkulkuun toivottiin uusia väyliä, vaikka nykyisessä tietoyhteiskunnassa eletäänkin. Asioilla ja tapahtumilla on yhä enemmän vaikutusta toinen toisiinsa, kun tiedon kulku on nopeutunut ja reaaliaikaistunut. Tiedon määrän lisääntyessä ihmisen käsitys todellisuudesta on samalla sirpaloitunut, minkä seurauksena pyrkimys lyhytjännitteiseen, tässä ja nyt toimintaan on kasvanut. (Nurmi 2005,20.)

7.3.2 Seurakunta

Seurakunnan vastauksista nousi esiin runsaasti erilaista palveluntarjontaa urjalalaisille lapsille ja perheille. Lastensuojelun näkökulmasta seurakunnalla on runsaasti toiminnallisia mahdollisuuksia ennaltaehkäistä perheiden pahoinvointia erilaisten harrastus, valistus ja auttamistoimintojen muodossa. Seurakunnan

ja lastensuojelun avohuollon kanssa tehtävä yhteistyö on kuitenkin vastausten perusteella jäänyt vähäiseksi. Yhteistyöhalukkuutta kuitenkin oli. Seurakunta määrittää yhteistyön perustaksi lastensuojelun avohuollon kanssa tasa-vertaisuuden ja yhteiset arvot. Egströmin (2004) mukaan moniammatillisessa yhteistyössä yhteistyökumppanit organisaationsa edustajina ovat erilaisia. Heillä voi olla erilainen arvomaailma, asenteet ja motivaatio. Kieli, terminologia, tiedeperusta, oletukset ja ajattelutapa saattavat myös olla erilaiset. (Engström 2004, 43.) Nurmi (2005) toteaa, että arvoilla tarkoitetaan asioita, joita pidetään hyvinä ja tärkeinä. Arvot ovat käsityksiämme ja uskomuksiamme tavoiteltavista asioista ja käyttäytymisen periaatteista. Arvoihin kuuluvat sekä tunteet että rationaalinen ajattelu. Arvot ratkaisevat sen, mitä arvostetaan mihin sitoudutaan ja panostetaan. Arvojemme mukaan suosimme yhtä ratkaisua toisen kustannuksella, pidämme yhtä parempana kuin toista, arvioimme, mikä on sopivaa tai sopimatonta ja miten pitäisi toimia, että toimisi muiden ja itsensä hyväksymällä tavalla. (Nurmi 2005, 20.)

Arvokysymys on asia, josta tulee käydä avointa dialogia seurakunnan ja sosiaalitoimen välillä jatkossa. Pyhäjoen (2005) mukaa dialoginen työtapa on moniammatillisen verkostotyön edellytys. Dialogi on vuoropuhelua, jossa ajatellaan yhdessä. Oma näkökulma on vain askel kohti laajempaa ymmärrystä. (Pyhäjoki 2005, 71-74.) Lastensuojelun ensisijainen tavoite on auttaa lasta. Ovatko lastensuojelun ja seurakunnan arvot yhdenmukaiset. Mitä tarkoittaa tasavertaisuus seurakunnan ja sosiaalitoimen välillä. Lastensuojelussa lapsen auttaminen ei aina onnistu esimerkiksi ydinperheessä, sillä ongelmat perheessä saattavat olla sellaisia, että lapsi ei voi siellä asua. Seurakunnalle perhe on arvo sinänsä.

Isoherrasen ym. (2008) mukaan moniammatillisessa yhteistyössä tarvitaan yhteiset käytännöt ja keskustelusäännöt eri tieteenalojen ja asiantuntijoiden väissä (Isoherranen ym. 2008, 30-31). Lastensuojelun ja seurakunnan yhteistyön esteenä asiakasasioissa saattaa olla myös asiakkaan kielteinen asenne seurakuntaan. Tällöin tulee kunnioittaa asiakkaan arvoja ja näkemystä ja käydä myös hänen kanssaan dialogia asiasta.

7.3.3 Urjalan eri hallintokunnat

Urjalan kunnan kaikkien hallintokuntien työtä ohjaa muun muassa Urjalan kunnan strategia sekä lait ja asetukset (Urjalan kunta 2011). Urjalan hallintokuntien vastauksissa tuli esiin viranomaisten lakisääteisiä palveluita, joita Urjalan kunta tarjoaa kuntalaisilleen. Vastauksissa yhteistyöhalukkuutta ja kehittämishalukkuutta yhteistyöhön oli. Asenteellisia esteitä ei ollut havaittavissa. Sosiaalitoimen alaisuuteen kuuluvat tahot muun muassa päivähoito ja sosiaalitoimi tekivät yhteistyötä saumattomasti ja pitivät sitä luontevana tapana tehdä työtä. Pieniä tarkennuksia ja ajanmukaistuksia kaivattiin käytännön työhön. Tälle yhteistyölle kunnassa oli pitkät perinteet. Vastauksissa tuli esiin sosiaalitoimen ja päivähoiton yhteistyön laadun mittaaminen, jota toivottiin tehtäväksi sekä asiakkaiden palvelun parantamiseksi että yhteistyön mittariksi. Uudenkylän (1999) ja Kihlmanin (2005) mukaan moniammatillisessa työssä tulee olla systemaattinen seuranta ja arviointijärjestelmä. Niiden avulla saadaan tietoa verkoston toiminnasta, vahvuuksista ja heikkouksista. (Uusikylä 1999, 67; Kihlman 2005, 105-114.) Laadunseurannan avulla yhteistyötä voidaan kehittää jatkossa Urjalan kunnan hallintokuntien sisällä.

Sivistystoimen kanssa sosiaalitoimi teki yhteistyötä jonkin verran, mutta kehitettävää koettiin vielä olevan etenkin koulutoimen ja nuorisotoimen kanssa. Konkreettisella tasolla toivottiin yhteisiä kotikäyntejä ja sosiaalitoimen fyysistä läsnäoloa palaverissa sekä tiedonkulkua ja tiedottamista. Lastensuojelun näkökulmasta katsottuna valmiudet yhteisiin palavereihin ja kotikäynteihin on olemassa. Suurimpana esteenä yhteistyölle näyttäytyi tiedon saanti tai sen puute, vaikka hallintokunnan kaikki toimijat ovat fyysisesti lähellä toisiaan. Lastensuojelun henkilökunta ei saa riittävän ajoissa tietoa tilaisuuksista, jossa heidän toivotaan olevan mukana tai lastensuojelua ei uskalleta tai huomata pyytää mukaan asiakasasioihin, jossa mahdollisesti lastensuojelun mukana olo olisi tarpeen. Urjalan lastensuojelun hyvinvointisuunnitelmassa (2009) sanotaan, että lastensuojelun ennaltaehkäisevä työ on koko kunnan toimijoiden yhteinen tehtävä (Urjalan kunnan hyvinvointisuunnitelma 2009). Samoin Tapio Rätty (2010) sanoo, että ennaltaehkäisevän lastensuojelun tarkoituksena on korostaa varhaisen puuttumisen merkitystä lapsen ja perheen tilanteen selvittelyssä sekä

erityisen tuen järjestämisessä lasten vanhemmille, huoltajille ja muille lapsen huollosta ja kasvatuksesta vastaaville henkilöille heidän kasvatustehtävässään. Ennaltaehkäisevän lastensuojelun järjestämistä säännökset koskevat kaikkia kunnan viranomaisia. (Räty 2010, 21). Kaikki kunnasta tehtävä työ lasten ja perheiden kanssa nähdään siis ennaltaehkäisevänä työnä. Lastensuojelun näkökulmasta tämä merkitsee sitä, että peruspalvelut kunnassa tulisi olla niin suunnitelmallisia ja kantavia sekä yksilöityjä, että lastensuojelun asiakkuuteen tulisi vain äärimmäisen harvat lapset.

Moniammatillisen yhteistyön, verkostoitumisen ja yhteistyökumppanuuden tärkeys tiedostettiin asiakastyössä, mutta moni taho viranomaisista koki, että resurssit, sekä taloudelliset että työvoima, eivät riitä ja omaan työhön keskittyminen vie kaiken työajan. Arnkil ym. (2005) näkevät asian niin, että moniammatillisen työn yksi hyöty on oman työn kuormittavuuden vähentäminen. Eri toimijoiden yhteistyössä, jokaisella on oma tehtävänsä ja vastuuta voidaan jakaa. (Arnkil & Seikula 2005, 34-37). Pohjolan (1999) mukaan eri asiantuntijoiden verkostoituminen ja toimiva yhteistyö tuottaa selkeän voimavaran tilanteisiin. Se edellyttää kuitenkin paneutumista ja sitoutumista keskinäiseen yhteiseen toimintaan. Tarvitaan riittävää työn huokoisuutta, ajallisia resursseja sekä pitkäjännitteisyyttä yhteisen työn kulttuurin rakentamiseen. Parhaimmillaan yhteistoiminnallinen työ on jatkuvuuden omaavaa, suunnitelmallista, yhteiseen tavoitteeseen tähtäävää työskentelyä tasa-arvoisessa ja toistensa asiantuntijuutta arvostavassa suhteessa, jossa keskinäisistä pelisäännöistä ja vastuista sovitaan selkeästi. (Pohjola 1999, 124). Esteitä yhteistyölle koettiin olevan myös salassapitosäädökset (Laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000,2011), jotka estävät asiakasasioista puhumisen, ilman asianosaisen lupaa. Anttila ym. (2004) toteaa, että vaitiolovelvollisuus on yleisin tekosyy, kun halutaan välttää yhdessä työskentelyä. Asiakkaalta saatu lupa tai asiakkaan mukana olo moniammatillisessa työn toteuttamisessa poistaa esteen. (Anttila & Rousu 2004, 24-27). Yhteistyön esteenä lastensuojelun kanssa koettiin olevan joskus myös vanhempien haluttomuus yhteistyöhön, sekä informaation puute viranomaisten välillä.

7.3.4 Kolmas sektori

Kolmannen sektorin toimijoiden tavoitteet voivat olla moninaisia, riippuen heidän edustamastaan seurasta, järjestöstä tai yhdistyksestä. Sivistyssanakirjan mukaan järjestö on henkilöiden tai yhteisöjen määrätarkoitusta varten perustama yhteenliittymä, organisaatio (Järjestö 2011). Kolmannen sektorin vastauksissa tuli esiin halu auttaa lapsia ja perheitä ja tehdä yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa. Vastauksista nousi esiin kolme erilaista ajatusta kolmannen sektorin ja Urjalan kunnan lastensuojelun välisestä yhteistyöstä. Jotkut halusivat olla avuksi pyyteettömästi kulukorvauksia vastaan, joidenkin mielestä kunnan ja kolmannen sektorin välinen yhteistyö perustuu kolmannen sektorin taloudellisen edun saantiin palveluita vastaan. Kolmas näkökulma oli se, että kunta aikoo hyötyä kolmannen sektorin toiminnasta ilman vastinetta.

Kolmannen sektorin palvelutarjonta oli laaja-alaista. Lastensuojelun näkökulmasta katsottuna heidän palvelutarjonnassaan oli paljon sellaista, mitä lastensuojelun avohuollon tueksi tarvitaan ja voidaan käyttää oman kunnan alueella. Muun muassa kolmannen sektorin valistukseen ja toiminnallisuuteen ohjaavat palvelut sekä erilaiset kotihoidon tukimuodot soveltuisivat lastensuojelun käyttöön. Arnkil (2004) sanoo, että verkostotyössä suuntaudutaan etsimään ja yhdistelemään sosiaalisen verkoston voimavaroja (Arnkil 2004, 214). Kolmannen sektorin, lastensuojelun ja asiakaan voimavarojen yhdistäminen asiakaslähtöisesti ja suunnitelmallisesti sekä tavoitteellisesti on yhteistyön aloittamisen tavoitteita lähitulevaisuudessa Urjalassa. Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelman (2009) mukaan palvelurakennetta ja perheiden tukemista on uudistettava siten, että tuki tavoittaa perheen vanhemmat ja lapset nykyistä huomattavasti aikaisemmassa vaiheessa. Siten tuki on vaikuttavampaa. Tuki on suunnattava ensisijaisesti vapaa-ajan vieton, toiminnallisuuden ja yhdessä tekemisen tukemiseen. (Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009, 11.) Kolmannen sektorin harrastemahdollisuustarjontaan peilaten, kolmannen sektorin palvelutarjonta tukisi lastensuojelun kyseistä tavoitetta.

Kolmas sektori suunnitteli uutta yhteistyömallia nopean avun antamiseen arjessa perheille, perheiden avuksi ja turvaksi, niin sanottua matalan kynnyksen mal-

lia. Tähän tulisi sitoutua suurempi joukko kolmannen sektorin tahoja. He pitäisivät niin sanottua päivystysrinkiä. Tähän tarvittaisiin vetäjä ja rahaa, eli kunnan päättäjien siunaus. Uusikylän (1999) mukaan moniammatillisen verkoston menestymisessä ja toiminnassa sen vetäjä tai johtaja on keskeisessä asemassa (Uusikylä 1999, 68.) Vetäjäksi toivottiin sosiaalitoimea.

Näin vastuulliseen ja suureen systeemiin lähteminen epäilytti monia kolmannen sektorin edustajia. Seurojen, järjestöjen ja yhdistysten heikko taloudellinen tilanne, aktiivisten toimijoiden vähyys ja vanheneminen sekä toiminnan vapaaehtoisuus rajoittivat toimintaa. He pohtivat, että sitoutuminen pidempiin prosesseihin on vaikeaa, koska ketään seuran, yhdistyksen tai järjestön jäsentä ei voi määrätä tehtäviin, sillä kolmannen sektorin toiminta on yleensä palkatonta ja perustuu vapaaehtoisuuteen. Urjalalaiset perheet voivat kuitenkin käyttää niitä palveluita, jotka ovat jo olemassa. Joukossa oli myös aktiivisia, taloudellisesti hyvin toimivia seuroja, joiden järjestämät toiminnalliset ryhmät olivat tälle vuodelle täysi.

Ritva Pihlajan (2010) tutkimusraportin mukaan ajankohtainen poliittinen puhe tuo kolmannen sektorin esiin nimenomaan palveluntuottajana. Järjestöt ovat myös monissa maaseutukunnissa paikallisesti merkittäviä palveluntuottajia ja työllistäjiä. Pihlajan (2010) tutkimuksessa, kuten tässä opinnäytetyössäkin, tuli kuitenkin selvästi esille se, ettei kolmannen sektorin palveluntuottajaroolin vahvistamista pidempijänteisessä, suunnitelmallisessa yhteistyössä, nähdä varsinkaan harvaan asutun maaseudun pienissä kunnissa kovin realistisena. Järjestöjen roolin ja tehtävien kasvua palvelujen tuottajana jarruttaa erityisesti rahoituksen varmuus sekä järjestöjen ikääntyminen ja aktiivisten toimijoiden vähäinen määrä. Kolmas sektori nähtiin varsinkin maaseutukunnissa vapaaehtoistyön paikkana. Tämä työn järjestämisen periaate tuli kolmatta sektoria määrittävänä tekijänä tuli esille huomattavasti useammin kuin esimerkiksi se, tavoitellaanko toiminnalla voittoa vai ei. On helppo ymmärtää, että kolmas sektori pyritään hahmottamaan vapaaehtoistyön paikaksi, varsinkin palvelujen tuottamisen rahoitus on sekä kunnissa että järjestöissä muodostumassa entistä vaikeammaksi kysymykseksi. (Pihlaja 2010,9)

Pihlaja (2010) toteaa tutkimuksensa perusteella, että mikäli kolmannen sektorin odotetaan osallistuvan sellaisten palvelujen tuottamiseen, jotka edellyttävät sitoutumista, säännöllisyyttä ja pitkäjännitteisyyttä, ei tällaisia tehtäviä voida edellyttää hoidettavaksi järjestöissä vapaaehtoisvoimin, ilman korvausta. Tällaisten tehtävien hoitoon tarvitaan palkattuja työntekijöitä myös järjestöissä. (Pihlaja 2010, 9.) Södergårdn (1998) mukaan kolmannen sektorin olisi hyvä tarkastella rooliaan palveluntuottajina. On todennäköisesti joitain palveluja tai asiakkaita, joita sen paremmin julkinen, kolmas kuin yksityinenkään sektori ei tarjoa tai hoida tai jotka voitaisiin hoitaa paremmin tai kokonaan toisella tavalla kuin aikaisemmin. Tämän aiheuttaa mm. kansalaisten tarpeiden eriytyminen. Lisäksi tulisi arvioida nykyisen tarjonnan ja piilevien tarpeiden välistä suhdetta. Piilevät tarpeet sisältävät usein käsittelemättömiä tarpeita, ongelmia, kysymyksiä, ennakoluuloja, ratkaisemattomia asioita, koulutus- ym. tarpeita. Sen tulisi myös kohdistua nykyisten ja mahdollisten asiakasryhmien rajapintojen tunnistamiseen. Mahdolliset asiakkaat voivat olla sekä entisiä että kokonaan uusia asiakasryhmiä. (Södergård 1998, 141.) Lastensuojelutyö on tavoitteellista toimintaa, jota seurataan asiakassuunnitelman avulla (Taskinen 2007, 109). Perheille räätälöidään yksilökohtaista tukea. Kaikki tuki ei tarvitse olla viranomaistaholta tulevaa. Tukea tarvitaan usein arkisiin asioihin ja arjen pyörittämiseen perheessä. Lastensuojelun näkökulmasta kolmannen sektorin konkreettinen toiminta voisi kohdata lastensuojelun tarpeen juuri näissä tehtävissä. Avun ja tuen tarve perheessä saattaa olla hyvinkin tilapäistä ja pitkiä sitoutumisia tehtävään ei aina tarvita.

7.4 Yhteenveto yhteistyötä mahdollistavista ja estävistä tekijöistä (taulukko 3)

TAULUKKO 3

Yhteistyön mahdollistavia tekijöitä vastaajien mukaan	Yhteistyötä estäviä tekijöitä vastaajien mukaan
Asiakaslähtöisyys	Kiire
Palvelu/asiakassuunnitelma	Työpaine
Päätösvaltaiset työntekijät	Omaan työhön keskittyminen
Lastensuojeluilmoitus	Salassapitosäädökset
Oikea-aikainen puuttuminen	Lait
Nopean avun saanti	Taloudelliset resurssit
Tuttu henkilökunta	Työvoiman puute
Joustavat työtavat	Kouluttamaton henkilökunta
Halukkuus yhteistyöhön	Informaation puute
Tasavertaisuus	Asiakkaiden mielipiteet ja asenteet
Yhteiset arvot	Vapaaehtoistyövoiman saata- vuus
Ideointi yhdessä	Vapaaehtoistyöntekijöiden vanheneminen
Asenteet	
Yhteiset palaverit ja kotikäyn- nit	
Tiedottaminen	
Sosiaalitoimen vetovastuu	

(Taulukosta 3) näkyy, vastauksia tutkimustehtävän ensimmäiseen ja kolman-
teen kysymykseen. Mikä mahdollistaa tai estää yhteistyön tekemistä Urjalan
lastensuojelun ja muiden tutkimuksessa olleiden organisaatioiden välillä. (Tau-
lukossa 3) näkyvät yhteistyön mahdollistajat tai estäjät tulee ottaa huomioon,
kun lähdetään tekemään yhteistyötä tulevaisuudessa.

7.5 Ehdotuksia yhteistyön käynnistämiseksi ja kehittämiseksi

Tässä opinnäytetyössä saatujen tulosten perusteella yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon ja eri toimijoiden välillä halutaan aloittaa ja kehittää. Ryhmähaastatteluiden ja yhteistyöseminaarista nousseiden ideoiden pohjalta olen koonnut ehdotukset yhteistyön aloittamiseksi ja kehittämiseksi

- 1 Yhteisiä tapaamisia yhteistyökumppanin, asiakkaan ja sosiaalitoimen kanssa asiakkaan asioissa tapauskohtaisesti.
- 2 Säännöllisiä tapaamisia kaksi kertaa vuodessa informaation merkeissä yhteistyökumppanien ja sosiaalitoimen välillä. Tiedotustilaisuus.
- 3 ”Työrukkasmalli”, missä jokaiselta sektorilta valitaan edustaja yhteistyöryhmään. Sosiaalitoimelle on vetovastuu.
4. Suunnitellaan ja aloitetaan yhteistyössä kolmannen sektorin kanssa matalan kynnyksen puutumisen- malli niin sanottu päivystysrinki sosiaalitoimen vetovastuulla.
5. Luodaan yhteinen informaatiokanava tietoportaaliksi viranomaisten ja asiakkaiden käyttöön. Kunnantalon aulaan asennetaan informaatiolaitteet kaikkien kuntalaisten käyttöön.

Opinnäytetyön tarkoitus oli edistää ja edesauttaa yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon ja tutkimukseen osallistuneiden tahojen välillä niin, että Urjalalaisille lastensuojelun piirissä oleville perheille saataisiin heidän tarpeisiinsa vastaavaa tukea ja apua oikea-aikaisesti myös omasta kunnasta. Perhe- ja yksilökohtaista lastensuojelua järjestettäessä on ensisijaisesti otettava huomioon lapsen etu. Lapsen vanhempien ja muiden lasta hoitavien henkilöiden kasvatusmahdollisuuksia on tuettava, jotta lapselle saataisiin vakiinnutettua suotuisat kasvuolot (Sosiaaliturva 17/06,22).

Yhteistyön käynnistäminen ei tämän opinnäytetyön aikana ole ollut vielä realistista, mutta halukkuus ja konkreettisia ehdotuksia opinnäytetyön tulosten perusteella yhteistyön aloittamiseksi löytyi. Jatkossa yhteistyön kehittäminen jää sosiaalityön työyhteisön tehtäväksi. Uusi opinnäytetyön aihe voisi olla yhteistyön käynnistäminen Urjalan kunnan lastensuojelun avohuollon ja tutkimuksessa olleiden muiden toimijoiden kanssa. Toimivien käytäntöjen luominen on pitkä-

jännitteistä toimintaa. Uusien asioiden käynnistäminen vaatii oman aikansa. Södergård (1998) toteaa, jos ihminen tai yhteisö herää muutokseen liian myöhään, niiden sanotaan olevan kriisissä. Jos havahtuminen tapahtuu ajoissa, kun muutoksen merkit ovat jo näkyvissä, mutta eivät aivan vielä kohdalla, sanotaan niiden merkitsevän mahdollisuutta. (Södergård 1998, lukijalle)

Pohjolan (1999) mukaan yhteistyö on vaikea laji. Se edellyttää asioiden näkemistä kokonaisuutena, omaa toimintahorisonttia laajemmalle. Se vaatii myös joustavuutta ja valmiutta avata omaa työtä uusiin suuntiin yhteistyökumppaneiden kanssa. Siinä tarvitaan oppivaa ja vastavuoroista suhdetta yhteiseen työprosessiin. Usein puhutaan harhaanjohtavasti organisaatioiden välisestä yhteistyöstä unohtaen, että todellisuudessa yhteisen toiminnan tekijät ovat yksittäisiä työntekijöitä tai työntekijäryhmiä. Samoin yksilötoimijat oppivat työprosessissa ei organisaatio, kuten oppivan organisaation käsite helposti ymmärretään. Yhteistyöhön lastensuojelussa haastaa myös se, että asiakkaiden ongelmat ulottuvat usein sananaikaisesti moneen suuntaan. Ns. moniongelmaisuus tai palveluiden moniasiakkuus ovat sektoroituneessa järjestelmässä vaikeasti kohdattavia ilman yhteistyötä. (Pohjola 1999, 124.)

8 POHDINTA

Tutkimuksen tavoitteena oli saada yhteistyökumppaneita Urjalan lastensuojelun avohuollon kanssa suunnittelemaan yhteistyötä tulevaisuudessa. Tarkoituksena oli myös kartoittaa heidän palvelutarjontaansa lastensuojelun avohuollon tueksi. Vastaajista 27 % vastasi haluavansa tehdä yhteistyötä lastensuojelun kanssa tulevaisuudessa ja 25 % jäi miettimään mahdollisuutta. Vastauksista ei ilmennyt, miksi he jäivät miettimään. Oliko lastensuojelutyö heille vierasta. Oliko tiedottaminen yhteistyöhalukkuudesta lastensuojelun osalta tai kyselylomakkeen saatekirje ollut riittävä kysymyksiin vastaajille ja kuinka jatkossa kyseiset tahot saataisiin yhteistyön piiriin.

Eri tahot esittelivät palvelutarjontaansa runsaasti ja avoimesti. Kysymykseen mitä palvelutarjontaa heillä on, oli ehkä helpointa vastata, sillä se oli hyvin konkreettinen. Palvelutarjonnasta Urjalassa, sekä lakisääteisestä, että vapaaehtoisuuteen perustuvasta, sain hyvin tietoa. Näiden tietojen pohjalta on hyvä lastensuojelun avohuollon näkökulmasta kartoittaa, mitä palveluita perheet voisivat näistä käyttää ja saada apua arkeensa tai millä palveluilla voitaisiin ennaltaehkäistä lastensuojelun tarvetta.

Yhteisen työn aloittamisen suunnittelu osoittautui haasteelliseksi, koska tutkimukseen osallistujilla oli erilaisia käsityksiä lastensuojelutyöstä ja asiakkaista, joita lastensuojelu koskettaa. Ehdotuksia yhteistyön aloittamiseksi konkreettisesti kuitenkin tuli. Eri toimijoiden taustat olivat hyvin erilaiset. Osa tutkimukseen osallistujista oli koulutettua ammattihenkilöstöä ja osa ei. Osalla oli realistiset käsitykset lastensuojelusta. Osalla toimijoista ei ollut lainkaan kosketuspintaa lastensuojelutyöhön. Karjalainen (1996) kysyy, miten liittää eri tahoilla olevaa asiantuntemusta ihmisen kannalta joustavasti ja tilanteenmukaisesti yhteen? Miten tehdä näitä liitoksia niin, että ne tukevat arjen elämää ja niitä ohjaa asiakkaana olevan ihmisen tilanne eikä ammatillisuus ja osaaminen sinänsä? Kun näihin kysymyksiin lähtee etsimään vastausta, joutuu pureutumaan yhteistyön eri osapuolien toimintaan. Yhteistyötä sinällään on vaikea tutkia, ilmiönä se avautuu vain siihen osallistuvien toimintaa tutkimalla. (Karjalainen 1996, 2)

Opinnäytetyön tutkimusaineistosta nousi esille, useamman eri sektorin ehdotuksena niin sanottu matalan kynnyksen malli, päivystysrinki, jolla olisi valmiudet tulla perheiden apuun nopealla varoitusaajalla. Matalan kynnyksen mallin tarkoitus olisi palvella kuntalaisia, perheitä ja nuoria akuutissa hädässä tai muutenkin arjessa. Se olisi helposti tavoitettavissa oleva apu, nopeasti saatavissa. Se palvelisi myös viranomaisia, jotka työssään ovat ensimmäisenä kosketuksissa perheeseen ja perheen akuuttiin hätään. Viranomaisilla olisi selkeä tieto siitä, mistä nopeaa apua saadaan. Mielestäni idea on hyvä ja erittäin tarpeellinen palvelumuoto Urjalan kunnassa lastensuojelun avohuollon asiakasperheille sekä muillekin hätään joutuville perheille. Usein perheillä ei ole omia verkostoja käytettävissään. Arkeen nopeasti saatava apu ei useinkaan ole mahdollista esimerkiksi yrittäjiltä, joiden työvuorot ovat suunniteltu jo pitkälle tulevaisuuteen. Samoin on viranomaisten suhteen. Nopean tai matalan kynnyksen mallin kehittäminen tämän opinnäytetyön yhteydessä ei kuitenkaan ole mahdollista, koska se vaatii laajaa pohjatyötä ja valmistelua, sekä mahdollisesti myös päättäjien sitoutumista ja rahoitusta toimintaan. Se vaatii myös sitoutumista ja valmiuksia rinkiä pyörittäviltä tahoilta ja vetovastuun ottajan. Matalan kynnyksen mallin suunnittelu ja toteutus voisi olla uusi opinnäytetyön aihe.

Opinnäytetyöstä nousi esille myös tarve yhteisestä informaatio kanavasta, mistä saataisiin reaaliaikaista tietoa päivän tapahtumista Urjalan kunnan alueella, missä eri viranomaiset voisivat olla yhteydessä toisiinsa nopeasti, missä asiakkaat voisivat varata aikoja työntekijöille ja kohdata muutenkin eri palveluntuottajia ja heidän palveluitaan. Tämä yhteistyökanava palvelisi muitakin kuin lastensuojelun asiakkaita, kaikkia kuntalaisia, ja olisi varmasti tarpeellinen yhteistyöfoorumi. Tämän suunnittelu ja toteutus voisi olla yksi opinnäytetyön aihe hyvinvointi- ja tietotekniikasta kiinnostuneille opiskelijoille.

Lastensuojelutyö Urjalassa, kuten muuallakin Suomessa, on lakisääteistä toimintaa. Lastensuojelulaki edellyttää lasten asioita hoidettavan määrääjoissa. Aluehallintovirasto seuraa valtakunnallisesti, kuinka määrääjoissa pysytään. Resurssipula työvoimassa ja taloudessa vaivaa myös sosiaalitoimen työntekijöitä ja koko kuntaa. Sikisi uusia kustannustehokkaita avohuollon ratkaisuja tulee löytää ja keittää lastensuojelun avohuollon asiakkaiden tueksi asiakaslähtöisesti

omalta paikkakunnalta. Omalta paikkakunnalta siksi, että kaukana olevat tukitoimet eivät arjessa useinkaan kannu. Varsinkin, jos kyseessä on konkreettinen apu perheelle. Urjalan kunnan lastensuojelun suunnittelutyö yhteistyöhalukkaiden tahojen kanssa jatkuu ja varsinaista toimintamallia aletaan kehittää yksityiskohtaisesti lähitulevaisuudessa. Se on välttämätöntä lasten ja perheen auttamiseksi. Ennaltaehkäisevä lastensuojelutyö on koko kunnan yhteinen tehtävä. Tähän ajatukseen tulee kaikkien kunnan toimijoiden herätä.

8.1 Tutkimuksen luotettavuus

Tuomen ja Sarajärven (2003) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään yleensä validiteetin (tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu) ja reliabiliteetin (tutkimustulosten toistettavuus) käsittein (Tuomi & Sarajärvi 2003, 133). Lastensuojelun asiakkaiden määrä kasvaa koko ajan sekä valtakunnallisesti että Urjalan kunnassa. Urjalassa lastensuojelun avohuollon asiakasmäärät ovat lähes kaksinkertaistuneet kahdessa vuodessa. Miten kunnan työntekijöiden voimavarat ja kunnan taloudelliset resurssit riittävät hoitamaan jatkuvasti kasvussa olevan lastensuojelutyön niin, että perheen tarvitsemaa, räätälöityä tukea saadaan perheisiin oikea-aikaisesti ja asiakaslähtöisesti. Koska työskentelen Urjalan kunnan lastensuojelussa, tunnistin tämän huolen ja lähdin valitsemaan aihetta opinnäytetyöhön huolen pohjalta. Ideana oli kartoittaa oman kunnan palvelutarjontaa, ja hakea uusia yhteistyökumppaneita sekä vahvistaa ja kehittää yhteistyötä niiden kanssa, joihin lastensuojelulla oli jo yhteydet kunnassa. Tarkoituksena oli suunnitella yhteistyötä Urjalan lastensuojelun avohuollon ja muiden palveluidentuottajien kesken niin, että se palvelisi asiakkaiden tarpeita nopeasti ja joustavasti, olisi asiakaslähtöistä sekä kustannustehokasta Urjalan kunnalle.

Valitsin alkukartoitusta varten aineistonkeruu menetelmäksi kyselylomakkeet, koska kyselylomakkeilla pystyin kartoittamaan tämän hetkistä tilannetta yhteistyön osalta ja yhteistyö halukkuuden osalta. Kyselylomakkeet toimivat tiedonsaanti lähteinä tuleville ryhmähaastatteluille. Ensimmäisen vaiheen kyselylomakkeisiin sain melko hyvin vastuksia. Niihin vastattiin sekä viranomaisten ta-

holta että seurakunnan ja kolmannen sektorin taholta. Sain paljon tietoa heidän yhteistyö halukkuudestaan, palvelutarjonnastaan sekä ajan tasalla olevat yhteystiedot tutkimuksen jatkoa eli ryhmähaastatteluja varten. Urjalassa on sekä ammatillisia palveluntuottajia, jotka tarjoavat oman sektorinsa palvelua että paljon vapaaehtois pohjalta toimivia ihmisiä, jotka tekevät pyyteetöntä työtä kunta-laisten hyväksi. Etenkin on iso kirjo erilaisia harrastusmahdollisuuksia, mutta myös paljon muuta apua ja tukea eri toimijoiden tuottamana. Tämän kyselyn pohjalta yhteistyöhaluisia palveluntuottajia oli 27% tulevaisuudessa.

Toisen vaiheen aineistonkeruumenetelmänä olivat ryhmähaastattelut ja seminaaritalaisuus. Ryhmähaastattelu tilaisuuksiin oli kutsuttu sektoreittain edustajat, jotka vastasivat haluavansa tehdä yhteistyötä kyselylomakkeiden perusteella. Ryhmähaastattelut onnistuivat kaikki neljä hyvin ja suunnitelman mukaan. Aineiston runsasta antia helpotti se, että pikakirjoittaja kirjoitti keskustelut sanasta sanaan ja niitä ei tarvinnut enää jälkeinpäin litteroida. Seminaariin kutsuttiin kaikki yhteistyöhaluiset tahot, jotka osallistuivat ryhmähaastatteluihin.

Seminaaritalaisuuden aikataulu osoittautui kireäksi ja yhteenveto vastauksista jäi tekemättä paikanpäällä. Edellä mainittujen tilaisuuksien annista nousi esille sekä yhteistyöhalukkuutta ehdotuksia että uusia kehittämissuhteita. Koska kysymyslomakkeeseen vastasi, ryhmähaastatteluun ja seminaariin osallistui aktiivisesti samat henkilöt, alkoi tieto kylläänäntyä, joten materiaalia oli mielestäni riittävästi. Opinnäytetyön analysointivaiheessa käytin aineistolähtöistä sisällönanalyysia. Sisällönanalyysi perustuu tulkintaan ja päättelyyn, jossa edetään empiirisestä aineistosta kohti käsitteellisempää näkemystä tutkittavasta ilmiöstä (Tuomi & Sarajärvi 2006, 115)

Opinnäytetyön tekemisen aloitin noin vuosi sitten. Tutkimusmetodiksi valitsin toimintatutkimuksen osallistaen halukkaita yhteistyökumppaneita suunnittelemaan ja jatkossa toteuttamaan yhteistä työtä lasten ja perheiden parhaaksi Urjalassa. Toimintatutkimus eteni sykleittäin. Muun muassa Clark (1976), Oja ja Smulyan (1989) ja Whyte (1991) sanovat, että toimintatutkimus on tutkijan toimimista ylhäältä käytännön ongelmien ratkaisemiseksi ja samalla toisaalta sellaisen tiedon hankkimiseksi, jolla on tieteellistä mielenkiintoa. (Clark 1976; Oja & Smulyan 1989; Whyte 1991). Tutkimuksen tulokset ovat analysoitu laa-

dullista sisällönanalyysia käyttäen ja peilattu teoreettiseen viitekehykseen; moniammatillisuuteen verkostotyöhön ja kumppanuuteen yhteistyön mahdollistajina.

Opinnäytetyö on tehty Urjalan lastensuojelun kehittämiseksi. Näkisin opinnäytetyöni kuitenkin palvelevan myös muita pieniä maaseutukuntia, sillä lastensuojelun tilastot ovat noususuunnassa valtakunnallisesti ja kuntien taloudellinen tilanne heikkenemässä. Tarvitaan uusia, kustannustehokkaita lastensuojelun avohuollon tukitoimia, joilla voidaan tukea perheitä kaikkialla Suomessa.

8.2 Kehittämistehtävän eettiset näkökulmat

Tutkimuskirjallisuuden mukaan tuloksina tärkeimpiä ja yleisempiä eettisiä näkökohtia ovat tietoinen suostumus, luottamuksellisuus ja anonymiteetti, yksilön suojaaminen vahingolta, tutkijan rooli, tutkijan valta toimintatutkimuksessa sekä tutkimuksen ja sen tulosten omistaminen (Löfman 2006, 789.) Tutkimuseettiset näkökulmat ovat esillä koko tutkimusprosessin ajan tutkimuksen aiheen valinnasta tutkimuksen raporttiin (Hirsjärvi & Hurme 2000.) Tämän opinnäytetyön suunnitteluvaiheessa kysyin luvan Urjalan kunnan perusturvajohtajalta tehdä opinnäytetyö Urjalan lastensuojelun avohuollon kehittämiseksi. Koska lastensuojelu on hyvin arka alue, päädyimme siihen, että asiakkaita ei osallisteta tutkimukseen lainkaan, vaan se tehdään yhteistyöhalukkaiden viranomaistahojen ynnä muiden tahojen kanssa.

Kuulan (2006) mukaan tutkimuksen eettisyys edellyttää, että tutkimus ei saa vahingoittaa millään tavalla tutkimukseen osallistuvia. Eettisyyden peruseriaate on, että tutkimuksen tulee olla siihen osallistuvilla vapaaehtoista ja heillä tulee olla niin halutessaan mahdollisuus keskeyttää tutkimuksen tekeminen missä tahansa tutkimuksen vaiheessa.(Kuula 2006,107.) Kyselylomakkeiden saatekirjeessä mainitsin, että tutkimustiedot ovat luottamuksellisia, eikä niitä käytetä muihin tarkoituksiin. Ryhmähaastattelua tai seminaaria ei videoitu ja pikakirjoittajan kirjaama materiaali tuli ainoastaan opinnäytetyöntekijän käyttöön. Suorat lainaukset tekstissä ovat anonyymejä, eikä niistä voi tunnistaa lausuman anta-

jan henkilöllisyyttä. Tuomen ym. (2003) mukaan laadullisessa tutkimuksessa tutkimukseen osallistuvien anonymiteetti on tärkeää säilyttää (Tuomi & Sarajärvi 2003, 21). Tässä tutkimuksessa otettiin huomioon tutkimuksen eettisyys koko tutkimusprosessin ajan. Tutkimukseen osallistujille pyrittiin antamaan mahdollisimman hyvä kuva siitä, mitä tutkitaan ja miksi. Tutkija sitoutui tutkimukseen itse ja kantoi vastuun tutkimuksesta koko prosessin keston aja.

LÄHTEET

- Anttila, E. Perusturvajohtaja 2011. Haastattelu 17.10.2011. Urjalan kunnantalo.
- Anttila, M. & Rousu, S. (toim.) 2004. Haravalla kootut. Moniammatillisuus. Strateginen kumppanuus. Seudullinen kumppanuus. Savion kirjapaino OY. Kerava.
- Anttila, P. 2005. Ilmaisuu, teos, tekeminen ja tutkiva toiminta. AS Paket. Tallinna.
- Arnkil, E. 2004. Verkostotyö lastensuojelussa-menetelmät huolen mukaan. Teoksessa Puonti, A –M, Saarnio, T. Hujala, A. (toim.): Lastensuojelu tänään. Gummerus Kirjapaino Oy. Jyväskylä.
- Arnkil, T. Eriksson, E. & Arnkil, R. 2000. Palveluiden dialoginen kehittäminen kunnissa. Sektorikeskeisyydestä ja projektien kaaoksesta joustavaan verkostointiin. Stakes: Raportteja 253. Helsinki.
- Bardy, M. (toim.) 2009. Lastensuojelun ytimissä. Helsinki. Yliopistopaino OY.
- Cunnigham, J. B. (1993). Action research to improve school practices. New York. Teachers College Press.
- Clark, A. W. 1976. Experimenting with organizational life, action research approach. Plenum. New York.
- Engström, Y. 2004. Ekspansiivinen oppiminen ja yhteiskehittely työssä. Vastapaino. Tampere.
- Eskola, J. & Suoranta, J. 2003. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Gummerus. Jyväskylä.
- Grönfors, M. 1985. Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät. WSOY. Juva.
- Heikkinen, H., Huttunen, R. & Moilanen, P. 1999. Siinä tutkija missä tekijä. Toimintatutkimuksen perusteita ja näköaloja. Atena kustannus. Juva.
- Heikkinen, H., Rovio, E. & Syrjälä, L. 2006. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. Dark Oy. Vantaa.
- Heikkinen, H., Rovio, E., Syrjälä L. (toim.) 2007. Toiminnasta tietoon. Toimintatutkimuksen menetelmät ja lähestymistavat. 2.tark. painos. Kansanvalistusseura. Helsinki.
- Heimo, E. & Oksanen, P. 2004. Verkostoista kumppanuuteen. Teoksessa Anttila, M. & Rousu, S. (toim.) Haravalla kootut. Savion Kirjapaino Oy. Kerava.
- Heino, T. 2008. Lastensuojelun avohuolto ja perhetyö: Kehitys, nykytila, haasteet ja kehittämissuhteet. Stakes. Valopaino. Helsinki.
- Heino, T. 2009. Lastensuojelun tilastot, asiakkaat ja palvelut. Teoksessa Bardy, M. (toim.) Lastensuojelun ytimissä. Yliopistopaino OY. Helsinki.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2001. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Yliopistopaino. Helsinki.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2008. Tutki ja kirjoita. Tummavuoren kirjapaino Oy. Vantaa.

Jary, D. & Jary, J. 1991. Collins dictionary of sociology. Glasgow. Harper Collois Publishers.

Järjestö 2011. Luettu 23.10.2011.
<http://suomisanakirja.fi/j%C3%A4rjest%C3%B6>

Isoherranen, K. 2005. Moniammatillinen yhteistyö. Dark. Vantaa.

Isoherranen, K., Rekola, L. & Nurminen, R. 2008. Enemmän yhdessä - moniammatillinen yhteistyö. WSOY. Helsinki.

Juhila, K. 2006. Sosiaalityöntekijöinä ja asiakkaina. Sosiaalityön yhteiskunnalliset tehtävät ja paikat. Vastapaino. Helsinki.

Järvinen, P. & Järvinen, A. 2004. Tutkimustyön metodeista. Opinpajan Kirja. Tampere.

Isaacs, William 2001. Dialogi ja yhdessä ajattelemisen taito. Kauppakaari. Helsinki.

Karjalainen, V. 1996. Verkoston lupaus. Tutkimus asiakkaan palveluverkoston rakentumisesta. Lapin yliopisto. Sosiaalityön laitos. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Kemmis, S. & McTaggart, R. 1988. The action research planner. Deakin. University Press.

Kemmis, S. & Wilkinson, M. 1998. Participatory action research and the study of practice. Teoksessa Atweh B., Kemmis S. & Weeks (toim.) Action research in practice. Partnerships of social justice in education. London. Routledge.

Kihlman, E. 2005. Sirpaleista kokonaisuudeksi moniasiantuntijuuden avulla. Teoksessa Reijonen, M. (toim.): Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot. PS-kustannus. Keuruu.

Kiikkala, I. 2000. Asiakslähtöisyys toiminnan periaatteena sosiaali- ja terveydenhuollossa. Teoksessa Nouko-Juvonen, S., Ruotsalainen, P., Kiikkala, I. Hyvinvointivaltion palveluketjut. Hygienia. Tammi. Helsinki.

Korhonen, M. 2006. Sukupolven vaikutus vuorovaikutussuhteissa. Teoksessa Karila, K., Alasuutari, M., Hännikäinen, M., Nummenmaa, A.R., & Raiskuputtonen, H. (toim.) Kasvatusvuorovaikutus. Vastapaino. Tampere.

Laki asiakkaan asemasta ja oikeuksista 22.9.2000/812. Luettu 10.1.2011.

<http://www.satshp.fi/sataehp/sosiaaliasiamies/laki.htm>

Kuula, A. 2006. Tutkimusetiikka, aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys. Vastapaino. Gummerus. Jyväskylä.

Lapsen hyvä elämä 2015. Artikkelin Lapsen maailma 4/2005 eripainos.

Lasten oikeuksien sopimus.

http://fi.wikipedia.org/wiki/Lapsen_oikeuksien_sopimus. Luettu 10.1.2011.

Latvala, E. & Vananen-Nuutinen, L. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, S. & Nikkonen, M. (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. WSOY Juva.

Linnamaa, R. & Sotarauta, M. 2000. Verkostojen utopia ja arki. Tutkimus Etelä Pohjanmaan-kehittäjäverkostosta. Tampereen yliopisto. Alueellisen kehittämisen tutkimusyksikkö. SENTE-julkaisu 7.

Löfman, P. 2006. Itsemääräämisen edistäminen. Osallistavan toimintamallin kehittäminen reumapotilaiden hoitotyöhön. Kopion yliopisto. Kuopio.

Metsämuuronen, J. 2008. Laadullisen tutkimuksen perusteet. Metodologiasarja 4. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Mönkkönen, K. 2000. Vuorovaikutus. Dialoginen asiakastyö. Edita Prima Oy. Helsinki.

Mönkkönen, K. 2002. Dialogisuus kommunikaationa ja suhteena. Vastaamisen, vallan ja vastuun merkitys sosiaalialan asiakastyön vuorovaikutuksessa. Akateeminen väitöskirja. Kuopion yliopiston julkaisuja E. Yhteiskuntatieteet 94. Kuopio.

Nurmi, T. 2005. Kuntien arvoperheet. Kunnallisuuden kehittämissäätöön tutkimusjulkaisu, nro 47. Vammalan kirjapaino Oy. Vammala.

Nykänen, S., Karjalainen, M., Vuorinen, R. & Pöyliö, L. 2007. Ohjauksen alueellisen verkoston kehittäminen -poikkiallinen ja moniammatillinen yhteistyö varamarina. Kopijyvä Oy. Jyväskylä.

Oiva palvelukeskus 2011.

<http://www.oivappk.fi/index.php?mid=217> .Luettu 20.2.2011

Oja, S. & Smulyan, L. 1989. Collaborative action research: A development approach Flamer. London.

Ojaniemi, P. & Rantajarvi, K-M. 2010. Alkuarvioinnista suunnitelmalliseen lastensuojelutyöhön. Teoksessa. Laitinen, M. & Pohjola, A. (toim.) Asiakkuus sosiaalityössä. Oy Yliopistokustannus, HYY Yhtymä. Tallinna.

Ora, P. 2005. Aikuiskoulutuskeskus projektitoimijana verkostoissa. Teoksessa Haiminen, T. & Ora, P. (toim.) VETO-Verkostotoiminnan kokemuksia. Hämeenlinnan ammatillisen opettajakorkeakoulun julkaisuja 4/2005. Hämeenlinna.

Payne, Malcolm 2000: Teamwork in multiprofessional care. New York: Palgrave.

Peurala, M. & Saarinen, T. 2003. Terveiden edistäminen työpaikalla. (Health promotion at workplaces, in Finnish) Koivisto, T., Muurinen, S., Peiponen, A. & Rajalahti, E. Hoitotyön vuosikirja 2003. Terveiden edistäminen. Tammi. Helsinki.

Pihlaja, R. 2010. Kolmas sektori maaseutukunnissa. Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti. Maaseutupolitiikan yhteistyöryhmä, kansalaisjärjestöteemaryhmä. Kunnallissalan kehittämissäätiö. Mikkeli.

Pohjola, A. 1999. Moniammatillinen asiantuntijuus. Teoksessa Virtanen, P. (toim.) Verkostoituva asiakastyö. Tammer-Paino Oy. Tampere.

Puonti, A., Saarnio, T. & Hujala, A. (toim.) Lastensuojelu tänään. Kustannusosakeyhtiö Tammi. Helsinki.

Pyhäjoki, J. 2005: Dialogisuus auttamistyön verkostoissa. Teoksessa Reijonen, M. (toim.): Voimaa perhetyöhön. Arjen tuki ja ammatilliset verkostot.

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Yläne, S. & Paavilainen, E. 2011. Tutkimuksen voimasanat. WSOY pro Oy. Helsinki.

Rostila, I. 2001. Tavoitelähtöinen sosiaalityö. Voimavarakeskeisen ongelman ratkaisun perusteet. SoPhi 61. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Rousu, S. 2007. Lastensuojelun tuloksellisuuden arviointi lastensuojelussa. Näkymätön tuloksellisuus näkyväksi. Väitöskirja. Suomen Kuntaliitto. Tampere University Press.

Räty, T. 2010. Lastensuojelulaki. Käytäntö ja soveltaminen. Edita Prima Oy. Helsinki.

Savileppä, A. 2005. Johda monimuotoisuutta. Investoi Tulevaisuuteen. Diversa Consulting. Helsinki.

Sorsa, M. 2002. Asiakaslähtöisyys sosiaali- ja terveystalveissa. Tampereen yliopisto. Hoitotieteen laitos. Pro gradu tutkielma. Tampere.

Sosiaalihuoltolaki (710/1982).

Sosiaaliportti 2011. Luettu 7.2.2011.

<http://www.sosiaaliportti.fi/fi-FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/avohuolto/>

Stakes, 2008. Lastensuojelutilasto. www.thl.fi

Stenmark, D. 2002. Information vs, knowledge: The role of intranets in knowledge management. In Proceedings of HICSS-35. IEEE Press. Hawaii.

Stähle, P. & Laento, K. 2000. Strateginen kumppanuus. Avain uudistumiskykyyn ja ylivoimaan. Suomen ekonomialiitto. WS Bookwell Oy. Helsinki.

Suomenperustuslaki 11.6.1999.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>. Luettu 10.1.2011.

Suomi, A., Lahtinen, P. & Raiski, T-L. 2006. Työvälineitä lastensuojelun tueksi. LAVA-lastensuojeluprojekti kehittämisverkostona. Jyväskylän yliopisto. Jyväskylä.

Södergård, H. 1998. Sosiaali- ja terveysala käännekohdassa. Yksityisen ja kolmannen sektorin perusanalyysi ja kehittämisen suuntaviivat. Yliopistopaino. Helsinki.

Taskinen, S. 2007. Lastensuojelulaki (417/2007). Soveltamisopas. Stakes op-paita 65. Gummerus kirjapaino Oy. Vaajakoski.

Terveyden edistäminen. Luettu 18.10.2011.

http://fi.wikipedia.org/wiki/Terveyden_edist%C3%A4minen

Tilastotiedotteet 2010. Luettu 7.2.2011.

http://www.stakes.fi/tilastot/tilastotiedotteet/2010/Tr29_10.pdf

Tuomi J. & Sarajärvi A. 2003. Laadullinen tutkimus ja sisällön analyysi. Tammi. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy. Jyväskylä.

Urjalan kunta 2011. Luettu 17.10.2011.

[http://www.urjala.fi/portal/hallinto_ ja_talous/hallinto/strategiat_ ja_ohjelmat/](http://www.urjala.fi/portal/hallinto_ja_talous/hallinto/strategiat_ja_ohjelmat/)

Urjalan lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelma 2009. Luettu 6.10.2011.

http://www.urjala.fi/portal/sosiaali_ ja_ terveyspalvelut/lasten_ ja_ perheiden_ palvelut/lastensuojelu/

Uusikylä, P. 1999. Verkosto valintana. Teoksessa Virtanen, P. (toim.): Verkostoituva asiakastyö. Kirjayhtymä. Helsinki.

Veijola, A. 2004. Matkalla moniammtiliseen perhetyöhön – lasten kuntoutuksen kehittäminen toimintatutkimuksen avulla. Oulun yliopisto. Hoitotieteen ja terveyshallinnon laitos, kansanterveystieteen ja yleislääketieteen laitos, yleislääketieteen yksikkö. Väitöskirja.

Whyte, W.F. 1991. Participatory action research. Sage. Newbury Park.

Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Tammi. Keuruu.

Virtanen, P. 1999: Verkostoista voimaa? Teoksessa Virtanen, P. (toim.). Verkostoituva asiakastyö. Kirjayhtymä. Helsinki.

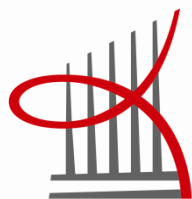
LIITTEET

Saatekirje

Kyselylomake

Teemahaastattelulomake

LIITE 1

TAMPEREEN AMMATTIKORKEAKOULU
Tampere University of Applied Sciences

Arvoisa vastaaja !

Opiskelen Tampereen ammattikorkeakoulussa sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Opiskeluuni liittyy opinnäytetyön tekeminen, jossa tarvitsen Teidän apuanne. Opinnäytetyön aiheena on Urjalan kunnan sosiaalitoimen avohuollon lastensuojelun yhteistyömahdollisuuden kartoittaminen terveydenhuollon, seurakunnan, eri hallintokuntien ja kolmannen sektorin palveluntuottajien kanssa Urjalalaisten lapsiperheiden tukemiseksi. Saatujen vastausten perusteella kutsutaan vastaajia ryhmähaastatteluun maaliskuun aikana Urjalan kunnantalolle. Kyseisessä tapaamisessa on tarkoituksena suunnitella yhteistyötä. Kyselymateriaali käsitellään luottamuksellisesti, eikä sitä käytetä muuhun tarkoitukseen. Toivon, että vastaatte kysymyksiini ja palautatte vastauksenne vastauskuussa, jossa on valmiina postimerkki pe 4.3.2011 mennessä.

Ystävällisin terveisin

Anitta Leinonen

Sosionomi ylempi (AMK) –opiskelija

Urjalan perusturvakeskus

PL 33

31761 Urjala

Puh. 040 3705026

LIITE 2:1 (2)

KYSELYLOMAKE

1. Vastaajan tiedot:

Ni-

mi: _____

_____

Osoite:

_____

_____

Puh: _____

_____

Palveluntuottaja, (yhdistys, järjestö, säätiö, srk, th, hallintokunta ym.), jota edustaa: _____

_____

2. Millaista toimintaa tai palveluita edustamanne toimielin voisi tarjota Urjalalaisille lapsiperheille tällä hetkellä tai lähi tulevaisuudessa?

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

3. Tekeekö edustamanne toimielin tällä hetkellä yhteistyötä Urjalan kunnan sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon kanssa? Rastittakaa vaihtoehto.

 Tekee yhteistyötä Ei tee yhteistyötä

LIITE 2:2 (2)

En osaa sanoa

Jokin muu vaihtoehto, mikä?
_____

4. Olisiko edustamallanne toimielimellä halukkuutta tehdä Urjalan kunnan sosiaalitoimen lastensuojelun avohuollon kanssa yhteistyötä Urjalalaisten lapsiperheiden, sekä lasten että heidän vanhempiensa tukemiseksi?

Haluamme tehdä yhteistyötä

Emme halua tehdä yhteistyötä

Mietimme vielä asiaa

Jokin muu vaihtoehto, mikä?
_____

5. Mikä mielestänne mahdollistaa tai estää yhteistyön tekemisen Urjalan kunnan sosiaalityön avohuollon lastensuojelun ja edustamanne toimielimen välillä?

Kiitos vastauksestanne.

LIITE 3

TEEMAHAASTATTELULOMAKE

KAHVIA JA PULLAA

1. TUTSTUMINEN

- Vieraat kertovat edustamastaan organisaatiosta/tehtävästään organisaatiossa
- Kokoonkutsuja kertoo Urjalan lastensuojelun avohuollosta

2. PALVELUTARJONNAN SUUNNITTELUA

- Miten edustamanne organisaation ja lastensuojelun avohuollon tarpeet voisivat kohdata
- Millaista palvelutarjontaa tueksi Urjalalaisille lastensuojelun avohuollon asiakkaille, lapsiperheille
- Ideointia
- Jatkosuunnittelu

